

TÜRK İDARE DERGİSİ

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI İKİ AYDA BİR ÇIKARILIR

Yıl: 39

Mart – Nisan - 1968

Sayı:311

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TETKİKLER :

- | | | |
|----|--|---|
| 3 | Türk İdare Teşkilâtının Tarihçesi | Mehmet TARCAN |
| 38 | — Köy Kanunu Tasarısının getirdiği
Yenilikler | Nurettin ALAGÖK |
| 47 | Köyde Konut Yapımı | Samih ARIKAN |
| 51 | — Mahallî İdareler Hizmetlilerinin hak
ve menfaatleri | Kemal DOĞRUSÖZ
Zeki DEMİRKAN |

TERCÜMELER :

- | | | |
|----|--|---------------------------------------|
| 62 | Fransada Çiftyanlı İdarî komisyonlar,
çift yanlı teknik komiteler ve kamu
memuriyeti yüksek
konseyi | Dr. Jur. Alim Şerif
ONARAN |
| 87 | Amerikan Polisinde Personel noksanı
dolayısıyla ortaya çıkan tehlikeli
durum | Dündar KARAŞAR |

95 YÖNETMELİKLER :

97 KARARNAMELER

99 DANIŞTAY KARARLARI

Not:

- | | | |
|----|---|------------------------|
| 3 | Kalkınma, Plânı ve İdareci | Bahaeddin GÜNEY |
| 22 | Türk İdare Teşkilâtının Tarihçesi | Mehmet TARCAN |

TETKİKLER

KALKINMA PLÂNI VE İDARECİ (*)

Bahaeddin GÜNEY

İlçe Kademesi Köy Toplum Kalkınması Kurulunun görevleri şunlardır :

— Köy toplum kalkınması programlarını gözden geçirmek, gerekiyorsa birleştirmek, İl Kademesi Köy Toplum Kalkınması Kuruluna sunmak,

— Köy toplum kalkınması, çalışmalarında ilçe ve köyler seviyesinde uygulamada işbirliğini sağlamakla ilgili her türlü tedbirleri almak,

— Köy gurupları ve köy toplum kalkınması kurullarının görevlerini yapabilmeleri için gerekli rehberliği yapmaktır.

Köy toplum kalkınması faaliyeti, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânının öngördüğü esaslara uygun olacak, 1967 yılında her ilde en az bir ilçeyi, 1977 yılında memleketin tümünü kapsıyacak şekilde kademeli olarak yürütülecektir.

Toplum kalkınmasında artık, il ve ilçe kabinesinde bütün teşkilat ve daire temsilcilerinin, hazırlanmasına, ve uygulamasına katıldıkları koordineli bir program anlayışının esas olduğu anlaşılmiş bulunuyor. Toplum kalkınması programları ile toplum kalkınması seferberliğini gerçekleştirecek ve başarıya götürecektir olan il ve ilçe kademelerindeki bütün teşkilât temsilcilerinden meydana gelen ekiplerin, tabir caizse, komutanları vali ve kaymakamlar olmaktadır. il çapında ekiplere yön vermek, bölgenin kalkınması hakkında bütünü ile bir görüş kazandırmak, uygulamayı sık sık gözden geçirmek, denemelerin ışığı altında faaliyet stratejisini düzeltmek valinin görevi oluyor. İlçe çapında da kaymakam aynı görevleri yerine getirmektedir.

Konuya biraz daha açıklık vermek istersek, vali ve kaymakamların, başkanlık ettikleri il ve ilçe Toplum Kalkınması Koordinasyon Kurullarının da çalışmalarını sağlamak suretiyle şu görevleri yerine getirmeleri gerekiyor.

(*) 308 sayılı dergiden devam..

— Teşkilât ve daireler arasında yatay ve dikey koordinasyonu sağlamak.

İl ve ilçedeki teşkilât mensuplarının çalışmalarını kendi yetki ve liderlik görevine dayanarak koordine ederler.

— Muhtelif örgüt mensupları arasında yatay ve dikey haberleşmeyi sağlamak;

M.E. Dimock'un dediği gibi idarecinin nüfuz ve tesir derecesi tamamen haberleşme sistemi sayesinde, yukarıya doğru iletilen haberlerle, alt kademelere doğru ulaştırılan liderlik ve ilhama bağlıdır.

Haberleşme, komuta hattını takviye edip, idarenin düzenli bir şekilde işlemesi, yapılacak işleri mutad muamele haline getirip emekten ve zamandan tasarruf sağlaması, kuvvetli bir kontrol vasıtası olması, teşkilât ve usuller hakkında açık bir fikir vermesi sebebiyle koordinasyonu gerçekleştirmesi bakımından çok önemlidir. Haberleşme sisteminde rastlanan engeller, amme idaresinin en ciddi problemlerinden birini teşkil etmektedir.

Çeşitli örgütler arasında bir ilişki kurulmadığı, programların hedef ve stratejisi hakkında görüş ve anlayışlar geliştirilmediği takdirde toplum kalkınması bekleneni vermiyecektir.

— Yıllık programları plânlamak;

Köyden çıkacak programlama faaliyetinin ana stratejisini ve köydeki kalkınma konuları arasındaki öncelikleri tesbit etmek, her teşkilâtın belirli konularda asgarî hedefi olarak kabul edilecek faaliyet programlarının hazırlanmasını gerçekleştirmek, programların millî plân hedef ve gayelerine uygun olmalarını sağlamak, teşkilâtların programlarını il ve ilçelerin yıllık programları ile karşılaştırmak; birbirlerini destekliyen programlar ve İktisadî bakımdan özel projeler hazırlanmasını sağlamak, plânlama fonksiyonlarının bazı yönlerini teşkil eder.

Gönüllü halk katılmalarını ve köy liderlerinin yetiştirilmesini sağlamak ;

Bu konuya, halkla münasebetler bahsinde temas edilecektir.

— Program uygulamalarını gözden geçirmek ve değerlendirmek;

Programların yapılması kadar onların uygulanmaları ve neticelerin değerlendirilmesi de önemlidir. Neticede gerekli tedbirler alınacaktır,

— Liderlik ve rehberlik yapmak;

İl ve ilçe personelinin olduğu kadar, köy personelinin kendi başlarına ve kendi seviyelerinde çözemedikleri denklemlerin çözülmesini sağlamak; hayatiyet ve tahammül, kararlılık, ikna kuvveti, mes'uliyet duygusu ve fikri kabiliyeti gerektirir.

Başarılı bir liderlik, büyük bir anlayış ve hassasiyeti gerektirir. Bilhassa beşerî münasebetlere çok önem verildiği bir yüzyılda yaşıyoruz. Örgüt mensuplarının davranışları ve kanaatleri idarecilerinkine uymadığı hallerde, idarecilerin anlayış göstermeleri çok önemlidir. Başkalarının hissiyat ve düşüncelerini anlayamayan idareci, onları idarede güçlük çekecek, liderlik ve rehberlik görevini yapamayacaktır. İdareci, kendi mevkiini, teşkilâtının ve gayelerinin dahil bulunduğu daha büyük çevre içindeki yerini ve cemiyetle ilgisini görebilmeli, kendisi ve teşkilâtı için alınan bütün kararlara tesir edecek ve hem kendisini, hemde teşkilâtı kuvvetlendirecek esaslı bir inanç sistemi kurmalıdır. İdarecinin, görevi büyük sıkıntısı çoktur. Fakat karşısına çıkan engelleri yenmiş olması ve yarattığı sosyal ve ekonomik gelişme imkânları, gayretlerinin karşılığıdır.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki, köylerimiz kırk yıla yakın bir zamandır Köy Kanununa dayalı bir düzenle idare edilmektedir. Bu, donmuş, esneklikten yoksun düzende pek çok işler başarılmıştır. Ancak ileri milletlerle yarış halinde olmamız, bu yapılanları az bulmamızı gerektirmektedir. (46)

Yıllarca, Köy Kanununa dayalı düzende köylü, vali ve kaymakamlarla başbaşa bırakılmıştır. İşler, çok mahdut imkânlar ve köylünün katkısı ile ülkücü kaymakamların ve valilerin gayretleriyle yapıla gelmiştir. İdare âmirlerinin teşkilâtlandırdı, koordine edici, şevklendirici ve plânlayıcı yüksek sevk ve idareleri, halk adamı olmaları ancak başarıyı sağlamıştır. Toplum kalkınması düzeninde de bu artarak devam edecektir.

Bu başarıları bir kaç satırla, anlatmaya imkân yoktur. Yalnız, gerçekleri bir daha gözümüzün önüne sermesi bakımından MEHTAP Raporundan şu satırları okumakla yetineceğiz. (47)

Türkiye'deki mülki idare sistemi ve taşra idaresi sorumluluğunu idare âmirlerinde, özellikle kaymakam ve valilerde top-

(46) Mahallî İdareler Raporu S. 208 D.P.T. ca teksir ettirilmiştir.

(47) MEHTAP Raporu S. 52,

lanması, aslında, başka memleketlerde denenmiye başlanan mahalli toplulukları kalkındırma tertiplerini aratmıyacak bir geleneksel mekanizma teşkil etmektedir. Şu halde, alınacak yeni tertiplerde mutad idari teşkilâtın tecrit edilmesi düşünülen kalkınma görevlerini de kaymakamların sorumluluğuna vermek, il çapında da valinin yakın ilgi ve denetimini sağlamak şarttır. Yeni tertibin bu anlayışa göre yapılması gerekir. Kaymakamların ilçelerde bugüne kadarı mahdut imkânlar ve yetkilerle sağladıkları başarılar, kendilerinin mahalli toplulukları kalkındırma bakımından en ehemmiyetli idareciler olacaklarını göstermektedir.”

Buna rağmen, bu günde, toplum kalkınmasının bir numaralı liderleri olan kaymakamların, belirli imkânlarının, en küçük bir fonlarının dahi bulunmaması, çok düşündürücü ve merkez toplum kalkınması teşkilâtlarının çalışmaları bakımından ümit kırıcı olmaktadır.

Kontrol :

Kontrol amme idaresi yönünden bir teşkilâtın amaçlarına verimli bir şekilde, zamanında ve mevcut hukuk düzenine uygun bir şekilde, ulaşım ulaşmadığının tayin amacıyla uygulanan vasıta ve tedbirlerin bütünüdür. Modern anlamda kontrol, plânlama ve programlama ile sıkı sıkıya ilgilidir. (48)

İktisadî ve sosyal refahı sağlayacak plânı tatbik eden devletin karmaşık bünyesi, tesirli bir kontrolü gerektirmektedir.

Kalkınma plânı tatbikatında kontrol ise yatırım projelerinin ve tedbirlerin, önceden tesbit edilmiş plân stratejisi ve hedeflerine, kalkınma plânı ilkelerine ve yıllık programlardaki esaslara göre ve zamanında gerçekleştirilip gerçekleştirilmediklerinin araştırılması, gecikmelerin ve hataların tesbiti ile bunların önlenmesidir.

Vali ve kaymakamlar, en önemli fonksiyonlarından biri olan kontrolde yalnız işlemlerin mevzuat ve usullere uygun olarak yapılıp yapılmadığını değil, bilhassa verimlilik, sür'at ve kalite bakımından plân hedeflerine yönelmesine, bu bakımdan personel, para ve malzeme gibi kaynakların yerinde ve zamanında kullanılıp kullanılmadığına da bakmak zorundadırlar.

Bu manâdaki yapıcı kontrol çok lüzumludur ve gittikçe önem kazanmaktadır. Kontrolün yapıcı ve plân, program hedeflerinin gerçekleştirilmesine yönelmesi için,

— Tesirli olması lâzımdır. Tesirlilik, kusurlu hâl ve hareketlerin sür'atle ortaya çıkarılmasıyla sağlanabilir.

— Bir irtibat vasıtası olmaktadır. Taşra örgüdü mensuplarının seviyesi, tutum ve düşünceleri, davranışlarını takip etmeye yardımcı olmaktadır.

— Personel eğitimi vasıtası olarak kullanılmaktadır. Tatbikatta; merkez taşraya genelgeler, broşür ve izahnameler göndermekle, plânın istenilen şekilde uygulanacağını kabul etmektedir. Taşra memurları genel olarak, plân tatbikatında, ne yapacaktır, niçin yapılacaktır, nasıl yapılacaktır, nerede yapılacaktır, ne zaman yapılacaktır, kim tarafından yapılacaktır hususlarını bilmemektedirler. Bu bakımdan kontrollerde plân ve program ilkelerinin, genelgelerin, teşkilât usûl ve metod reformlarının izahı gerekmektedir.

Vali ve kaymakamların bu kontrolleri, siyaset tayininde politikacılara ve yüksek dereceli idarecilere, Devlet Plânlama Teşkilâtı ve Personel Dairesine, idareyi geliştirme birimlerine ışık tutmaktadır. Taşra teşkilâtı bütün memleket yüzeyini kapladığına göre, bu teşkilâtların genel yöneticilerinin tavsiyeleri, atılacak ileri adımlarda, alınacak tedbirler konusunda, plân revizyonlarında başarı imkânı sağlamaktadır.

Vali ve kaymakamların, Kalkınma Plânı çerçevesinde yaptıkları kontrollerinin faydalı olabilmesi, bir sistem dahilinde yapılmalarını zorunlu kılar. Bu sistem,

— Plândaki her iş için, zaman cetveli yapılması ve işlerin bu zamanda bitirilip bitirilmediğinin takibi,

— Gelişme raporlarının istenmesi ve bunların incelenerek gerekli tedbirlerin alınması,

— Plân ve programların devamlı gözden geçirilmesi, gerekli revizyonların yapılmasının gerçekleştirilmesini gerektirir,

Bunun için Beş Yıllık Kalkınma Plânının Yıllık İcra Programlarında; kendilerine görev verilen kamu kuruluşlarının, programları başarı ile uygulayabilmeleri ve hedeflerin gerçekleştirilmesini

sağlamak üzere birer çalışma programı hazırlamaları ve il Koordinasyon Kurulu Başkanlığına vermeleri derpiş edilmiştir.

İllerde, Koordinasyon Kurulları Başkanları sıfatıyla valiler, ilçelerde kaymakamlar, bu çalışma programları yardımı ile yıllık programların uygulanmasını müessir bir şekilde takip ve kontrol edebileceklerdir.

Ayrıca, yıllık icra programları, çalışmaların aşağıdan yukarıya doğru dönem raporlarıyla bildirilmesini zorunlu kılmıştır. Bu, üç aylık dönem raporları, yıllık icra programlarında yer alan yatırım projelerinin dönem sonuna göre nakit ve kredili harcama olarak gerçekleşme miktar ve oranlarını, uygulanacak tedbirler konusundaki çalışmalar hakkında açık ve ayrıntılı bilgileri, yerine getirilmemiş herhangi bir tedbirin yerine getirilmemesi veya gecikme sebebinin mevzuat, finansman idari işlemler ve diğer yönlerden özet olarak açıklamayı, İktisadî devlet teşekkülleri ve döner sermayeli idarelerin işletme faaliyeti sonuçlarını içine alacaktır. Bu gelişme raporları, hem vali ve kaymakamlarca, hemde merkezi kuruluşlar ve Devlet Plânlama Teşkilâtınca taşrada ve merkez kademesinde gerekli kontrol ve tedbirlerin alınmasına imkân vermektedir.

Aynı şekilde, vali ve kaymakamlarca, toplum kalkınması programlarının tatbikatının kontrolü, değerlendirilmesi, ve gerekli geliştirme tedbirlerinin alınması da toplum kalkınması çabalarında en büyük destek olacaktır.

İl, ilçe ve köy kademesinde, ilgili kuruluşlarca alınmış ve alınacak her türlü plânlama kararlarının bölge ve millî plâna uygunluğunu kontrol ve gerekirse merkezi kuruluşlar ve plânlama biriminin dikkatini çekerek, plânın bütünlüğünü sağlamak, yalnız plân uygulamasını kontrol görevini değil aynı zamanda bir anayasa görevini yerine getirmektir.

Halkla münasebetler :

Çağımızda, amme idaresinde, yeni düşünce sistem ve ilkelerinin uygulanış alanlarından biride halkla münasebetler kavramıdır. Teşkilâtlar sosyal bir ortamda faaliyette bulunmakta, halkla temas etmektedirler.

Halkla münasebetler, özel veya kamu sektörlerinde faaliyet gösteren bir müessese veya teşkilâtın temasta buldukları kim-

selerin anlayış, sempati ve desteğini elde etmek üzere sürekli olarak yapmış oldukları bir sevk ve idare görevidir.

Rex Harlow'un işaret ettiği gibi halkla münâsebetler, teşkilâtların bütün ilgili tarafların arzu ve ihtiyaçlarını, daha anlayışlı hareket edebilmek maksadıyla tahlil ettiği bir vetiredir.

Halkla münâsebetler, bir bakıma teşkilâtların bekâsı ve nüfuzu demektir. Bir idarecinin teşkilâtına karşı, halkın itimadını kazanmak, anlayışını artırmak ve desteğini sağlamak için çizdiği bir siyaset ve hareket programıdır.

Hükümetin siyasetini açıklama ve halkın desteğini kazanma vasıtası olarak halkla münâsebetler, özellikle içinde bulunduğumuz plânlı kalkınma devresinde büyük önem kazanmaktadır. İktisadî ve sosyal kalkınma hamlelerinin yapılabilmesi geniş ölçüde halkın desteğine ve gönüllü katılma hareketlerine bağlı kalmaktadır.

Bu bakımdan Plân Hedefleri ve Stratejisinin, "Kamu Harcamalar" bölümünde şöyle denilmektedir.

"Kamu hizmetlerinin teşkilâtlandırılması ve yapılmasına halkında katılmasını sağlamak üzere gerekli tedbirler alınacak ve bu hususta gayret gösteren topluluklara, diğer kıstaslar da gözönünde tutulmak suretiyle, öncelik tanınacaktır.

Kamu hizmetlerinin dağıtılmasında şimdiye kadar takibedilen usûl Devletin tek taraflı olarak hareketi şeklinde olmuştur. Halkın, hizmetin teşkilâtlandırılmasına ve yapılmasına katılmasını sağlamak, hem yapılan işlerin daha başarılı olmasını kolaylaştırır; hem- de devletin yükünü hafifletir. Kamu hizmetlerinin kamu otoriteleri ile halkın birlikte çalışmasını gerektiren iş olduğu fikrini gerçekleştirmenin ve toplulukları çeşitli meselelerini halletmek üzere bir arada hareket ve teşkilalamaya teşvik etmenin büyük sosyal faydaları vardır. Bu suretle başka türlü ortaya çıkmayacak olan bir enerjiyi harekete geçirmek, kullanılmayan işgücünü değerlendirmek ve kullanmayı kolaylaştıracak sosyal şartları hazırlamak da mümkün olacaktır."

Plân Hedefleri ve Stratejisindeki bu bölüm isimlendirilmiş olmamakla beraber sağlam bir halkla münâsebetler tekniğini ve bu tekniğin yardımı ile gerçekleştirilecek toplum kalkınması kavramını ortaya koymaktadır.

Ayrıca bölüm tahlil edildiği zaman, tonlum kalkınmasının ön şartının halkla iyi münâsebetler kurmak olduğuna işaret edildiği anlaşılacaktır.

Plân Hedefleri ve Stratejisindeki bu fikirlerden Kalkınma Plânında aynen bahsedilmiştir.

Nitekim Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânının “Kamu Hizmetleri” bölümünde,

“Halkın hizmetlere gönüllü katılma isteği teşvik edilecek ve değerlendirilecektir.

Kamu kurumlarına ile halkın temas ve işbirliğinin gelişmesi ve daha verimli bir duruma gelmesi sağlanacaktır.”

Toplum kalkınması kısmında ise,

“Toplum Kalkınması, çeşitli hizmet ve çalışmaların yapılması, dernek, kooperatif gibi teşkilâtların kurulması ve idare ile toplulukların işbirliğinin sağlanmasını kavrayan bir çalışmadır. Bu, kitleleri eğitecek, birlikte çalışmaya yöneltecek, toplum yapısında istenen değişikliklerin gerçekleşmesini sağlayacak, toplumsal enerjiyi yaratıcı bir şekilde harekete geçirmeye, yol açacak önemli bir kalkınma metodudur. Halkın gönüllü teşkilatlanması ve idare ile işbirliği yapılması belli alanlardaki kamu faaliyetlerine gönüllü olarak katılması esaslarına dayanan bu metod, bugün demokratik ülkelerde uygulanan yaygın bir çalışma şekli haline gelmiş bulunmaktadır. Bu metod hizmetlerin görülmesinde gereksiz yere kaynak ve insan gücü harcamasına engel olacak tedbirlerin alınmasına, halkın gönüllü olarak hizmetlere katılmasına, hizmetlerden daha çok sayıda insanın yararlanmasına yol açacaktır. Ayrıca, uygulanması düşünülen toplum kalkınması programlarının, köye götürülen hizmetlerin daha verimli olarak işleminde de etkisi olacaktır.” denilmektedir.

Bu yazılanların kâğıt üzerinde kalmaması ve halkla münâsebetler vetiresinden beklenen faydaları sağlamak için taşra teşkilâtlarının sevk ve idarelerinden sorumlu bulunan vali ve kaymakamlara önemli ödevler düşmektedir. Zira halkın hepsi hükümetin taşra teşkilâtı ile karşı karşıya ve devamlı temas halindedirler.

Aslında, vali ve kaymakamları, halkla iyi bir münâsebet kurmaya sevkeden sebepler şunlar olmaktadır.

— Kalkınma plânının dilimlerini teşkil eden yıllık icra programlarının gerçekleşme ve tesir derecesi geniş ölçüde halkın işbirliğine bağlı kalmaktadır.

Yukarda da işaret edildiği üzere, kamu hizmetlerinin teşkilatlanmasına ve yapılmasına halk katılmalarını sağlamak, hem hizmetlerin verimli olması ve ucuza mal edilmesine, hemde yapılacak yatırım ve hizmetlerin halk tarafından benimsenilmesine ve faydalanılmasına büyük ölçüde yardım etmektedir.

— Devlet müesseselerinin sağlamış olduğu bir çok hizmetler gerektiği ölçüde halk tarafından tanınmamaktadır.

Örneğin, koruyucu hekimlik, hayvan sağlığı, halk eğitimi, tarımsal savaş, tarımsal danışma sahasındaki imkânlar topluluklar" tarafından bilinmemektedir.

— İdarenin halkın anlayış, sempati ve desteğini kazanması, memurların morali üzerinde şevlendirici bir şekilde tesir etmektedir.

İnsan, işinin takdir edildiğini bilince canla başla, çalışır. Çalışmanın sonunda elde edilecek büyük mükâfaat halk efkârının memurların lehinde olmasıdır.

Demokratik idareler de, iyi bir halkla münâsebetler programının gerçekleştirilmesi bir kıymetin ifadesidir.

Baştaki idareci, programının devamlılığını ve gelişmesini temin etmek istiyorsa programdaki hizmetleri, hizmetlerin kaderini tayin edecek olan halka bildirmelidir. Bu hareket, sorumlu vatandaşlarla, onların temsilcilerinin yetişmesine ve demokratik tartışma vetiresine geniş çapta yardım etmektedir.

Halkın temel ihtiyaçlarının karşılanması yalnız devlet imkânlarına bırakılırsa, uzun bir zamana ihtiyaç göstermektedir. Yatırımlarda halkın katılma, payının artırılması, yatırım toplamını artıracak, plân hedeflerine daha kısa zamanda ulaşılacaktır.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı, son uygulama yıllarında halk katılışlarının, yatırım harcamalarının % 30 una varmasını öngörmüştür. Plânda, köye yönelik tesislerin yapımı için 9,5 milyar liralık bir yatırım vardır. Bu tesisler yok içme, suyu, elektrik, okul sağlık ve tarım tesisleri ve hizmetleri gibi çeşitlidir. Köylünün, bu temel ihtiyaçlarını karşılamak için yalnız çok sınırlı devlet imkânı ve kaynakları ile yetinmek, bu ihtiyaçları giderememek demektir.

Örneğin, köy içme suları için 4 milyara ihtiyaç vardır. Yılda. Devlet bütçesindeki 150 milyon lira ile bunu gerçekleştirmek için 30 yıl beklemek lâzımdır. Diğer tesisler içinde durum aynıdır.

Bugün, vali ve kaymakamlar, halkın katkıları ile temel yatırımları yıllık icra programlarındakinin iki misli olarak gerçekleştirmektedirler. Örneğin 1964 yılında şehir ve köylerde yapılan ilkokullar aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir.

Şehir		Köy		Genel Toplamı	
Okul	Derslik	Okul	Derslik	Okul	Derslik
1153	3276	1223	2439	2376	5715

İlkokulların yapılış tarzını tetkik ettiğimiz zaman şöyle bir çizelge karşımıza çıkıyor. (49)

İHALE				EMANET			
Şehir		Köy		Şehir		Köy	
Okul	Derslik	Okul	Derslik	Okul	Derslik	Okul	Derslik
263	1664	890	1612	169	616	1054	1823

Bu çizelgeden anlaşılacağı üzere, köy okullarının büyük çoğunluğu emanet suretiyle yapılmıştır. Emanet komisyonu başkanları olarak kaymakamlar bu millî dâvaya omuz vererek, ilk öğretim yatırımlarına başından sonuna kadar nezaret etmişlerdir. Gece gündüz demeden, halk katılışlarını en yüksek orana çıkarmışlardır. Valilerde, Millî Eğitim Bakanlığında gönderilen ödeneklere özellikle özel idare bütçelerindeki imkânlarını da eklemişlerdir.

(49) Millî Eğitim Bakanlığında alınan bilgilerle tertiplenmiştir.

Bu suretle 79.327,99 Tl. keşif bedeli bir okul 36.501,44 Tl. sına çıkarılabılmıştır. (50)

Bazı illerde 103 derslikli yerine 200, 39 derslikli yerine 108 derslikli okullar yapılarak halk katkısı % 50 aşmıştır. Toplum kalkınması pilot bölgelerindeki yol, içme suyu tesislerindeki gönüllü katılışlar da % 50 ye yaklaşmıştır. (51)

Vali ve kaymakamların büyük gayretleri neticesinde; yol, içme suyu, elektrik, hastahane, sağlık evi, köprü, okuma odası, kitaplık, ilkokul, ortaokul, lise, pansiyon, meyve fidanlığı, koruluk, aşılama ve temizleme istasyonları, sulama tesisleri gibi, sayamayacağımız daha pek çok alt yapı tesisleri, bir envanterleri yapılmadan bütün yurt yüzeyini kaplamaktadır.

Tamamı veya büyük kısımları halk katılışlarıyla yapılan bu tesislerin karşılığında memleket ekonomisinin pek çok Keban Barajları kazanacağım, başka bir deyişle bu tesislere devlet imkân ve kaynaklarının tahsisi halinde ekonomimizin muhtaç olduğu Keban Barajlarının yapılamayacağını ifade edersek yalnız gerçeği söylemiş oluruz.

Vali ve kaymakamların ifa ettikleri maddî ve manevî çeşitli amme hizmetlerinin tesirlerinin ortalaması olarak meydana gelen, halkın sempati, anlayış ve desteğinin yarattığı halkla iyi münâsebetler, taşrada, devlet idareleri ile halk kitleleri arasında bir köprü vazifesini görmektedir.

Bu köprünün sağlam olması devamlı ve çok yönlü sevk ve idareye ihtiyaç gösterir :

Anlayışlı, nazik ve güler yüzlü hizmet : Vali ve kaymakamlarca sağlanan halk desteğinin, amme hizmetlerinin tesirlerinin ortalaması olarak meydana geldiğini söylemiştik. Tesirli bir halkla münâsebetler programları, günün ihtiyaçlarına ve verimli hizmet prensiplerine dayanmalıdır.

Halkla doğrudan doğruya temas eden memurların, vatandaşların istediklerini yerine getirmeleri imkânsız olsa dahi, nazik ve anlayışlı hareketleri, idareye karşı müsbet kanaatin doğmasına sebep olurlar. İdarenin her ferdi tarafından sunulan iyi niyet, hiç

(50) Millî Eğitim Bakanlığında alınan bilgilerden.

(51) GERAY - Cevat. "Toplum Kalkınmasında Halk Katılışları, Destekli İmece ve Emanet Usulü Uygulanması." D.P.T. Ankara, 1965

bir bedel karşılığında satın alınamıyan bir unsurdur. İdare iyi niyet kaynağına sahip ise, müsbet halk efkârından emin olabilir.

Halkın kamu hizmetlerinin teşkilâtlandırılmasına ve yapılmasına gönüllü katılması bu müsbet halk efkârı neticesinde olmaktadır. Bugün halk, fikren, bedenlen, taşıt ve araçlarıyla, malzeme ve parasiyle kısacası maddî ve manevî bütün imkânlarıyla kamu hizmetlerinin teşkilâtlandırılmasına ve yapılmasına katılmaktadır. Halkın açıkça görülen, özellikle kaymakamlar tarafından teşvik edilen kalkınma projelerine katılma eğilimleri (52) anlayışlı, nazik ve güler yüzlü bir hizmetin neticesinde olmuştur. Birer edebi konu haline gelen, idarecilerin kalkınma ve hizmet öykülerini en güçlü yazarların eserlerinde okumak mümkündür. (53)

Kolaylık ve açıklık : Halk genel olarak amme müesseseleri ile temasa geçtiği zaman kolaylıkla şaşırılmaktadır. Uygulanan usuller, metodlar ve muameleler mümkün olduğu kadar basitleştirilmelidir. Kırtasiyecilik ruhunun yerleşmesine meydan verilmemelidir. Kırtasiyecilik ruhu, vatandaşların davranış ve dileklerine karşı lâkaydiye sebep olmaktadır.

(52) Taşra Teşkilâtı Raporu.

(53) Örneğin, bir toplumcu yazarın eserinde, idareci _ halk münâsebetlerine dair birkaç satır :

“— Yahu, sen kasabanın koskoca ağası olda, hayatında kazma nedir bilme de, emrinde bu kadar adam çal ıştırda, gel kaymakamın bir emri ile herkesle birlik, kan ter içinde çalış...”

— Dayanamadım birader... cidden dayanamadım, emir değil, rica. Abus surat değil, hizmet etmek dileyenlerin inançlı ve güler yüzü...

Yunak dedikleri, kayalık, dağın eteğinde kurulmuş; bir zavallı kasaba...

Ama yoku var etmek de yurt kalkınmasının en önemli öncülleri kaymakamların elinde... Ağalar giriyor hizmet yarışına. Ağalar halkla birlikte, halk hizmetinde... Fukara ile elele. Kaymakam bir düşünce atıyor ortaya, ağalara inandırıyor ilçeye ileri gelenlerin düşüncesi diye yayıyor. Bu doğru, bu güzel düşüncelerin sonucu... Üç ay çalışma ile kurulan elektrik santrali, ışıklı caddeleri yıkanmaya hazır su... Okul,... ağaçlar... Halk kitaplığı. Kaymakam..., Yunak için “Kendi kendini aydınlatan ilçe” diyor. Evet kendi kendini... ağası... köylüsü... yoksulu, işçisi ve memuru ile kendi kendine...

Haberleşme : Halka kendilerini ilgilendirdiği nisbette çok bilgi verilmeli; plân, program, yatırımlar ve hükümet kararları, teşkilâtların usûlleri metodları ve çalışmaları anlatılmalıdır. Halk dilek ve şikâyetleri öğrenilmeli ve idareye ulaşması sağlanmalıdır.

Vali ve kaymakamlar her yıl idari bölümlerini dolaşarak halkın dilek ve ihtiyaçlarını yerinde tesbit etmektedirler. Esasen, İl İdaresi Kanununda vali ve kaymakamlara idare bölgelerini dolaşarak, halkın dilek ve ihtiyaçlarını yerinde tesbit ve gereğini yapmak görevini vermiştir.

İdarede aşağıdan yukarıya, yukardan aşağıya, raporları ulaştıran haberleşme ve irtibat kadar ortak konular üzerinde genel anlayışın doğmasına yol açan haberleşmede çok önemlidir. Bu bakımdan, vali ve kaymakamlar halkla münâsebetler programlarının tatbikine, bütün memurları iştirak ettirmek zorundadırlar. Her vazifeli, iyi bir halkla münâsebet programının yapılmasına ve tatbikine iştirak etmiş ve isabetine inanmış olmalıdır.

Personelin moralini yüksek tutmak : Memurların yüksek morali geniş halk topluluklarına, da tesir edecektir. Moralin yüksek olmasında, idareci-memur münâsebetleri büyük rol oynamaktadır. idareci-memur münâsebetlerinin ahenkli yürümesi ise bilhassa personel idaresi bilimi dalında aydınlanmaya ve ilkelerinden faydalanılmaya bağlıdır.

Personel idaresinin ana bölümlerinden birini meydana getiren beşerî münâsebetler, zamanımızda devlet idaresinin esaslı bir unsuru olmuştur.

Vah ve kaymakamlar, devlet teşkilâtında, gerek öğrenimleri, gerekse yetiştirme şekilleri bakımından, ahenkli münâsebetler ve yüksek moralin yaratılmasında ehil kimseler olduklarını uzun gelişmeleriyle göstermişlerdir.

Hükümetin plân siyasetini açıklama ve halkın desteğini kazanma vasıtası olarak, halkla münâsebetler programlarının gerçekleştirilmesi her şeyden önce iyi bir halkla münâsebet tekniğinin uygulanmasına bağlıdır.

İyi bir halkla münâsebetler tekniğinden amaç, yukarda belirttiğimiz gibi halkla başarılı bir temas ve haberleşmenin kurulmasıdır.

Jean Chaumly ve Deniz Huisman gibi batılı yazarlar, halkla temas ve haberleşme yollarım, sözlü ve direkt; yazılı olmak üzere ikiye ayırmaktadır. (54)

Vali ve kaymakamlar, hem sözlü ve direkt, hemde yazılı haberleşme yollarını kullanmaktadırlar.

Yüz yüze karşı temaslar, kanaatlerin teşekkül etmesine müessir kanaat liderleri, siyasi liderler, basın mensupları, dernekler ve tazyik gurupları, idarede yeni vazife alanları karşılama ve intibak teknikleri, seminer ve öğretici ziyaretler, teşkilâtlı gurup tartışmalara gibi sözlü ve direkt vasıtalar yanında, imkânlar dahilinde, mahalli basın, radyo, film, kitap, bülten, broşür, afiş, haftalık ve aylık istatistikler, sergi gibi yazılı vasıtalara da özel bir önem verilmelidir.

Buraya kadar, vali ve kaymakamların kalkınma plânındaki, kamu sektörü ile ilgili fonksiyonlarım görmüş bulunuyoruz.

İdarecilerin yalnız kamu sektöründe değil, plândaki hedeflere ulaşılabilmesi için, özel sektörde de önemli bir öncülük görevi düşmektedir.

Özel teşebbüsün deri işletmecilik metodlarına göre, kendi aralarında teşkilâatlanmaları; kamu kuruluşları, mesleki kuruluşları ve inceleme kurumlan ile aralarındaki koordinasyon ve işbirliğini geliştirmek gerekmektedir.

Küçük ve dağınık işletmecilikten memleket zarar görmektedir. Şirketleşmek, küçük sanayi ve tarım alanlarında kooperatifleşmeye gitmek, toplumun üretim maddelerinin değerlendirilmesine ve tüketim maddelerinin de en uygun şekilde temin edilmesini sağlamış ola çaktır. 1961 Anayasası 51 ci maddesinde “Devit t kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır” şeklinde yerini bulan kooperatifleşme hareketi, bilhassa köy ekonomisinde ve kalkınmasında her bakımdan önemlidir.

Türkiye'nin İktisadi meselelerinden söz edilince daima öne sürülen, “Türkiye bir tarım memleketidir” olmuştur. Yüzyıllardan beri ihmal edilmiş İktisadi bünyesi ile daha uzun bir müddet tarımı sanayiine üstün bir memleket özelliğini koruyacaktır. Bugün dünyada

(54) CHAUMELY, Jean; HUISMAN Deniz. “Les Relations Publiques,” Paris 1962 Presses Üniversitarie de francais.

her memleket, tarımını geliştirmek, tarımsal nüfusun refah seviyesini diğer sektörlerdeki seviyeye ulaştırmak için sonsuz gayretler sarfetmektedir. Türkiye bir tarım memleketidir, sözündeki kadere rıza gösterici kötümserliği ortadan kaldırmak, tarımsal üretimi geliştirmek lâzımdır. Herhangi bir üretim kolunun gelişmesi, ürünlerinin pazarlarda değerlendirilmesine ve nihayet o sahada yatırım imkânlarına bağlıdır. Bu itibarla pazarlama ve özellikle kredinin organizasyonu modern iktisat düzenlerinde önem kazanır. (55) Kooperatifçiliğin bu sahadaki rolü büyük olacaktır.

Her köyde kurulacak tarım üretim, tarım kredi, tarım satış kooperatifleri üretim, pazarlama ve kredi; küçük sanat kooperatifleri ile boş zamanları değerlendirme bakımlarından köy kalkınmasına büyük hız verecektir.

Köyün kooperatifleşmesinde, teşvik ve eğitim ile uygun bir yerde köylüye örnek kooperatifler kurulmasını bir arada yürütmek gerekecektir*. Uygun yerler deyince akla kalkınma plânında ve yıllık programlarda öngörülen pilot belgeler gelmektedir. Pilot bölgelerde kurulacak kooperatifler iyi bir örnek olacağı gibi köy kalkınmasında kooperatiflerin yerini de belli edecektir.

Teşvik ve eğitim faaliyeti ise bir taraftan her türlü imkândan faydalanarak kooperatifleşmenin faydalarını köylüye anlatmaya, bir taraftanda, kooperatifçi lider yetiştirilmesine yöneldiği takdirde faydalı olacaktır. (56) Diğer taraftan;

İl ve ilçelerdeki ticaret, sanayii, ziraat odaları ve borsalar gibi kuruluşların mensuplarına bilgiler vermeleri, problemleri araştırıp çözüm yolları bulmaları gibi çalışmaları geliştirici tedbirleri gerektirmektedir.

Bu kuruluşlara, çeşitli sektörlerdeki, gelişmeler ve hükümetin aldığı kararlar hakkında devamlı bilgi vermek, il ve üçe çapında toprak, maden, iklim, su ve insan gücü gibi tabii, beşeri ve ekonomik kaynaklar konusunda yapılan araştırmalardan haberdar etmek lâzımdır.

Ayrıca, il ve ilçe seviyesinde özel sektörün verimli alanlara yatırım yapmalarını sağlayacı teşvik tedbirleri alma, piyasa ve

(55) ALAĞİL, Oktay. "Türkiye İktisadi Sahada Niçin Kalkınmıyor?" Ankara 1964.

(56) Köy İşleri Bakanlığı Kuruluş Çalışmaları. Ankara. 1964
ekonomiye ait bilgi noksanlığın gidermek, temas ve haberleşmeyi sağlamak için

fuar, sergi, basın, radyo ve toplantılar gibi vasıtalardan faydalanmak, kısacası, özel sektör gayretlerinin teşvik edilmesi, geliştirilmesi ve plânla tutarlılık kurulmasını sağlamak vali ve kaymakamların güven verici çalışmalarına ve kalkınma azimlerine ihtiyaç göstermektedir. Örneğin, proje deyip geçtiğimiz dokümanların hazırlanması dahi başlı başına bir problem teşkil etmekte, gerekli önem verilmediği takdirde plân yürütememektedir. Aslında, kalkınma planının yürütülmesi belirli yatırım, projelerinin tatbikini gerektirmektedir. İstiklal ve yatırım hedeflerinin gerçekleşmesi, ekonominin çeşitle sektörlerinde belirli yatırım projelerinin tatbiki ile mümkündür. Bunun içindir ki, kalkınma plânında tesbit edilen hedeflere ulaşmak ve muhtaç olunan mal ve hizmetlerin istihsalini sağlamak için yatırım projelerinin hazırlanmasına ne kadar önem verilirse azdır. Bir projenin hazırlanmasında ne gibi bilgi ve tahlil bileşiminin kullanılması ve ayrıntılı ekonomik, mali ve teknik çalışmalardan elde edilen bilgilerin nasıl koordine edilmesi ve belirli bir şekle göre düzenlenip takdim edilmesi; ticaret, sanayi, ziraat edaları ve borsalar gibi kuruluşlar, proje rehberleri gibi vasıtalardan faydalanmayı sağlamakla kolaylıkla mümkün olabilmektedir. Örneğin, bütün yurt yüzeyine dağılmış, 8750 hayrı, 4183 eğretim ve eğitim, 3184 imar ve kalkınma 3833 sportif, 396 turizm, 275 İlmî derneklerle (57) uğraşmak, onların üyeleri arasındaki sosyal dayanışmadan faydalanarak, kamu hizmetlerine katılmalarını temini suretiyle plânlı kalkınma hamlelerine katılmalarını sağlamak dahi başlı başına bir problem teşkil etmektedir.

Bu bakımdan, taşrada özel sektör alanında da idarecilere, teşkilâtlandırma, koordinasyon, kontrol ve hakla münâsebetler bakımlarından önemli görevler düşmektedir. Buraya kadar-, herkes gibi bizde vali ve kaymakamların adeta hudutsuz görevlerinden ve sorumluluklarından bahsettik. Sonuç bölümüne geçmeden önce bir iki noktaya işaret etmek yerinde olacaktır.

Kamu sektöründe plâni icra edecek özel sektörde de gerekli rehberliği yapacak, taşradaki görevlilerin morallerinin yüksek tutulmasından sorumlu olan vali ve kaymakamların morallerini acaba hiç düşündük mü? Onlara bugüne kadar hangi imkânları verdik.

(57) AYBAR, Mahmut, Y. “1512 Sayılı Cemiyetler Kanununa göre Kurulmuş Mahalli ve Genel Menfaatlar Yararlı Dernekler, Tasnifi. İllere ve Coğrafi Bölgelere Göre Dağılışı.” D.P.T. Ankara. 1965

Toplumun refah ve huzuru için kendi huzurlarını feda eden idarecilerimizin durumunu; yüksek yevmiyeler, yüklü tazminatları, sayısız maddî imkânlarla sahip taşra kuruluşunun diğer mensuplarına kıyaslamak, yıllarca vali ve özellikle kaymakamları nasıl ihmal ettiğimizi göstermiye kâfi gelecektir. Mevzuatta sendika kurmalarına dahi izin verilmiyen vali ve kaymakamların, meselelerinin hallini, her devirde baştaki siyasî yöneticilerinin iyi niyetlerine bırakarak hizmet peşinde koşmaları, dert ve problemlerinin gün geç tikçe çoğalmasına sebep olmuştur.

Bunun için İçişleri Bakanlığı merkez teşkilâtının iş görmek ve bünyeyi fikren yenileştirme (58) çabaları yanında İçişleri -Bakanlarının günlük politikalarının ötesinde idareci dertlerine eğilmeleri, problemleri çözüm yoluna götürecektir.

Üzerinde durmak istediğimiz diğer önemli bir noktada vali ve kaymakamların hizmet imkânlarının gün geçtikçe kısılmasıdır. İdare âmirleri son yıllarda halkın tarihî ve geleneksel saygı ve sevgileriyle başbaşa bırakılmışlardır. Örneğin plân tatbikatında, toplum kalkınmasının lideri sayılan kaymakamlara devletin bir arabası, bir jeebi dahi esirgenmiştir.

Bugünkü Hükümet Başkanının da içinde bulunduğu, Merkezi Hükümet Teşkilâtı Araştırma Projesi Yönetim Kurulunca hazırlanan MEHTAP Paporunda “Kaymakamların malî yetkilerle teçhizi şarttır” dendiği halde, aradan geçen üç yıl içinde, hangi malî imkânlar ve yetkiler verilmiştir.

Her yıl devletten milyarlar harcıyarak hizmet gören teşkilât mensupları yanında, halkın gönüllü katkıları ile hizmet görüp devlet bütçesine milyarlar kazandıran idare âmirlerine yeterli maddî ve maneî imkânların esirgenmesi onların yoktan yaratma çabalarının mükâfaatı olsa gerektir.

Yirminci yüzyılda, devletleri refah devleti yapan adalet, emniyet ve asayiş gibi klâsik görevlerin ötesindeki ekonomik ve sosyal görevlerdir.

Plânlı kalkınmadaki fonksiyonlarını yukarda izah etmeye çalıştığımız vali ve kaymakamlara sadece emniyet ve asayiş ajanı gözü ile bakmak, ekonomik ve sosyal kalkınmayı inkâr etmek de-

mektir. Bu bakımdan onların en önemli - fonksiyonlarının İktisadî ve sosyal kalkınmada, koordinatörlük olduğunu kabul etmek ve bu fonksiyonlarına paralel olarak, çeşitli bakanlık ve teşekküllerin devamlı tenkit ve uyarılarını dikkate alarak onları İçişleri Bakanlığının birer ajansı durumundan kurtarmak lâzımdır.

Nitekim, Taşra Teşkilâtı Raporunda, “Bu açıklamalar, yeni şartlarda geleneksel valilik sisteminden ve dolayısıyla bu sistemdeki idarecilerden yeni bir tutum ve yeni görevler beklendiğini ortaya koymaktadır. Bahis konusu şartlar, emniyet ve asayiş kadar sosyal, ekonomik kalkınmanın da önem kazanması; halkın bu arzuya katılması; taşrada çeşitli alanlarda çalışan uzmanların sayılarının ve uzmanlık alanlarının gittikçe artması; yönetimde plânlama, toplum kalkınması, halkla münâsebetler gibi yeni tekniklerin .uygulamalıya başlanması şeklinde belirtilebilir. Vali ve kaymakam gibi taşra idaresindeki genel yöneticilerin bu yeni şartların gereklerine uyabilecek şekilde yetiştirilmeleri artık bir zorunluk olarak ortaya çıkmaktadır. Bölge çapında koordinatör bir rol oynayacak yöneticiler bakımından ise mesele şüphesiz daha da önemli bir nitelik taşıyacaktır.” denilmektedir. (58) Bu bakımdan vali ve kaymakamların mesleğe almışlarında liyakat, ehliyet ve kariyer gibi prensipleri hassasiyetle tatbik etmek, onların modern amme idaresi, İktisadî ve sosyal bilimler alanlarındaki yeni gelişmelere paralel olarak, yurt içinde ve dışında hizmet içi eğitim ve yetiştirmelerini sağlamak lâzımdır.

Sonuç :

Buraya kadar anlattıklarımızı sonuç olarak özetlersek vali ve kaymakamların kalkınma plânı ile ilgili fonksiyonları durmadan devam ederler. Bunları kedin olarak birbirinden ayırmak güçtür. Bu fonksiyonlardan biri gerçekleşirken diğeri de birlikte yürüyebilir, örneğin, plândaki tedbirleri gerçekleştirme kararları alırken bu kararların halkla münâsebetler bakımından ne gibi tepkilere yol açacağını düşünmek zorunluğudur. Bunun gibi yürütmeyi gerçekleştirmek için yetkilerin daha müessir bir şekilde yaparken, kontrol usüllerini de ihmal etmemek lâzımdır.

Çeşitli güçlük ve imkânsızlıklara rağmen, örnek Türk idarecisi olan vali ve kaymakamlar, güven, saygı ve sevgisine eriştikleri mil-
(59) Taşra, Teşkilâtı Raporu S. 99,

letimizin sosyal ve ekonomik kalkınması için feragat ve fedakarlıkla hizmete devam etmişlerdir.

Ve onlar Büyük Atatürk'ün söylediği gibi, Büyük Türk Ulusu için, insanlık fedakarlıklarının hiç birini esirgmeden hizmete devam etmişlerdir.

“İdareciler; bana içten haykırsınlar, Büyük Türk Ulusunun tam anlamı ile Millet olmasını isteyen, onunla en modern bir Türk Devleti kurmak için insanlık fedakarlıklarının hiç birini esirgemeyen, kültür, idare, intizam ve Devlet anlamlarını en son ilmi telakkilere göre tebellür ettirmeye çalışmış ve çalışan arkadaşlarımdır.

Tatbik eden, icra eden, karar verenden daha kuvvetlidir.” (60)

Atatürk'ün, Mülkiyelilere Hitabı'ından.

TAŞRA İDARE TEŞKİLÂTIMIZIN TARİHÇESİ

Mehmet TARCAN
İçişleri Bakanlığı Tetkik Müşaviri

Giriş:

Bakanlığımızda yapılmakta olan idari reorganizasyon çalışma, idare teşkilatımızın tarihi gelişiminin incelenmesinde ışık tutabileceği ümidi ile taşra idare teşkilatımızın tarihçesini ana hatları ile bu yazımda özetlemeye çalıştım.

Yazımda belirtilen her bölümü, müteakip yazılarımda idari rejim ilkelerini, mevzuat ve idari taksimat esaslarını çeşitli etkenler yönünden daha etraflıca açıklamaya çalışacağım.

I— Kuruluş ve Gelişme Devri:

Osmanlı Devletinin kuruluşunu müteakip Osman Gazi, Beyliğine ilak etmiş olduğu şehirleri idare etmek üzere oğlu Orhan Gazi ve Ümeradan itimat ettiği bazı kişileri bu şehirlere “Bey” olarak tayin etmişti. Osmanlı Devletinin ilk taşra teşkilatı bu suretle kurulmuş oldu.

Ayrıca, Selçuk Devleti teşkilatına uyarak Bizans İmparatorluğu sınırında üç tane “Uç Beyliği” ihdas ederek buralara görevinin ehli ve kıdemli beylerini tayin etmişti.

Fethedilen her şehire Bey tayin edilirken, çeşitli idari ve kazai hizmetleri yürütmek üzere “Kadı”lar görevlendirildi. Murat Hüdavendigâr zamanında “Sancak Teşkilatı” mülki kuruluşun esasını teşkil ediyordu. Birkaç Sancağın birleştirilmesinden meydana gelen mülki idare birimine “Eyalet” deniliyordu.

Sancak’ın idaresi “Sancak Beyi” ve Eyaletin idaresi ise “Beylerbeyi”ne verilmişti. Bu suretle başlangıçta taşra teşkilatı iki kademe üzerine kurulmuş bulunuyordu.

Rumelinin fethinden sonra önce Rumeli (Merkezi Sofya) ve bir süre sonra merkezi Ankara olmak üzere Anadolu Beylerbeyi

Teşkilatı kurulmuş oldu. Daha sonra Manisa, Bursa, Karaman, Amasya ve Trabzon eyalet merkezi ittihaz edilerek, buralara Şehzadelerden birinin izamı adet hükmüne girmişti. (1)

Beylerbeyinin oturduğu sancağa “Paşa Sancağı” denirdi. Söz gelimi, Anadolu Eyaletinin Paşa Sancağı önce Ankara, sonra Kütahya, Rumeli Eyaletinin Paşa Sancağı önce Sofya, sonra Manastır, Trablusgarp’ın Paşa Sancağı ise Trablus idi.

Eyaletler yetki genişliği esasına göre idare ediliyordu. Beylerbeyi ve Sancak Beylerinin mülki, askeri ve kazai yönlerden geniş yetkileri vardır.

Beylerbeyi mülki kuruluş bölgesinde Padişahı temsil etmekte, Sadrazamın yetkilerini haiz bulmakta idi.

Bölgesinde hem Vali ve kem Kumandan durumunda idi. Eyaleti sınırları içinde bulunan Ümera ve Kadılar, emirlerine itaat etmek mecburiyetinde idi. (2)

Beylerbeyi doğrudan doğruya Sadrazama bağlı olup bütün yazışmalarını Sadaret Makamı ile yapardı. Yalnız Vüzeradan olan valiler, Sadrazamın aracılığı ile Padişaha “telhis” sunmak yetkisini haizdiler.

Beylerbeyliği, Sancak Beyliği, emektar, liyakatli, dürüst, çalışkan, vakur kişilere tevcih olunurdu. Bunlar 20-30 sene bölgelerinde mülki ve askeri görevlerini ifa etmekle beraber, bu yerlerin imarına da çalışırlardı. Cürüm ve kabahatı olmayınca hiçbir beylerbeyi ve Sancak Beyi azil olunamazdı. (3)

Sancak Beyi de görevli olduğu bölge sınırları içinde Beylerbeyinin haiz olduğu yetkilere sahip bulunmakta ve Padişahı temsil etmekte idi.

Kanuni Sultan Süleyman zamanında İmparatorluk 34 Eyalet ve 377 Sancak’a ayrılmıştı. Ülke eyaletlere, eyaletler Sancaklara, Sancaklar ise “Mütesellimlik” ve “Voyvodalık”lara bölünmüştü.

(1) Vecihi Tönük, Türkiye İdare Teşkilatı, Sahife: 55

(2) Hamit ve Muhsin, Türkiye Tarihi, Sahife 488- 492

(3) Talat Mümtaz Yaman

Sancak Beyleri tarafından, kendi mülki sınırları içinde bulunan büyük kasabalara gönderilen memurlara “Vekil” anlamına “Mütesellim” denirdi Voyvoda ise mevki, önem ve derecesine göre kaza veya nahiyeye hükmünde idi.

İmparatorluğun en geniş devri olan Kanuni Sultan Süleyman zamanındaki eyaletlerin adları şunlardı:

Rumeli, Bosna, Temeşvar, Budin , Anadolu (Kütahya, Saruhan, Aydın, Hüdavendigâr, Kastamonu, Menteşe, Bolu, Ankara, Çankırı, Karahisarı sahip, Tekeeli, Hamideli, Sultanönü, Balıkesir) Karaman, Cezayiri Bahrisefid, Kıbrıs, Zülkadriye, Erzurum, Şam, Trablusşam, Halep, Rakka, Kars, Çıldır, Trabzon, Kefe, Musul, Diyarbakır, Van, Bağdat, Basra, Lahsa, Yemen, Habeş ve Mısır.

II: Duraklama ve Gerileme Devri:

(a) Duraklama ve gerileme devirlerinde (1579- 1792) Beylerbeyliği ve Sancak Beyliklerinin ehliyetsiz, liyakatsiz, riyakâr, menfaatına düşkün, eyyamcı, gösteriş delisi kimselere verilmesi,

(b) İdare edenle edilenler arasında aracı durumunda bazı kimselerin üremesi sonucu rüşvet, irtikap ve iltimasın yaygın hal alması

(c) Has, tımar ve zeametın devlet idaresinde olumlu hizmeti geçmiş haysiyetli, vakur ve namuslu kişiler dışında çıkarını sağlamak için halka zulüm ve işkenceden çekinmeyen, devletin atısını değil gününü gün etmeyi düşünen çoğu gayri türk mürai art düşünceli ve kindar kişilere dağılması;

(d) İltizam usulünün kapsadığı çeşitli zulüm ve haksızlıklar sonucu geniş halk kitlesinin gittikçe devletten soğuması, bu durumun bölgesinde adeta bağımsız bir hayat süren yeni bir mütegalibe sınıfını doğurması,

(e) Eyaletlerin merkezle olan ilgi ve ilişkilerin gittikçe gevşemeye, hükümetin emirlerini dinlemeye başlaması,

(f) Meslek sınıflarının kalitesinin düşmesi neticesi Osmanlı İmparatorluğunun merkez teşkilatı gibi taşra teşkilatı da bozulmuş ve devlet zaafa düşmüştü. (4)

(4) Yusuf Akçura, Osmanlı Devletinin Dağılma Devri Sahife: 6-50

III— Mülki İdarede Reform Hareketleri:

Yurdumuzda askeri ve mülki ıslahat teşebbüsü I: Mahmut ve III: Mustafa zamanında başlamış ise de umulan sonuçlar alınamadı. Memleket felaket uçurumunun başına gelmiş bulunuyordu.

III: Selim, işte bu ortam içinde tahta geçti. İdarede ıslahat yapılmasını gerekli görmüş ve bir fermanla bizzat Başkanlık ettiği “Meclisi Meşveret” i teşkil ederek mülki idarede reform hareketine girişmişti.

Toplantı sonunda devlet idaresinde sorumlu kişilere alınması zaruri olan tedbirler hakkında kesin emirler verdi. (5)

Şeyhülislam konağında yapılan toplantılar sonunda önemli kararlar alındı.

III. Selim zamanında mülki idarede yapılması ön görülen reform:

Devlet gelir ve giderlerin sıkı kontrole tabi tutulması, rüşvet ve iltimasın önlenmesi, tayinlerde ehliyet ve liyakate önem verilmesi, halkın lüzum ve haksızlıklardan kurtarılması, refah seviyesinin artırılması amacını güdüyordu. (6)

III: Selim’in tahttan indirilmesi ve bilahare öldürülmesi sonucu bu ıslahat teşebbüsü başarıya ulaşmadı.

IV: — II: Mahmut Devri:

II: Mahmut, amcası zamanında girişilen mülki ve askeri ıslahatı gerçekleştirmek azim ve kararında idi.

Genç hükümdar, batılılaşmaya karşı oldukça önemli ve samimi istek ve eğilim göstermiştir. Yenilmesi güç şartlar içinde reform hareketlerine başladı;

Eyaletlerdeki paşaların, keyfi hareketlerini önlemek için aşırı kuvvet ve nüfuzlarını kırarak merkezi idarenin kuvvetlenmesini sağladı.

(5) Vecihi Tönük, Adı geçen eser,

(6) Prof, Enver Ziya Karal

Osmanlı Tarihi V. Cilt Sahife: 72

Devletin sarsılan otoritesini yeni tedbir ve kuruluşlarla kuvvetlendirmek istedi.

II. Mahmut, reform çalışmalarına da Batı düşüncesini kendisi kadar samimi şekilde kabul etmiş yardımcıları bulamadığı için ortaya güçlü bir ıslahat ekibi çıkaramadı, işi emanet ettiği kimselerin çoğu muhafazakardı. (7)

Devlet Hizmetlerinin artması sonucu Sadrazama bağlı Sadaret Kethüdalığı, ilkin Umuru Dahiliye Nezaretine sonra Dahiliye Nezaretine çevrildi.

Bütün memurların atanması ve ilerlemeleri sağlam esaslara bağlandı. İlerlemede ulâ, saniye, salise ve rabia sınıflarına kuruldu. Bu rütbelre uygun nişanlar, resmi elbiseler ve kılıçlar yapıldı. Memurlara, derecelerine ve işlerinin önemine göre maaş bağlandı.

Yaygın yetki genişliği yerine kuvvetli bir merkeziyetçilik sistemine geçildi. Valiler bundan böyle maaşlı memur durumuna girdiler.

Valilerin usul ve adete aykırı şekilde halktan türlü ad ve hanelerle para almaları önendi.

Eyaletlerde “Redif” namı ile yeni bir askeri kuruluş meydana getirilerek Valinin emrine verildi. Bu suretle Valilerin görevleri arasında Avrupa usulünde asker yetiştirmekte vardı. Redifler çoğalınca eyaletlerde “Müşirlik”ler kuruldu. Müşirlikler, sancaklardan birkaçını birleştirmekle kuruldu.. Başlangıçta Müşirlerin görevleri çok geniş tutuldu. Müşirler, buldukları yerlerin askeri olduğu kadar mülki ve mali işleriyle de uğraşıyorlardı.

İstanbul’dan başlanmak üzere bütün eyalet ve sancaklarda halkın hükümetle olan münasebetlerinde aracılık yapmak üzere “Muhtarlık”lar kuruldu.

Modern anlamda ilk nüfus sayımı II: Mahmut devrinde yapıldı. Nüfus sayımı ile birlikte mülk yazımı da yapıldı. Bu suretle, mevcut haksızlıklar ortadan kaldırılarak herkesin kudret ve takatine uygun vergi vermesi esası kabul edildi.

(7) Enver Ziya Karal
Aynı Eser Sahife: 147

Vali, Mutasarrıf ve Voyvodalıkların “keyfemayeşa” adam öldürtmeleri men olundu. Kısas sebebiyle veya siyaseten öldürülmeleri gerekenler için şer’i – şerifi uygulayan hakimlerce onaylanmadan icra edilmemesi şiddetle emrolundu.

V — Tanzimat Devri:

Mülki idarede yapılan ıslahat hareketi memleketin gerçek ihtiyaçlarını karşılayacak durumda değildi. Müşirler ihdası suretiyle dahi sıkı bir merkezîyet usulü uygulanmış ise de umulan sonuç elde edilmedi. İltizam usulü bütün aksaklık ve yolsuzlukları ile devam ediyordu valiler, yine istediklerini idam edebiliyor, emri altındaki askeri kuvveti istediği şekilde kullanabiliyordu. II: Mahmut’un ölümü üzerine oğlu Abdülmecit 13 yaşında tahta geçti. Babasından memleketin iç ve dış işlerini oldukça karışık bir halde teslim almıştı. Bu durum karşısında, Osmanlı Devletinin kuvvetlenmesini sağlayacak, batının güvenini kazanacak bir düzenin kurulması gerekiyordu. Mustafa Reşit Paşa, böyle bir düzenin “Tanzimat’ı Hayriye” ile sağlanacağına inanmakta idi. Bu suretle, 18. Yüzyılın başından beri devam edegelen ıslahat tamamlanmış olacaktı. Tanzimat’ı Hayriye bir Hattı Hümayun şeklinde 3. Kasım. 1839 (1255) tarihinde ilan edildi.

Gülhane Hattı Hümayuna göre:

İltizam usulü kaldırılacak; vali ve Mütesellimlerin türlü bahanelerle adam öldürme, sürgüne gönderme, mala el koymaları önlenerek, mahkeme kararı olmadıkça hiç kimse açık veya gizli şekilde idam edilmeyecek; Osmanlı tebaası hangi mezhep ve milletten olursa olsun Kanun önünde eşit muameleye tabi tutulacak; rüşveti ortadan kaldıracak şiddetli hükümleri kapsayan Kanunlar vaz olunacaktı.

Tanzimattan sonra girilen batılılaşma ve ıslahat hareketlerinde Fransa İdare Teşkilatı esas olarak alınmıştı.

Vali, Dahiliye Nezaretinin de mercii olan Sadrazamla doğrudan doğruya yazışma ve münasebette bulunma yetkisini haizdi. Valilere 75 er bin kuruş derecesinde maaş tahsis olundu.

1846 (1263) yılında ilk defa yayınlanan Devlet Salnamesinde göre, Osmanlı İmparatorluğu 39 Eyalet ve bunlara bağlı 76 liraya

ayrılmıştı- Bir kısım eyalet Valileri "Müşir", bir kısmı "Veziir" payesinde idiler. Bazı eyaletlerde "Miri Miran" rütbesinde Mutasarrıf bulunuyordu.

Taşra Teşkilâtında çalışan memurlar merkeze bağlanmak suretiyle Valilerin bir kısım yetkileri alınmıştı. Babıâliye tabi bir memur halini alan Valilere. 1852 (1269) tarihinde, eski hak ve yetkilerinden bazıları geri verildi Taşradaki memurlar Valilere bağlandı. Valilere, idaresi altında bulunan memurları azletme yetkisi tanındı. Köylerde genel güvenlik ve asayiş sağlayacak şekilde geniş yetkiler verildi. Valilerin muhakemesiz adam öldürme yetkisine kesin olarak son verilmesi karşısında bazı bölgelerde şekâvetin önüne geçilmesi imkânsız hâl almıştı. Eşkiyanın tedib ve tenkiti için Valilere geniş yetkiler tanındı. Eyaletleri merkeze bağlayan bağlar kısmen gevşetildi

Memleket, eyaletlere, eyaletler sancaklara, sancaklar da kazalara bölünmek suretiyle üç kademeli idari taksimat sistemi kabul edilmişti.

Eyaletlerin yönetimi Valilere, sancaklarındaki Kaymakamlara kazaların idaresi Müdürlere bırakılmıştı. Müstakil sancakların idaresi "Mutasarrıf" lara verilmişti.

Her Valinin mahiyetine, bölge kuvvetlerine komuta edecek bir "Muhafız" ile malî işleri çevirecek bir "Defterdar" verildi Fransa'daki Departman Meclisleri örnek alınarak bazı sancaklarda "İdare Meclisleri" kuruldu. Bu Meclislerde her sınıf halkın din ve mezhep ayrılığı düşünülmezsizin bir nisbet içinde temsil edilmesi sağlandı. Meclis bir yandan Valilere bölgenin yönetimi konusunda yardıma olacak, öte yandan onların ezici ve haksız işler yapmasını önleyecekti. Bu yönetim şekli önce Rumelide Elviyei Selase denilen Yanya, Tırhala ve Manastır da, Anadolu'da Diyarbakır ve Erzurumda uygulandı.

Memleket için faydalı görüldüğünden daha sonra bütün eyaletlere teşmil edildi (1851)

Valilerin görev ve yetkileri artırılmak suretiyle merkezîyetçi sistemden tevsii mezuniyete geçildi.

23/Şubat/ 1856 tarihli (Islahat Fermanı) nın getirdiği yeniliklerin ışığı altında hazırlanan 1858 (13 Safer 1275) tarihli (Vülâtu İzam ve Mutasarrıfını kıram ile Kaymakamların ve Müdürlerin ve

zaifini şamil Talimat) la ÷lke, Eyalet, liva, kaza ve karyelere ayrılmıştı.

Adı geçen talimatta fek ve ilhak, m÷lki sınır değişikliği ile ilgili işlemlerin iredi seniye ile yapılacağı açıklanmakta; Vali Mutasarrıf, Kaymakam ve M÷d÷rlerin g÷rev ve yetkileri belirtilmekte idi. Eyaletin başında bulunan M÷lkiye Amirlerine Vali, livanın başında bulunmayan livanın başındakine Mutasarrıf denilmekte idi.

Vali, Eyaletin b÷t÷n işlerinin mercii ve nazarı, devletin vekili mahsus ve muhatabı, eyaletin b÷t÷n hususatından mes'uldu.

Eyalet memurları üzerinden geniş g÷zetim ve denetim yetkisini haizdi.

Eyaletini ilgilendiren işlerde merkez idarelerinin her biri ile ayrı ayrı muharebeye yetkili idi. (8)

VI — Abd÷laziz Devri:

Abd÷laziz 1861 de tahta çıktığı zaman, ıslāhata taraftar kıymetli devlet ricali iş başında bulunmakta idi. Padişah. Sadrazama hitaben isdar ettiği hattı h÷mayunda tanzimat ve İslāhat fermanlarında belirtilen hususlara ve buna g÷re d÷zenlenen kanunlara tamamiyle riayet edeceğini teyit ediyordu.

Ali ve Fuat Paşalar zamanında m÷lki idarede önemli İslāhat yapılmıştır. Eyalet ve sancakların b÷y÷t÷lmesi. Valiliklere tecrübeli ve muktedir kimselerin tayini, yetkilerinin genişletilmesi, kırtasiyeciliğin önlenmesi için yalnız önemli işlerin merkeze sorulması suretiyle merkezin basit işlerle uğraşmaktan kurtarılması. V÷kelānın devletin m÷him işleri ile uğraşmasına imkān ve fırsat verilmesi yapılması istenilen İslāhatın esasını teşkil ediyordu.

Silistre. Vidin ve Niş eyaletlerinin birleştirilerek (Tuna Eyaleti) adı ile yeni bir eyalet teşkil olunması, yeni bir nizamname yapılarak bu eyalette uygulanması ve g÷r÷len eksiklik ve noksanlar tesbit edildikten sonra diğer eyaletlere de teşmil edilmesi isteniyordu.

Tuna vilāyeti Nizamnamesi bu ortam içinde hazırlandı. (1884 - 1281. Bu nizamname ile m÷lki idare teřkilātımızda ilk de-

(8) Sıddık S. Onar İdare Hukuku Sahife : 658 1942

fa, vilayet yazı işlerine bakmak üzere (Mektupçu) , harici işlere bakmak, hükümet ile ecnebi memurlar arasındaki muamele ve muhaberata vasıta olmak üzere (Umuru Ecnebiye Müdürü) , sancaklarda yazı işlerini tedvir etmek üzere (Tahrirat Müdürü) müesseseleri ihdas edilmişti.

1865 (1282) yılı başından itibaren aynı esaslar içinde yeni vilayetler teşkil edilmeye başlandı. Bütün maddeleri fransa İdare usulü esas alınmak suretiyle hazırlanan Tuna Vilayeti Nizamnamesi Bosna, Erzurum, Halep Edirne, eyaletlerinde ufak değişiklikler ile uygulandı.

“1864” tarihli vilayet Nizamnamesi taşra idare teşkilatının ilk ıslahat Kanunudur. Fransa İdare Teşkilatı aynen kopya edildi.

Département- Sancak, Arrondissement – Kaza ve Commune-Nahiye olarak adlandırıldı. Prefet karşılığı Mutassarıf, Sous – Prefet ye Kaymakam, Maire – muhtar denildi. Vali deyimi (Eyalet genel Valisi – Gouverneur General de Province) karşılığı kullanıldı. Bu suretle vilayet teşkilatı, Sancak ile Babıalı arasında bir kademe olarak muhafaza edildi” (9)

VII – 1864 (1281) Tarihli Vilayet Nizamnamesi :

1864 tarihinde “ Vilayet Nizamnamesi” neşredilerek Bağdat ve Yemenden başka her eyalete tatbik olundu. Bu nizamnameye göre ülke, vilayetlere, vilayetler sancaklara, sancaklar kazalara, kazalar da kariyelere ayrılmakta idi. (10)

Bu suretle idari taksimat dört kademe üzerinde kurulmuştu.

Nizamnamede Mülki İdare Amirlerinin görev ve yetkileri tayin ve tesbit edilmişti. Vali , bütün devlet daireleri üzerinde gözetim ve denetim yetkisini haizdi. Zabıta kuvvetlerinin başı olan (Alay Beyi) Valinin emri altında idi. Vilayet mahkemelerinden sadır olan hükümlerin infaz ve icrası da Valilere verilmişti. Yetki verilmeyen hallerde, hükümeti merkeziyenin tasdikine sunulması gerekiyordu.

(9) Victor Berard : La Revaluation Turque 1909 S. 64

(10) Süheyp Derbil: İdare Hukuku S. 258 – 260

VIII - 1870 (1286) tarihli İdarei Umumiyei Vilayet Nizamnamesi:

1870 (1286) tarihli (İdarei Umumiyei Vilayet Nizamnamesi) bazı yenilikler getirdi,

İdarî ve adli makamların yekdiğerini görev ve yetkilerine müdahale etmesini önleyici hükümler konulmuştu. Artık adli işler vilâyet idaresi işleri arasından çıkarılıyordu.

Sözü geçen Nizamnameye göre ülke vilâyetlere vilâyetler livalara livalar kazalara, kazalar nahiyelere ve nahiyeler köylere bölünmek suretiyle idari taksimat beş kademe üzerine kurulmuştu

Nahiye, bu nizamname ile İdarî bir kademe haline gelmiş teşkilât ve idaresi düzenlenmiştir. Vali, mutasarrıf, Kaymakam ve Nahiye Müdürlerinin görev ve yetkileri daha etrafıca açıklanmıştır.

(Vali Muavinliği) müessesesi ihdas edilmek suretiyle Valilere yardımcı verilmiştir. (11)

Vilâyet içindeki emniyet ve asayişin temin ve muhafazasından Valiler sorumlu idi. Genel meclisin yetkisi biraz daha genişletilmişti.

Bu nizamnamede merkez mutasarrıf ve Kaymakamlığı yer almamış, bunların görev ve yetkileri vilâyet ve livaya devredilmiştir.

Bu süratle, sıkı bir merkeziyetten mutedil ve disiplinli bir tevsii mezuniyete doğru gidilmek amacı güdülmüştür.

26. Muharrem. 1293 tarihli talimatta, Valilerin görevleri "Vezaifi İslâhiye" ve "Vezaifi Daimiye" olmak üzere ikiye ayrılarak bunların nelerden, ibaret bulunduğu ayrı ayrı sayılmış ve gereken yetkiler sağlanmıştır. Valilere, Mahkemelerin bağımsızlığını ihlâl etmemek üzere dâvaların görülmesinin çabuklaştırılması için mahkeme başkanına tebligat yapmak ve Adliye Nezaretine başvurmak yetkin, tanınmıştır.

IX — 1876 tarihli Kanunu Esasinin Vilayet İdari ile ilgili hükümleri:

Kanunu Esaside “Vilayetin usulü idaresinin tevsii Mezuniyet ve Tefriki Vezaif kaidesine göre müesses” olduğu belirtilmekte idi.

(11) Mehmet Tarcan. Vali Muavinliği Müessesesi İdare Dergisi Sayı: 276, S.54.

Vilayet, liva ve kaza merkezlerinde bulunan İdare Meclisleri ile genel meclis üyelerinin seçimi, görev ve yetkilerinin düzenlenmesi ile ilgili sarih hükümler mevcuttu.

X — İkinci Meşrutiyet Devri:

Kanunu Esaside geçen “Tefriki Vezaif” deyimini, hükümetin umumi vazifelerinden siyasi olanların merkeze hasrı ve siyasi mahiyette bulunmayanların vilayet ve mahalli kuruluşlara bırakılmasını yani “İdari ademi merkezîyet” i ifade etmekte idi.

Devlet Şurasında özel bir komisyon kurularak vilayetlerin tevsiî mezuniyet “deconcentration” ve tefriki vezaif “decentralisation” esaslarına göre idare edilmesini öngören bir layiha hazırlanmış ve Devlet Şurası Umumi Heyetince müzakeresi bitirildikten sonra meclisi mebusana tevdi olunmuştur. Balkan harbinin çıkması projenin kanun halini almasına mani oldu. Harpten sonra Kanun Tasarısında bazı değişiklikler yaparak 26 Mart 1913 (1329) tarihinde muvakkat Kanun halinde yayınlanarak yürürlüğe konuldu. 1913 tarihli İdarei Umumiyeî Vilayet Kanununda:

Vilâyetler livalara, livalar kazalara kazalar nahiyelere ve nahiyeler karyelere bölünmekte; mülkî taksimat merkez ve sınırlarının değiştirilmesi ve düzeltilmesi, fek ve ilhâk işlemlerinin nasıl yapılacağı tayin ve tesbit edilmekte; vilâyet umumî idaresinin başı ve merciiñin Vali olduğu, idare şube başkanları ile ikinci der memurların kimlerden ibaret olduğu ve bunların tâyin usulleri açıklanmakta; idare meclislerinin görevleri sayılmakta; İl Özel İdarelerinin görev ve yetkileri, karar ve icra organları, gelir ve giderleri vilâyet bütçesinin tanzimi ile ilgili esaslar belirtilmekte mülkiye âmirlerinin görev ve yetkileri etraflıca sayılmakta, idare şube başkanlarının görev ve yetkileri özel teşkilât Kanunlarına bırakılmakta idi.

XI — Milli Hükümet Devri:

Milli Hakimiyet esasına müstenit bulunan Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin kuruluşundan sonra, vilayetler idaresinin yeni rejimin ilkelerine uygun şekilde düzenlenmesi düşünülmüş ise de önce yurdun düşman istilasından kurtarılması devletin istiklal ve hakimiyetinin sağlanması asıl amaç edinilmişti. Bununla beraber 1921 (1337) tarihli Teşkilat Esasiye Kanunumuz, vilayetler

İdare hakkında dikkate şayan hükümleri kapsamakta idi. Liva teşkilatı kaldırılarak ç kademeli mülki taksimat kabul edilmişti.

XII — Cumhuriyet Devri:

1924 (1340) tarihli Teşkilatı Esasiye Kanunumuz vilayetler idaresi esaslarını tayin ve tesbit eden hükümleri ihtiva etmekte idi.

Sözü geçen Anayasa'da yer alan ilkelerin ışığı altında günün şartlarını ve yurdun ihtiyaçlarını karşılayacak yeni İl İdareleri Kanunu hazırlandı.

1426 sayılı (Vilayet İdareleri Kanunu) 5 Mayıs 1926 tarihinde yürürlüğe girdi. Bu kanun idari taksimatı üç kademeli esasa göre düzenlemekte, yetki genişliği ilkesine uygun olarak, Valinin “ Vilayet Umumi İdaresinin reis ve mercii olduğu, vilayette devletin ve her Bakanlığın temsilcisi ve Bakanlıkların idari ve siyasi icra vasıtası olup ilin genel idaresinden sorumlu bulunduğu” belirtilmekte idi.

Bu Kanunun gerekçesinde:

13. Mart. 1329 tarihli (İdare-i Umumiye-i Vilâyet Kanunu) nun bir muvakkat Kanun olduğu, bu Kanunla Valilere verilmiş olan yetkilerden muhtelif idare şubelerine ait olanların zaman zaman bir kısmının Kanunla alınarak bir kısmının idare şube âmirlerine, bir kısmının da Bakanlıklara verildiği. Kanunun amacının esaslı şekilde zedelendiği. nizami idareyi muhafaza için Valilerin hükümeti merkeziyeyi ve ayrı ayrı her Bakanlığı temsil etmesinin lâzım ve zaruri olduğu belirtilerek yeni bir Kanunun tedvini gerektiği açıklanmıştır. (12)

Bu Kanun ile 1913 (1329) tarihli Kanunu muvakkatin 1 - 74 maddeleri kaldırılmıştır. Sözü geçen Kanunun il özel idareleri ile ilgili 75 ve müteakkip maddeleri halen yürürlüktedir

18 Nisan. 1929 da T.B.M. Meclisince kabul edilen 1426 sayılı Kanun 20 seneye yakın bir zaman ek ve tādilleri ile memleket idaresinde icra cihazının işleyişine hâkim olduktan sonra girmiş olduğumuz demokratik hayatın, idari sosyal, ekonomik alanlardaki ihtiyaç ve zaruretlerini karşılayamaz hale gelmiştir. (13)

(12) Prof. S. S. Onar, İdare Hukuku 1942 S. 661

(13) İ. Olgun – D. Argun İl İdareleri Kanunu Sahife: 16

Vilayet idaresi, Kanununda mevcut boşluklar çeşitli tadillerle giderilmek istenilmiş ise de, Kanunun günün ihtiyaç ve icaplarını karşılamadığı kanısının yaygınlığı karşısında Birinci İdareciler Kongresinde beliren görüş ve düşüncelerin ışığı altında 1949 yılında valilerin kısılan yetkilerinin iadesi, hizmet ademi merkeziyeti ilkesinin günün anlam ve şartlarına göre düzenlenmesi ve bu suretle yetki genişliği ilkesinin daha açık bir şekilde belirtilmesi amacı ile hazırlanan İl İdaresi Kanunu Tasarısı T.B.M. Meclisince kabul edilerek 31. Temmuz 1949 tarihinde 5442 sayı ile yürürlüğe girmiştir.

Halen yürürlükte bulunan İl İdaresi Kanununun 1961 Anayasasının getirdiği yeniliklere göre değiştirilmesi, uygulamada karşılaşılan eksiklik ve çeşitli aksaklıkların giderilmesi yönünde zorunlu görülmektedir. Bu konuda İkinci İdareciler Kongresinde gerekli çalışmalar yapılmış, tadili icap eden hususlar tespit edilmiştir.

XIII — İdari Taksimatta Değişiklikler:

Kanuni Sultan Süleyman Zamanında İmparatorluk 34 eyalet ve 377 livaya bölünmüştü. 1846 (1263) yılında ilk defa yayınlanan *Devlet* salnamesine göre imparatorluk 39 eyalet ve 76 livaya ayrılmıştı. Bu eyaletlerin adları şunlardı :

Edime. Silistre, Budan. Eflâk, Vidin, Niş. Üsküp. Belgrad Sırp. Bosna, Rumeli. Yanya, Selanik, Cezayiri Bahri Sefid. Girit Kastamonu. .Ankara. Hüdavendigâr, Saruhan, Aydın Karaman Adana, Maraş. Borak. Sivas, Trabzon. Erzurum, Diyarbakır. Harput. Halep. Savda, Şam, Musul. Bağdat. Habeş. Haremenebi. Mısır. Trablusgarp. Tunus.

1847 - 1948 (1264) Salnamesine göre : Edime eyaletinde Silistre; Girit eyaletinde Resmo; Hüdavendigâr vilâyetinde Karesi ve Ayvalık; Avdın eyaletinde Saruhan; Muğla; Trabzon eyaletinde Gümüşane ve Ordu livaları teşkil olunmuş Saruhan eyaleti kaldırılmıştır.

1849 (1265) yık Salnamesine göre : Maraş eyaleti kaldırılarak Adana eyaletinde Karaisalı ve Maraş livaları kurulmuş ve daha sonraları Ankara eyaleti kaldırılarak Çankırı ile birlikte Bozok'a liva olarak bağlanmıştır.

1861 – 1862 (1278) yılında mevcut 27 eyaletin adları şunlardır:

Edirne, Silistre, Buğdan, Eflak, Sırp (her üçü de Voyvodalık), Belgrat (Muhafızlık), Vidin, Bosna, Rumeli, Yanya, Selanik, Girit, (merkezi Hanya), Ceyairi Bahri Sefit (Merkezi Rodos), Hüdavendigâr, Aydın (Merkezi Güzelhisar) Karaman (Merkezi Konya) Adana, Ankara (Merkezi Yozgat), Kastamonu, Sivas, Trabzon, Erzurum, Kürdistan (Merkezi Diyarbakır), Harput, Halep, sayda (Merkezi Beyrut) ve Şam.

Bu eyaletlere bağlı liva adedi 132 idi.

1367 (1284) de Rumelide Manastır. Selanik, Yanya, Tırhala eyaletleri birleştirilerek Selanik ve Yanya adı ile iki vilayet teşkil edildi, Anadolu'da Kürdistan ve Mamuratülaziz eyaletleri birleştirilerek Diyarbakır vilâyeti kuruldu. Hüdevendigâr. Konya, Ankara, Sivas, Kastamonu, İzmir, Cezayiri Bahri Sefid., Trabzon Üsküp, eyaletleri de vilâyet haline getirildi.

Vilâyet Nizamnamesinin uygulanması sonucu kurulan Vilâyetlerin adları şunlardır : Edirne. Tuna. Eyaleti mümtaze olan (Buğdan, Eflâk, Sırp Eyaletleri), Bosna. İşkodra, Yanya, Selânik Girit Cezayiri Bahri Sefid. Hüdavendigâr. Aydın. Konya. Ankara. Kastamonu, Sivas. Trabzon, Erzurum, Diyarbakır, Halep. Elviyei Mülhaka, Suriye. Bağdat, Hicaz, Yemen, Trablusgarp. ayrıca muhtar eyalet olarak Mısır Hidivliği ve Tunus vilâyeti vardı.

Böylece sözü geçen tarihte ülke 29 vilâyet ve eyalete. 120 Livaya. 655 kazaya ayrılmıştı.

1895 (1311) yılında bugünkü sınırlarımız İçinde. Kars ve Artvin hariç, 15 vilâyet ve 46 sancak vardı. (14)

(1909 - 1325) — (1919 - 1335) yılları arasında bugünkü millî sınırlarımız içinde 15 vilâyet, 16 müstakil liva ve 36 mülhak liva mevcuttu. (15)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti kurulduğu zaman millî sınırlar içinde:

(14) Niyazi Toker

İdare Teşkilatı Üzerinde Düşünceler

İdare Dergisi Sayı 266 Sahife: 22

(15) Selahattin Aslan Korkud

Osmanlı İmparatorluğunda İdari Teşkilat

İdari Dergisi Sayı: 290 S. 3-19

15 vilayet, 19 müstakil liva, 34 mülhak liva, 302 kaza ve 679 nahiye mevcuttu.

Çeşitli ihtiyaç ve zarruretler karşısında, il, ilçe ve bucak sayısında değişiklikler yapıldı.

Söz gelimi ülkemiz:

1929 Yılında : 64 il 338 ilçe ve 750 bucak,

1933 Yılında :57 il 351 ilçe ve 876 bucak,

1944 Yılında :63 il 400 ilçe ve 876 bucak,

1953 Yılında :64 il 460 ilçe ve 940 bucak,

1962 Yılında :67 il 570 ilçe ve 923 bucak,

Bölünmüştü. Halen 67 il, 572 ilçe ve 888 bucak'a ayrılmış bulunmaktadır.

XIV — Sonuç:

Toplum kalkınması devrinde insan gücü ve sermayenin yurt gerçeklerine uygun belli merkezlerde ve belli bir yönet sevki daha verimli ve kalınmanın süratle sağlanmasında önemli rol oynadığından köylerin parçalanmasına bir köy veya kasabaya bağlı mahalle veya semtin bağımsız köy haline getirilmesi tatbikatına son verilmelidir. Bu durum mevcut köy miktarının artmasına, az gelişmiş bölge ile gelişmiş bölge arasında mevcut dengesizliğin insan gücü ve sermaye yönünden paralanarak meskun sahaların iktisadi takatten üşmesine sebep olmaktadır.

Bugün batı devletlerinde, mevcut komünlerin parçalanarak miktarının artmasını önleyici tedbirlerle birlikte komünlerin birleşmesini sağlayan iktisadi ve sosyal tedbirler önemle ele alınmak suretiyle (Fusion Communal) faaliyetine bilhassa önem verilmektedir. Fransa, İsviçre ve İtalya'da 10 yıldan beri yeniden tek komün kurulmamıştır.

Yurt içinde, köyler huzur ve zirai asayişin sağlanması, siyasi iktidarların yersiz ve lüzumsuz talepler karşısında kalmamaları için hiç olmazsa Fransada olduğu gibi il sınırları kanunla tayin ve tesbit edilmelidir. İçişleri Bakanlığının yetkisi ancak aynı İl'e bağlı

İlçeler arasındaki sınır anlaşmazlıklarının çözümlenmesine inhisar ettirilmelidir.

Bir ilçeye bağlı köyle arasındaki sınır ihtilafı ile kademesinde kesin olarak halledilmelidir.

5442 Sayılı İl İdaresi Kanununun koyduğu ilkelere ve ruhuna aykırı olarak bölge esasına dayanan veya hizmet özelliğine göre teşkil edildiği ileri sürülen kuruluşlar kaldırılmalı, genel idarenin taşra kuruluşlarının tek bir Kanunla düzenlenmesi yolunda gidilmelidir.

Bölge planlaması ve kalkınma programının süresi içinde hedefine ulaşması bakımından Bölge Valiliğinin kurulmasına kesin zaruret duyulmaktadır. İl sınırlarını aşan belli hizmetlerin yürütülmesi, birbirleriyle iktisadi, idari ve sosyal ilişkileri bulunan iller arasında müeessir iş birliğinin sağlanması ancak bölge valiliği müessesesinin kabulü ile gerçekleşebilecektir. Bölgede özlenen fikri ve teknik işbirliğinin sağlanması, planın yöneldiği amacın gerçekleşmesi bu sayde mümkün olacaktır.

Bu bakımdan Anayasanın 115. Maddesinde lüzumlu değişiklik gecikmeksizin yapılmalıdır.

İdari rejimimize paralel memleketlerde hükümetler yerinde yönetim sistemini demokratik anlayış içinde geliştirirken karşısında hükümetin icra vasıtası olarak mahdut sayıda yetkili icra organı görmek temayülünü gerçekleştirmiştir.

Hükümetin icrai faaliyetinin verimi ve kalkınma davasının sür'atle halli karşısında 67 vali yerine Başbakana doğrudan doğruya bağlı , geniş yetkiyi haiz söz gelimi 15 Bölge Valisinin varlığı çeşitli idari aksaklıkları giderecek ve istenmeyerek meydana gelen atalet ve verimsizliği önlemiş olacaktır. Bu suretle mevcut bölgesel kuruluşlar hakiki hizmet yönünü bulacak ve umulan sonuçlar belirecektir.

Merkez İlçe Kaymakamlığının kurulması yıllardan beri özlenen bir konudur. Her idare amiri vali olamayacağına veya vali muavinliği istemeyeceğine göre, illerin merkez ilçeleri belli bir hizmet süresinden sonra Kaymakamlar için önemli bir terfi kademesi olacaktır. Her meslekte belli bir hizmet süresinden sonra il merkezine çeşitli makam terfii suretiyle gelme imkanı mevcut bulunduğu halde idare mesleğinde bu imkan ancak Vali ve Vali Muavinliği ile mümkün olabilmektedir merkez İlçe Kaymakamlığının kurulması idare mesleğinde mevcut tikanıklığı giderecek, Valilerin merkez ilçe hizmetleri yönünde yükünü hafifleterek ana sorunları çözme imkanı kazanılacaktır.

**KÖY KANUNU TASARISININ
GETİRİLDİĞİ YENİLİKLER**

Nurettin ALAGÖK
Mahalli İd. Gn. Md.
3. Daire Başkanı

Plan:

- 1 —Yeni bir Köy Kanununun tedvinini gerektiren sebepler,
- 2 —Tanımlar,
- 3 —Merkezi İdare ile bağ ve ilişkiler,
- 4 —Yeniden köy kurulması,
- 5 —Köy sınırlarının çizilmesi ve sınır anlaşmazlıklarının çözümü,
- 6 —Köye verilen görevler,
- 7 —Köy Organları,
- 8 —Köy görevlileri,
- 9 —Köy Maliyesi,
- 10 —Köyün yerleşme alanı,
- 11 —Köy birlikleri,
- 12 —Nüfusun 150 den aşağı olan küçük yerleşme birimleri,

1 — YENİ BİR KÖY KANUNUN TEDVİNİNİ GEREKTİREN SEBEPLER

Halen yürürlükte olan 442 sayılı Köy Kanunu, Cumhuriyetin ilanından hemen sonra, o günün şartları ve atmosferi içinde ve 1924 Teşkilatı Esasiye Kanununun ruh ve esasları göz önünde tutularak hazırlanmıştır.

O tarihten bu güne kadar geçen 43 yıl içerisinde memleketimizin . sosyal, ekonomik ve siyasî yapısında büyük değişiklikler olmuş ve bu değişiklikler köylerimizin bünye ve ihtiyaçları üzerinde de geniş etkiler yaparak yeni şartlara cevap verebilecek bir Köy Kanununun hazırlanmasını zorunlu kılmıştır.

Bu gelişmelerin etkisiyle. Köy Kanununda zaman zaman bazı, değişiklikler yapılmışsa da. esasa müessir hükümler getirilememiştir.

Nihayet. 1961 Anayasasının,. mahalli idarelerimizi daha muhtar bir hale getirmeyi gözeten prensipleri. Hükümet programının her şeyi merkezîyetçilikten bekleyen bir zihniyet yerine, mahalli idarelerimizin teşebbüs gücünü geliştirip kuvvetlendirme, vatandaşlara daha faydalı olma amacını güden esprisi ve 2. Beş Yıllık Kalkınma Plânının köy ve köylü sorunlarının çözülmesi için tesbit ettiği politika ve ilkeler gözönünde tutularak bu tasarı hazırlanmıştır.

Yeni tasarının 442 sayılı kanuna nazaran getirdiği yenilikler ana hatlarıyla şunlardır :

2— TANIMLAR

Anayasamızın mahalli idarelerle ilgili 116. maddesinde yer alan ilkelerle memleketimizin realiteleri göz önüne alınarak köy. köylü ve köy halkı, köy parçası ve köyler açısından toplum kalkınması metodunun tanımlan yapılmıştır.

3— MERKEZİ İDARE İLE BAĞ VE İLİŞKİLER

a) Köy kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde köy idaresi ve merkezî idare kuruluşlarının işbirliği halinde ve toplum kalkınması ilkelerine uygun olarak çalışmalarını temel prensip olarak kabul edilmiştir.

b) İdarî vesayetın uygulanmasında ve çeşitli kamu kuruluşlarının köye yöneltilen hizmetlerinde bugün mevcut olan dağınıklığı önleyerek gerekli koordinasyonu sağlamak amacı ile, ilgili kuruluşlar arasında anlaşma ve birlikte çalışma ilkesi esas olarak benimsenmiş ve bu işbirliğinin hükümet adına yerine getirilmesi ve köylere ilişkin düzenleme çalışmalarının yürütülmesi görevi içişleri Bakanlığına, verilmiştir.

c) Merkezî idarenin köyler üzerindeki denetiminin, bu idarelerin teşebbüslerini kısıtlayıcı, müdahale edici olması yerine, eğitici ve çalışmaya teşvik edici nitelikte olmasına önem verilmiştir.

d) Köy önderleri ile görevlilerini ve köye hizmet götüren kamu kuruluşları elemanlarını toplum kalkınması bakımından yetiştirmek, köy hizmetlerinin daha verimli yürütülmesi esaslarını araştırmak amacıyla, bir “Toplum Kalkınması Enstitüsü” nün kurulması öngörülmüştür.

e) Köy hizmetlerinin yürütülmesini merkezî idare adına izlemek ve bu konuda yetkililere yardımcı olmak üzere, il ve ilçelerde “Mahallî İdareler Bürosu” kurulması ve bu bürolarda en az bir teknik elemanın bulunması kabul edilmiştir.

f) Köylerde toplum kalkınması çabalarını teşvik etmek amacıyla “Teşvik fonları” tesis edilmiştir.

4 — YENİDEN KÖY KURULMASI

Köylerimizin gittikçe küçük parçalara bölünerek bu günkü dağınık hale gelmesinde önemli bir faktör olan şimdiki sistemin sakıncaları ve bu durumun köye yönelmiş kamu) hizmetlerinin yerine getirilmesinde doğurduğu güçlükler göz önüne alınarak :

a) Yeni köy kuruluşları için asgarî nüfusun J300 olması;

b) Birleşecek köy ve köy parçaları abasında, en çok 1000 metre mesafe bulunması;

c) Belediye Kanunu Tasarısında Belediye kuruluşları için tesbit edilen 3000 taban nüfusun köyler için tavan rakam kabul edilmek suretiyle, kırsal bir karakter gösteren ve toplum kalkınması çalışmaları bakımından müsait bir ortama sahip bulunan yerleşme birimlerinde Köy Kanununun uygulanması;

Öngörülmüştür.

5 _ KÖY SINIRLARININ ÇİZİLMESİ VE SINIR ANLAŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜMÜ :

Ötedenberi köyler arasında çekişmelere ve müessif olaylara sebebiyet veren köy sınır anlaşmazlıklarının çözümlenmesi ve köy sınırlarının çizilmesi ile ilgili işlemlerin kısa bir zamanda sonuçlandırılmasına sağlayarak pratik usullere gidilmiş ve il sınırlarının değiştirilmesini gerektirmedikçe bahis konusu sınır işlemlerinin il veya ilçe idare kurullarının kararı ve valinin onayı ile kesinleşmesi esası kabul edilmiştir,

6 — KÖYE VERİLEN GÖREVLER :

Köye verilen görevlerde; köyün mahallî müşterek ihtiyaçları, köy mâliyesinin gücü, köy organ ve personelinin yeterliliği ve merkezî kuruluşlar tarafından ifa edilen köyle ilgili hikmetler göz önüne alınmıştır.

Köye veriler hizmetler konularına göre tarım ve veteriner, ekonomi, millî eğitim, sağlık ve sosyal yardım, ulaştırma ve bayındırlık ve kamu güvenliliğine ilişkin görevler olmak üzere sınıflandırmaya tâbi tutulmuştur.

Böylece, köye verilen hizmetler tasarıda sırasıyla, belirtilmekle beraber, imkânları elverişli olan köylerin, valinin onayı ile başka hizmetleri de yapabileceği kabul edilmek suretiyle, durumu müsait ve çalışmaya istekli olan köylere daha çok iş yapma fırsatı verilmiş bulunmaktadır.

Köy görevlerinin yerine getirilmesinde toplum kalkınması ilkelerinin gözetileceği açıklanmış, özellikle tarım, ekonomi ve sağlık hizmetlerine ağırlık verilmiş, köylerde kooperatifçiliğin yayılmasını teşvik edici hükümler konulmuştur.

7 — KÖY ORGANLARI :

Köy organları Anayasamızda belirtilen demokratik esaslara göre düzenlenmiş ve :

- a) Köy meclisi,
- b) Köy ihtiyar kurulu,

c) Köy muhtarından ibaret olmak üzere Belediye ve İl özel idarelerinde uygulanan üçlü sisteme gidilmiştir.

Bugüne kadar edinilen tecrübelerden, işlemez bir müessese haline geldiği anlaşılan “Köy derneği” kaldırılmış, köy ihtiyar meclisi yerine, özel idare ve belediyelerdeki encümenlere paralel olarak “köy ihtiyar kurulu” ihdas edilmiştir.

Bunlardan köy meclisi, köyün genel karar ve denetim organı, İhtiyar kurulu, meclis adına, tasanda belirtilen hizmetleri ifa eden ikinci derecede bir karar organı,

Muhtar ise, köy idaresinin yürütme organı ve köy tüzel kişiliğinin temsilcisi,

Olarak mütalâa edilmiş ve her organın ifa edeceği hizmetler, çalışma tarzı, sorumluluğu ve birbirleriyle karşılıklı ilişkileri açık hükümlere bağlanmıştır.

Köy organları seçiminde, bugün mahallî idarelerin seçim sisteminde carî olan çoğunluk usulü ile serbest, eşit, gizli, genel oy, açık sayım ve döküm prensipleri tasanda da yer almış bulunmaktadır.

Köy organlarının seçiminde olduğu gibi çalışmalarında da tamamen demokratik usullere riayet edilmiştir.

Organlar üzerindeki denetim mümkün olduğu kadar hafifletilerek İdarî muhtariyetin sağlanmasına çalışılmış, özellikle köy organlarının birbirini denetlemesi alışkanlığını geliştirecek hükümler getirilmiştir.

Yine Anayasamızın koyduğu ilkelere uygun olarak, köy organlarının organlık sıfatının, ancak İdarî yargı mercilerinin karan ile sona ereceği esası kabul edilmiştir.

8 — KÖY GÖREVLİLERİ :

Köy idarelerinin, köy hizmet ve işlemlerini mevzuat dairesinde ve düzenli bir şekilde yürütecek »yeterli elemanlarla teçhiz edilmesi üzerinde önemle durulmuş, köy görevlilerinin haiz olacakları niteliklerle, tâyin usûlleri, özlük hakları, görev ve sorumlulukları ve yetiştirilmeleri açık hükümlere bağlanmış ve prensip olarak tayinlerinin köy organları tarafından yapılması öngörülmüştür.

Köy kâtiplerinin aynı zamanda köyün saymanlık işlerini de yapmaları düşünölmüş, bütün köylerin tek basma veya diğer köylerle birleşmek suretiyle köy katibi tutmaları zarurî görölmüşür.

Köy bütçesinden ücret alan imam - hatipler hakkında, kadrolu imam - hatiplerin tâbi oldukları esaslara mütenazır hükümler getirilmiştir.

9 — KÖY MALİYESİ :

Halen yürürlükte olan Köy Kanununun köy mâliyesine sağladığı gelir kaynakları çok zayıf, gayri adil ve köy hizmetlerinin gerektirdiği giderleri karşılamaktan çok uzaktır. Köy bütçe gelirleri toplamının % 25 — % 30 unu teşkil etmesi bakımından köy gelir kaynaklarının başında eğelen salmanın azami haddinin 1939 yılında, 3664 sayılı kanunla 20 lira olarak dondurulması, bu vergi kaynağını da kısırlaştırmış ve adaletsiz uygulamalara, yol açmıştır.

Bu sebeple, köy salması ve beklenen geliri sağlayamıyan verimsiz bazı kaynaklar kaldırılarak köy mâliyesinin tamamen yeniden düzenlenmesine çalışılmıştır.

Tasarımın getirdiği malî sistemin düzenlenmesinde şu esaslar göz önünde tutulmuştur :

a) Köy idaresini, köy hizmetlerini ifa edebilecek malî güce kavuşturmak ve bu amacı öncelikle kendi öz kaynaklarından elde edeceği gelirlerle gerçekleştirmek suretiyle köy mahallî idaresinin malî muhtariyetini tesis etmek,

b) Köy halkının, maddî imkânları nisbetinde köy hizmetlerine katkıda bulunmasını sağlamak,

c) Konulacak mahallî vergilerin, vergi yükümlülerinin malî gücünü ve köydeki ekonomik gelişmeyi takip edebilecek bir elastikiye sahip olmasını sağlamak,

d) Toplum kalkınması esprisi içinde, köydeki gizli iş gücünü harekete geçirmek suretiyle köy hizmetlerinin yerine getirilmesinde köylü emeğini değerlendirmek ve böylece köy halkının katkı oranını artırarak köye daha fazla hizmet imkânları, kazandırmak,

e) Çalışmak isteyen, fakat imkânları mahdut olan köylere, merkezi idarenin malî ve teknik yardımına sağlamak,

f) Köylerde toplum kalkınması çabalarını teşvik etmek ve özellikle malî imkânlar bakımından çeşitli bölgeler arasında mevcut dengesizliği gidermek amacıyla toplum kalkınması teşvik fonları tesis etmek,

g) Köyün malî gücünü aşan ve büyük meblağlara ihtiyaç gösteren alt yapı hizmetlerinin merkezî idare tarafından yapılmasını sağlamak, ancak köyün emek ve malî kudreti oranında bu hizmetlere katılmasını temin etmek.

Bu ilkelerin ışığı altında köy mâliyesinin gelir kaynakları şu şekilde tesbit edilmiştir :

1 — Yukarıda belirtildiği gibi, verimsiz olduğu kadar objektif ölçülerden mahrum bulunan ve bu sebeple daima haksızlıklara yol açan ve ilkel bir aile vergisi niteliğini taşıyan salma kaldırılarak, bütün medenî memleketlerde olduğu gibi mahallî reel vergiler sistemine gidilmiştir.

Böylece köy halkının, malî gücünü ifade eden hayvan varlığı ve tarım ürünleri üzerinden “köy hizmetlerine katılma paylarının alınması kabul edilmiştir.

Ancak, köy hizmetlerine katılan paylarının yalnız tarımsal faaliyetlerde bulunan vatandaşlara tahmil edilmesi doğru olmayacağından ve esasen mahallî vergilerin o mahaldeki ekonomik gelişmeyi yakından takip etmesi gerektiğinden köydeki ticarî, sınaî ve meslekî faaliyetlerden de katılma payı alınması uygun görülmüştür.

Köy hizmetlerine katılma paylarından başka, köy mâliyesi bakımından uygun görülen diğer bazı vergilere de yer verilmiştir (tellallık vergisi, kaynak suyu vergisi, eğlence vergisi, ve hayvan alım satım vergisi gibi).

2 — Öte yandan köy halkının köy hizmetlerinden yararlanma ölçüsünde, bu hizmetlerin giderlerine katılmalarını sağlayan harçlara da önem verilmiş ve onay harcı, yapı izin harcı, açış izin harcı, yer işgal ve sergi harcı taşocakları izin ve işletme harcı, hayvan kesim harcı gibi köy mâliyesi bakımından uygun mütalâa edilen harçlar da kabul edilmiştir.

3 — Ayrıca genel, katma ve özel bütçeli idarelerin gelirlerinden köyler için pay ayrılması öngörülmüş ve bu amaçla :

a) Matrahı köy sınırları içinde bulunan arazi ve bina vergisi hasılatının % 40 ı,

b) Köy sınırları içerisinde özel şahıslarca işletilen madenlerden devletçe alınmakta olan vergi ve payların % 5 i,

c) Özel İdarelerce taşocaklarından alınan izin ve işletme harcı ile yine köy sınırları içerisinde olup işletme imtiyazı özel idarelere ait olan kaplıca ve maden sularının imtiyaz, kira bedeli veya işletme kârının % 10 u,

Oranında köy kalkınma payı ayrılması düşünülmüştür.

4 — Köylerdeki emek gücünü ve diğer maddî imkânları harekete geçirerek kendi kendilerine kalkınma çabalarını geliştirmek ve daha fazla görev yapmaya istekli köyleri malî bakımdan desteklemek amacıyla “Toplum kalkınması teşvik fonu” adı altında bir fon tesis edilmiştir.

Bu fonun kaynakları ve dağıtım esasları tasarıda ayrıntılarıyla gösterilmiştir.

5 — Köy mâliyesi mevzuunda köy gelirlerinden başka köy giderleri, köyün özel, hizmet ve orta mallarıyla köy vakıf malları, köyün alım-satım işleri, saymanlık işleri ve köy kamu alacaklarının tahsil usulü yeniden düzenlenmiş ve 442 sayılı köy kanununda mevcut boşluklar giderilmiştir.

10 _ KÖYÜN YEKLEŞME ALANI :

Tasarının köy mevzuatına getirdiği en önemli yeniliklerden biri de “Köy yerleşme alanı” ile ilgili hükümlerdir.

Köylere basit manâda imar kavramını götürmek ve halihazırdaki yerleşim dağınıklığını ve gelişigüzel inşaat yapımını önleyerek disiplin altına almak amacıyla, köy yerleşme alanının basit bir plânla tesbiti, bu alan dışında daimî inşaaata müsaade edilmemesi, yerleşme alanı içindeki yapıların da ruhsata bağlanması suretiyle bir denetime tâbi tutulması ve bu konularda köylere teknik yardımda bulunulmasını öngören esaslar getirilmiştir.

Evi ve ev yeri bulunmayan köylü vatandaşlara, arsa sağlanması problemi de bu bölümde ele alınmış ve yerleşme alanı içinde kalan hâzineye, katma bütçeli idarelere ve il özel idarelerine ait arazi ve arsalarla devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin, bedelsiz

olarak köy tüzel kişiliğine intikali ve parselasyon işleri yapıldıktan sonra, tasarıda gösterilen esaslar dahilinde evi ve ev yeri olmayan köylü vatandaşlara dağıtılması usulleri getirilmiştir.

11 _ KÖY BİRLİKLERİ :

Köy birlikleri vasıtasıyla, köylerin birbirleriyle ve diğer mahalli idarelerle aralarındaki bağ ve ilişkileri kuvvetlendirmeleri ve ortak nitelikteki ihtiyaçlarını birlikte çalışmak ve başarmak alışkanlıklarını geliştirme ortamı yaratılmaktadır.

Böylece bütçe ve teknik eleman imkânları sınırlı olan köylerimizin imkânlarını birleştirerek birbirlerine destek olmaları ve merkezî idare tarafından da malî ve teknik yardım görmek suretiyle ortak problemlerini çözümlenmeleri öngörülmektedir.

Aynı şekilde, köylerimizin kendi bünyeleri içerisinde kooperatifleşme yoluyla ortak çalışma alışkanlıkları geliştirilmekte ve böylece kendi kendilerine kalkınma istek ve çabaları desteklenmektedir.

12— NÜFUS 150 DEN AŞAĞI OLAN KÜÇÜK YERLEŞME BİRİMLERİ

Nüfusu 159 den aşağı olan küçük toplum birimlerinde, gerek köy personel ve organlarının teşekkül ve isdihdam güçlükleri ve gerekse köy mâliyesinin, i köye verilen görevleri yerine getirecek güce sahip olmaması sebebiyle bahis konusu küçük toplumların, eskiden olduğu gibi kendi âdet ve geleneklerine göre köy işlerini yapmaları öngörülmüştür.

Ancak vali ve kaymakamlar, köy kanununun bu yerler için uygun gördükleri hükümlerinin uygulanmasını isteyebilecekleri gibi, kendi karar organları da, faydalı mütalâa ettikleri hükümlerin tatbikine karar verebilecektir.

Aynı zamanda bu yerlerde köy meclisi olmayacak, köy meclisine düşen görevler, köy ihtiyar kurulu tarafından yerine getirilecektir.

442 sayılı kanuna göre getirdiği yenilikleri yukarıda ana İratlarıyla belirtilen Köy Kanunu Tasarısı, görüş ve düşünceleri alınmak üzere Bakanlığımız içindeki ünitelere, vilâyetlere, Bakanlıklara ve akademik kuruluşlara gönderilmiştir.

Bu kuruluşların fikir ve görüşleriyle tekemmül edecek olan tasarı, yakın bir zamanda Bakanlar Kuruluna sunulacaktır.

KÖYDE KONUT YAPIMI

Şamili ARIKAN
Simav Kaymakamı

Özet:

Yazıda köylerde mevcut meskenlerin bugünkü durumları ve yeni inşa edilenlerin tabi oldukları hükümler gözden geçirilmiş olup, idareci gözü ile meskenlerin sağlamlık ve sıhhi şartlarının, eldeki imkânlar nisbetinde ne şekilde sağlanabileceği araştırılmıştır.

Giriş :

Son senelerde yurdumuzu sarsan depremlerin pek çok can ve mal kaybına sebep olduğu hatırlardadır. İnsan oğlu bugüne kadar yer sarsıntılarında engel olacak güce sahip olamamıştır. Ancak âfetin zararlarını eldeki teknik tetbirlerle hafifletmek mümkündür. Herşeyden önce konutların yapımı kontrol altına almak gerekmektedir. Böylelikle Sel, Yangın .Fırtına gibi diğer âfetlerin de ülkemizde derin yaralar açmasının önüne geçilecektir. Son Varto örneğinin bir daha tekerrür etmemesi candan temenni olunur. Nevar ki bilhassa köylerimizde mevcut yeniden yapılan konutların vakit geçirilmeksizin bir statüye bağlanması ve hiç olmazsa yeniden inşa edileceklerde gerekli sağlamlığın iklim ve bölge şartları göz önüne alınarak garanti edilmesi icap etmektedir.

Bugün için köylerde yaşayanlar nüfusumuzun üçte ikisine yakın bir çoğunluğunu teşkil etmektedirler. Büyük halk kitlesinin oturduğu mahallerde yapıların halihazır durumu ve yeni inşaatların tabi oldukları mevzuat çok düşündürücüdür.

Mevcut Yapılar:

Köylerde insan ve hayvanların kalması için yapılmış binalar değişiktir.

Özellikle Doğu bölgesinde pek iptidâî olarak barınmak için taş, toprak yığmak suretiyle meydana getirilen in, mağara, oyuk gibi yerleri bir tarafa bırakırsak köy yapılarını sadece insanlar veya sadece hayvanlar için yapılanlar olarak tefrik etmek mümkündür. Ancak elde sıhhatli istatistikler olmamakla beraber insanlar ve hayvanların aynı çatı altında kaldıkları bina türleri de büyük yekûn tutmaktadır.

Sağlık şartlarının hemen hemen hiç göz önünde tutulmadığı söylenebilir. Bunun yanında sağlamlık şartları da ehliyeti olmayan ustaların görüşüne ve yapı sahiplerinin malî gücüne -göre ayarlanmış, tabur caizse, tamamen şansa kalmıştır.

Köyde inşaat malzemesi taş, kerpiç, ağaç, tuğladır. Modern, yapılardaki gibi demir ve çimento kullanıldığı pek az görülmektedir. Genel olarak çamur, kireç nadiren de çimento takviyeli harç kullanılmaktadır.

Yapı malzemeleri teknik kontrolden geçmiş değildir. Bölgelerde inşaatların ne çeşit malzeme ile yapılması gerektiği de düşünülmemiştir. Daha çok muhitte en çok hangi malzeme varsa onunla inşaat bitirilmeğe çalışılır. Örneğin orman köylerinde ahşap yapılar ova köylerde ise kerpiç, taş yapılar tercih edilmiştir.

Yeni Yapılar:

Devam eden duruma göre ise inşaatlarda değişen bir husus yoktur. 6785 sayılı İmar Kanunu sadece Belediye sınırları içinde uygulanmaktadır.

Köy Kanununun mesken inşaaası ile ilgili hükümlerine gelince; bunlar sadece iki fıkra da toplanmıştır :

- a) Onüçüncü madde dördüncü fıkra “Evlerde odalarla ahırların bir duvarla ayrılmasını” köyün mecburi işleri meyanında,
- b) Ondördüncü maddenin 28 nci fıkrası da “Yıkılma tehlikesi gösteren yapıların yıktırılmasını” köyün ihtiyari işleri meyanında saymaktadır.

Ayrıca “Yeniden kurulacak köylerde genel sağlık şartları hakkındaki talimatname” nin 13 ilâ 28 nci maddelerinde; evlerin bahçe içinde olması, kerpiç yapılarda temellerin ve saçakların rutubeti

kesecek şekilde yapılması, temellerin zeminden 30 cm. yukarıya kadar çıkarılması, ahırla ev arasına bölgü konulması, samanlığın binaya uzak yapılması, pencerelerin genişliği ve durumu, baca yüksekliği, döşeme tavan mesafeleri, odaların genişliği, kapı genişlikleri hakkında bazı hükümler vardır.

Ancak yetersiz maddelerine rağmen bu talimatnamede sadece yeniden kurulacak köylere tatbik edilmek üzere hazırlanmıştır.

İmar İskân Bakanlığınca bugün “Kendi evini yapana yardım” metodu ile Bakanlığın denetimi altında yaptırılan köy konutlarını, kontrol altında inşa edilen yegane köy yapıları olduğunu burada kaydedebiliriz. Fakat bu şekilde konut yapımı da sadece umumî âfet bölgelerinde görülmektedir.

Neler Yapılabilir:

Kısaca anlatmaya çalıştığımız mevzuat durumuna göre yurdumuzda köy konutlarının yapımı tamamen başıboş kalmıştır.

Hiç şüphe yok ki problemin çözümü herşeyden önce geniş bir malî imkân teminine ve kararlı bir mesken politikasının titizlikle yürütülmesine bağlıdır.

Bununla beraber pratik yönden yapılması mümkün olan bazı şeyler de vardır. Bunların derhal tatbik başlanması, şehirlerde, kasabalarda dahi mesken derdini halledememiş. Yurdumuz için ileride büyük faydalar sağlayacaktır.

1 — Muhtelif bölgelerde binaların ne şekilde yapılması gerektiği tesbit edilmeli ve o bölgedeki yeni yapılar bu tesbite uydurulmalıdır. Örneğin en ucuz inşaat şekli olan kerpiç yapıların nerelerde yapılabileceği veya yapılamıyacağı açıklanır.

2 — Yeni yapılan binalara İskân müsaadesi alınması şart koşulmalıdır.

3 — İstenilen nitelikte yapılara vergi avantajları sağlanmalıdır.

4 — Tamamen tehlike gösteren yapı şekilleri yasak edilmeli ve bunların kontrol ve sorumluluğu için ilçelere, yetki verilmelidir.

5 — Kendi evini yapana yardım metodu sadece âfet bölgelerin de değil malî katılma payı büyük olan ve bir mahalle teşkil edecek

sayıyı bulan köy yapılarında da hemen tatbika başlanmalıdır. Örneğin bugün için Bakanlıkça verilen 7500 liranın yarısı veya üçte ikisi ile sağlam ve sıhhi konut inşa edecek köyler de imkândan yararlanmalıdır.

6 — İlçelerde teknik bürolar teşekkül ettirilmeli ve bu bürolara köy konutlarına teknik yardım görevi ve kontrol yetkisi verilmelidir.

İlçelerimizin bile büyük çoğunluğu basit bir proje çizdirebilmek imkânına sahip değildir. Çok kere il personelinden faydalanılmak gerekir fakat buda çok uzun bir zaman ahi, özel şahıslara hazırlattırılacak bir proje ise inşaat bedelinin büyük bir yüzdesine mal olmaktadır.

Bu yönden köyde oturan vatandaşın yapısında bir plân veya proje aramak mümkün değildir.

Burada şunu da zikretmek faydalıdır. Kurulacak büronun personel ve malzeme giderleri köy bütçelerine ve fen elemanı olmıyan belediye bütçelerine konulacak iştirak payları ile karşılanabilir.

7 — Köyde tatbik edilebilecek bina projeleri hazırlattırılıp çoğaltılarak köylü emrine bedelsiz tahsis edilmelidir.

8 — Yapa ustası yetiştirecek kurslar çoğaltılmalı her köyden ehliyetli birkaç usta yetişmesine imkân verilmelidir.

9 — Köylerde kurulacak yapı kooperatiflerine banka kredilerinde öncelik tanınmalıdır.

10 — Sağlam ve sıhhi ev yapacıklara orman idarelerince ihtiyaçları kadar ucuz ağaç, kereste verilebilmeli, diğer ana inşaat malzemesi demir, çimento piyasaya bol sürülmeli ve Batlarının da fazla yükselmemesi ayarlanmalıdır.

Yeni köy Kanunu tasarısının hazırlanmakta olduğunu duymaktayız. Tasarının meskenler için gerekli hükümleri de kapsaması çok yerinde olacaktır.

**MAHALLÎ İDARELER
HİZMETLİLERİNİN HAK
VE MENFAATLERİ**

Kemal DOĞRUSÖZ
Mülkiye Müfettişi

Zeki DEMİRKAN
Mülkiye Müfettişi

GİRİŞ

Mahallî İdarelerde çalışan hizmetlilere memurlar için kanunen tanınmış olan hak ve menfaatlerin tanınıp tanınmayacağı hususundaki uygulamada tereddüt ve farklı anlayışlar mevcuttur.

Bu konudaki görüşümüzü belirtmek, incelememizin maksadını teşkil etmektedir.

İNCELEME PLÂNI :

- A) İnceleme konusu;
- B) İncelemede uygulanan metod;
- C) Konunun ele alınması;
 - 1 — Yazılı metinler üzerinde yapılan incelemeler;
 - a — Konu ile doğrudan doğruya ilgili mevzuat hükümleri,
 - b — İlgili Bakanlıkların görüş ve mütalâaları.
 - c — Konu ile ilgili Yargıtay kararları,
 - 2 — Tahlil;
 - 3 — Sonuç ve tavsiyeler;

A) İNCELEME KONUSU :

3656 Sayılı Kanunun 19 ve 3659 Sayılı Kanununun 10. uncu maddeleri şumulüne giren, mahallî idareler hizmetlilerine, memurlar için kanunen tanınmış olan hak ve menfaatlerin, aynı esas ve nisbetler dahilinde tanınıp tanınmayacağı; eğer mümkünse ne şekil ve suretle kabul olunabileceği;

B) İNCELEMEDE UYGULANAN METOD :

İncelememizde, yazılı metin incelemesi metodu uygulanmıştır.

Ç) KONUNUN ELE ALINMASI :

1 — Yazılı metinler üzerinde yapılan incelemeler;

a — Konu ile doğrudan doğruya ilgili mevzuat hükümleri :

334 Sayılı Anayasamızın 116 ncı maddesinin birinci fıkrasında “Mahallî idareler, İl, Belediye veya köy halkının müşterek mahallî ihtiyaçlarını karşılayan ve genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişileridir.” diye tanımlandıktan sonra, 4 ncü fıkrasında “Mahallî idarelerin kuruluşları, kendi aralarında birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, Maliye ve kolluk işleri ve Merkezî idare ile karşılıklı bağ ve ilgili kanunla düzenlenir.” denilmektedir.

Yine Anayasamızın 117 nci maddesinin 2 nci fıkrasında; memurların niteliklerim, atanmalarının, ödev ve yetkilerinin, hakları ve yükümlerinin aylık ve ödeneklerinin, diğer özlük işlerinin kanunla düzenleneceği belirtilmiştir.

3656 Sayılı kanunun 23 ncü maddesinde; “Mülhak bütçeli idarelerle hususi idare ve Belediyeler dahil bu kanun hükümlerine tabidir..” derildikten sonra, İt; ncu maddesinde “odacı, kolcu, bekçi, evrak müvezii, gemi mürettebatı, ücretli ve aidatlı tahsildar, daktilo ve steno gibi müteferrik müstahdemler bu kanun hükümlerine tabi değildir.” denilmek suretiyle, hizmetliler 3656 sayılı kanunun şumulü dışında tutulmuşlardır.

Diğer taraftan, 3659 sayılı kanunun 1 nci maddesinin (C) fıkrasında “hususî bütçeli idarelerce veya Belediyelerce sermayesinin yarısından fazlasına iştirak suretiyle kurulan teşekküller ve bunların aynı nisbette iştirakleri ile vücut bulan kurumlar veya satın alınıp Belediyelere bağlanan müesseseler” in bu kanun hükümlerine tabi olduğu belirtilmiştir.

Yine aynı kanunun 10 ncu maddesinde “Tabibler, Avukatlar, Aidat veya ücretli tahsildarlar, satış memurları, ambar memurları, daktilolar, stenolar, mekanograflar, evrak müvezii, bekçi, kolcu, kaloriferci, şoför, odacı ve hademeler gibi müstahdemlerle her müessesenin hususi bünyesine göre istihdamına lüzum göreceği muvakkat veya müteferrik müstahdemler ve alelumum işçi, usta ve ustabaşlar bu kanun hükümlerine tabi değildir.” denilmiştir.

7244 Sayılı kanunun 7.12.1967 gün ve 934 sayılı kanunla değişik 5 nci maddesinin, 1 nci fıkrasında; “30.6.1939 tarihli ve 3656 sayılı kanunun 19 ncu, 3.7.1939 tarihli ve 3659 sayılı kanunun 10 ncu maddeleri şümulüne giren hizmetlilerin derece ve ücretleri aşağıda gösterilmiştir.” denildikten sonra, 4 ve 5 nci fıkralarında, aynen “Memurlar için kanunen tanınmamış olan hak ve menfaatler hizmetliler için de kabul edilemez. Ancak bunlardan iş kanununa göre işçi vasfında bulunanlar için hizmetin gerektirdiği nisbette giyecek ve yiyecek temin olunabilir.” denilmiştir.

b — İlgili Bakanlıkların görüş ve mütalaaları :

Hizmetlilere memurlara tanınan hak ve menfaatlara mübaşi hak ve menfa atların tanınıp tanınmayacağı hususundaki, ilgili Bakanlıkların görüşlerinden bahsetmek, konumuzun aydınlanması bakımından zaruridir.

Mahallî İdarelerde 3659 sayılı kanunun 10. maddesine göre istihdam olunan hizmetlilere pirim, temettü ve ikramiye verilebileceğine dair Maliye Bakanlığının Bursa Valiliğine gönderilen 27.4.962 tarih ve 115517-133-6102 sayılı yazılarının ilgili kısmında “7244 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin 4 ncü fıkrasında (memurlar için kanunen tanınmamış hak ve menfaatler hizmetliler içinde kabul edilemez.) denilmektedir.

Bu hükmün mefhumu muhalifinden memurlara tanınmış olan hak ve menfaatlerin aynı esas ve nisbetler dahilinde hizmetlilere de teşmilinin mümkün bulunduğu anlaşılmaktadır.

Bu itibarla Belediyenize bağlı Elektrik-su ve Otobüs İşletmesi memurlarına 3659 sayılı Kanunun 4621 sayılı kanunla tadil edilen 13 maddesinin C ve E fıkraları hükümlerine tevfikan verilmekte olan prim, temettü ve ikramiyelerin aynı esas ve nisbetler dahilinde mezkûr işletmede 3659 sayılı Kanunun 10 uncu maddesine müsteniden istihdam olunan hizmetlilere de ödenmesinde kanunî bir mahsur bulunmamaktadır.” denilmiştir. (1)

3659 sayılı kanunun 10 ncu maddesine göre istihdam olunan kimselere çocuk zammı ve doğum, ölüm yardımları verilebileceğine

(1) Erzurum Elektrik-su-otobüs İşletmesi Müdürlüğüne gönderilen Maliye Bakanlığının 27/2/1962 tarih ve 1155,3-475/10841 sayılı yazısı; Eskişehir Valiliğine gönderilen İçişleri Bakanlığının 1/10/1965 tarih ve 622-407-19/18665 sayılı yazılarda aynı mealdedir.

dair Eskişehir Valiliğine gönderilen İçişleri Bakanlığının 8.5.1967 tarih ve 622-341-66/10017 sayılı yazılarının ilgili kısmında 3659 sayılı kanunun 10 ncu maddesi gereğince çalışan müteferrik müstahdemlerin aynı kanunu tadil eden 7244 sayılı kanunun 5 nci maddesinde memurlar için tanınmamış olan hak ve menfaatler hizmetliler için de kabul edilemez hükmünün mefhumu muhalifinden memurlar için kanunen tanınmış olan hak ve menfaatlerin aynı esas ve nisbetler dahilinde hizmetlilere de teşmili mümkün görülmektedir. Tatbikatta bu esas göz önünde tutularak 3659 sayılı kanunun 10 ncu maddesine göre istihdam olunan kimselerin yetkili mercilerin karar ile 3659 sayılı kanuna tabi memurlar gibi çocuk zammı ile doğum ölüm yardımlarından faydalandırılmaları mümkündür...” denilmiştir.

Hizmetlilere fazla mesai ücreti verilebileceğine dair İçişleri Bakanlığına gönderilen Maliye Bakanlığının 5.6.1967 gün ve 8934 sayılı yazılarında aynen “7244 sayılı kanunun 5 nci maddesinde, memurlar için kanunen tanınmamış olan hak ve menfaatler hizmetliler için de kabul edilemez... şeklinde yer alan hükmün mefhumu muhalifinden memurlara kanunen tanınan hak ve menfaatlerin aynı miktar ve esaslar dairesinde hizmetlilere de teşmil edilebileceği anlaşılmaktadır.

3656 sayılı kanunun 22 nci maddesinde de Kanunun kendilerine tahmil etmediği munzam bir vazifeyi münferiden mesai saatleri haricinde ifa edenlere Bakanlar Kurulundan karar alınmak şartıyla fazla mesai ücreti verilebileceği hükme bağlanmış bulunmaktadır.

Bu duruma göre 3656 sayılı kanunun 19 ncu maddesi şumulüne giren kadrolarda istihdam olunan hizmetlilere, 7244. sayılı kanunun 5 nci maddesi gereğince fazla mesai ücreti verilmesinde bir sakınca olmadığı müतालâ edilmektedir.

3659 sayılı kanuna tabi memurlara ise hangi hallerde fazla mesai ücreti verilebileceği mezkûr kanunun 4621 sayılı kanunla değişik 14 ncü maddesinde açıkça belirtilmiş bulunmaktadır.

Bu itibarla 3659 sayılı kanunun 10 ncu maddesi şumulüne giren kadrolarda istihdam olunan hizmetlilere, ancak bu kanunun değişik 14 ncü maddesinde yazılı olan hallerde, fazla mesai ücreti verilmesinin mümkün olduğu müतालâ edilmektedir.” denilmiştir.

İçişleri Bakanlığına gönderilen Maliye Bakanlığının 1 Ocak 1967 tarih ve 115538-477/423 sayılı yazılarında “Toplu iş sözleşmeleri

mevzuunda Çalışma Bakanlığı ile yapılan muhabere sonunda alınan 16.7.1964 tarih ve 1066-2/75/8789 sayılı yazıda; toplu iş sözleşmelerinin muhtevası borçlar kanununun 19 ncu maddesinin ışığı altında taraflarca tayin ve tesbit edilir... denilmekte ve borçlar kanununun mezkûr 19 ncu maddesinde de; (bir aktin mevzuu, kanunun gösterdiği hudut dairesinde, serbestçe tayin olunabilir. Kanununun kafi surette emir eylediği hukukî kaidelere veya kanuna muhalefet, ahlâka veya umumî intizama yahut şahsî hükümlere müteallik haklara mugayir bulunmadıkça, iki tarafın yaptıkları mukaveleler muteberdir) denilmektedir.

Bu hükme göre, sözleşme yapan tarafların tabi buldukları kanunlara mugayir bir hükmün, yapılacak sözleşmeye dahil edilmemesi zaruridir. 9bMrfi

Diğer taraftan, 274 sayılı Sendikalar Kanununun 2 nci maddesinin 4 ncü fıkrasında; (1 nci fıkra kapsamına giren kimselerden T.C. Emekli Sandığı kanununa tabi olanlar ile, Millî Savunma Bakanlığına ve İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığına bağlı iş yerlerinde çalışıp askerlik yükümünü yerine getirmekte olanlar dışında kalanların, işçi sendikası kurmak ve işçi sendikalarına üye olmak hakları saklıdır) denilmek suretiyle T.C. Emekli Sandığı kanununa tabi olanların işçi sendikası kurmak ve işçi sendikalarına üye olmak hakları olmadığı belirtilmiş bulunmaktadır.

Bu itibarla, Belediyelere bağlı işletmelerde T.C. Emekli Sandığı kanunu ile alâkalı hizmetlilerin sendika kurmalarına ve sendikalara üye olmalarına imkân yoktur.

İşçi Sigortaları ile ilgili işçi vasfına haiz hizmetlilerin durumuna gelince;

274 sayılı kanunun aynı maddesinin 1 nci fıkrasında (Hizmet aktine göre çalışmayı... meslek edinmiş bulunanlar... bu kanun bakımından işçi sayılırlar...) denilmektedir.

Borçlar kanununun 313 ve müteakip maddelerine göre hizmet aklı hususî hukuk hükümlerine tabi münasebetlere taalluk etmekte olup, 3656 ve 3659 sayılı kanunların 19 ve 10 ncu maddelerine göre istihdam olunan işçi vasfını haiz hizmetlilerin istihdam şekli ise, özel hukuk prensipleri dışında kamu hukuklarından neşet eden ve idare hukuku kapsamına giren mukavele dışı kaide ve kanunlara dayanmaktadır,

Bu itibarla, 3659 sayılı kanunun 10 ncu maddesine göre çalışan işçi vasfını haiz kimselerin - Sosyal Sigortalar Kurumu ile ilgilendirilmiş bulunsalar dahi - istihdamlara kanuna müstenid bulunduğundan, evvel emirde söz konusu kimseler için bir hizmet aklinin bahis konusu olmaması lâzım gelir.

Diğer taraftan, çeşitli teadül ve teşkilât kanunları ile diğer kanunlarda mevcut aylık ve ücret tutarının değiştirilmesi hakkındaki 7244 sayılı kanunun 5 nci maddesinde; (... memurlar için kanunen tanınmış olan hak ve menfaatler hizmetliler için de kabul edilemez) hükmü bulunmaktadır.

Bu maddenin mefhumu muhalifinden memurlar için kanunen tanınmış olan hak ve menfaatlerin aynı esas ve nisbetler dahilinde hizmetlilere de teşmilinin mümkün olacağı anlaşılmaktadır.

Tatbikatta, yukarıda zikri geçen 5 nci maddeden gidilerek 3659 sayılı kanunun 10 ncu maddesine göre istihdam olunan ve işçi vasfını haiz bulunan kimselere Yönetim Kurulu kararı ile 3659 sayılı kanuna tabi personel gibi, çocuk zammı, doğum ve ölüm yardımlarından faydalandırılmadadırlar.

Bu itibarla, bu gidilere toplu iş sözleşmesine konulacak hükümlerle mezkûr hakların tanınması cihetine gidilmesine mahal yoktur.

Esasen, söz konusu kimselere toplu sözleşmeye konulacak bir hükümle memurlara tanınan haklardan fazlasının tanınması; hem 7244 sayılı kanunun zikri geçen 5 nci maddesine, hem de borçlar kanunun 19 ncu maddesine aykırı bulunmaktadır.

Bu itibarla Bakanlığımızca bu konuda verilen mütalâalarda bir mübayenet bulunmamaktadır.” denilmek suretiyle, 3658 sayılı kanunun 19 ve 3659 sayılı kanunun 10 ncu maddeleri şumulüne giren hizmetlilerin işçi sendikalarına üye olamayacaklar: ve hali ile toplu iş sözleşmeleri ile bunlara memurlara tanınan hak ve menfaatlere müşabih hak ve menfaatlerin tanınmayacağı; ancak bu kimselere ilgili mercilerin kararları ile memurlara tanınan hak ve menfaatlerin aynı esas ve nisbetler dahilinde tanınabileceği açıklanmış bulunmaktadır.

İçişleri Bakanlığının 31.6.1967 tarih ve 662-431-144/11800 sayılı yazılan ile, 3656 sayılı kanunun 19 ncu maddesine tabi hizmetlilere, 'memurlar için kanunen tanınmış olan hak ve menfaatlerin aynı esas ve nisbetler dahilinde, tanınıp tanınmayacağı sorulmuş;

Maliye Bakanlığının 12.1.1968 tarih ve 15538-477/510 sayılı cevabi yazılarında aynen 7244 sayılı kanunun 934 sayılı kanunla muaddel 5 nci maddesinde (memurlar için kanunen tanınmamış olan hak ve menfaatler hizmetliler için de kabul edilemez) hükmü yer almış bulunmaktadır.

Bu hükmün mefhumu muhalifinden 1.3.1959 tarihinden itibaren 3659 sayılı kanuna tabi müesseselerin memurlarına kanunen tanınmış olan hak ve menfaatlerin aynı esas ve nisbetler dahilinde bu müesseselerin hizmetlilerine de tanınabileceği anlaşılmaktadır.

Buna göre, 3659 sayılı kanuna tabi ve hükmî şahsiyeti haiz bulunan kurumların yetkili mercilerin den aldıkları kararlar, memurlar için kanunen tanınmış olan hak ve menfaatlerin (Özel kanunlarında manî bir hüküm bulunmadığı takdirde) aynı esas ve nisbetler dahilinde hizmetlilerine de teşmil edilmesi mümkün bulunmaktadır.

Ancak, 3656 sayılı kanunun 19 ncu maddesi gereğince Devlet Dairelerinde istihdam edilen hizmetlilerin durumu, 3659 sayılı kanunun 10 ncu maddesi gereğince istihdam edilen hizmetlilerin durumundan farklı bulunmaktadır.

Zira, Devlet içinde yapılacak her tediye için buna sarahatan cevaz veren kanunî bir hükme istinat etmesi zarurî olduğu gibi, masrafa ait tahsisatın da bütçeye konulmuş olması lâzım gelmektedir.

Bu itibarla, 3956 sayılı kanun 19 ncu maddesi gereğince istihdam edilen hizmetlilere yapılacak ödemeler için, 3659 sayılı kanunun 10 ncu maddesi mucibince istihdam edilen hizmetlilere yapılacak ödemelerde olduğu gibi kurumların yetkili mercilerinden alınacak kararlarla değil, tediyeye cevaz veren sarîh kanun hükümlerinin bulunması zarurî olduğundan, 3656 sayılı kanuna tabi memurlara tanınan hakların mezkûr hizmetlilere de aynen tanınmasına, imkân olmadığı mütalâa olunmaktadır.” denilmek suretiyle, Devlet dairelerinde 3656 sayılı kanunun 19 ncu maddesine tabi olarak istihdam olunan hizmetlilere, memurlara tanınan hak ve menfaatlerin tanınabilmesi için tediyeye cevaz veren sarîh kanun hükümlerinin bulunmasının gerektiği açıklanmıştır.

C — Konu ile ilgili Yargıtay kararları :

Yargıtay 9 ncu Hukuk Dairesinin 22.6.1967 tarih ve E, 5245-K. 5783 sayılı kararının ilgili kısmında “... gerçekten davalı taraf,

toplu iş sözleşmesinden faydalandırılmaları istenen hizmetlilerin 7244 sayılı kanuna tabi olduklarını savunmuştur. Toplu iş sözleşmesi, bir özel hukuk ilişkisi olmak bakımından taraflarca kapsamı serbestçe tayin edilebilir. Ancak, kararlaştırılan hükümler, kanunların emredici kurallarına aykırı olmamak gerekir. 7244 sayılı kanunun 5 nci maddesinin 4 üncü fıkrası hükmü ile memurlara tanınmayan hak ve menfaatlerin hizmetliler için de kabul edilemeyeceği esası konulmuştur. Bununla beraber aynı maddenin 5 nci fıkrası uyarınca bunlardan işçi niteliğinde bulunanlar için hizmetin gerektirdiği giyecek ve yiyecek sağlanabilir. Görüldüğü gibi bu madde ile işçi niteliğinde olanlara sağlanabilecek hak ve menfaatlerin en yüksek sınıv belli edilmiştir. O halde 7244 sayılı statüye bağlı olup işçi niteliğinde bulunanlara tanınacak haklar, anılan kanunun sınırlandırıcı hükümleri içinde düşünülme -gerekir. Mahkemece bu yönün gözönünde tutulmamış olması yasaya aykırıdır. Davalı tarafın Temyiz itirazı yalnız bu bakımdan yerindedir...” denilmek suretiyle, 7244 sayılı kanunun 5 nci maddesine tabi hizmetlilere toplu iş sözleşmesi ile memurlara tanınan hak ve menfaatlerin, aynı esas ve nisbetler dahilinde tanınabileceği açıklanmıştır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 23.5.1962 tarih ve E.128-K. 73 sayılı kararının ilgili kısmında “... 7244 sayılı kanun, hizmetlilerle memurların ücret ve maaşlarının tutarlarını tek bir düzene bağlamak için konulmuştur. Bu kanunun 5 nci maddesinin 4 üncü fıkrasına göre; kanunun memurlar için tanımadığı haklar ve menfaatler hizmetliler içinde tanınamaz. Bu kanun, daha önceki kanunlar uyarınca memurlara yapılan ek ödemeleri kaldırmıştır. Demek- ki memura olmadığı gibi, hizmetliye de ek ödeme yoktur. Sözü geçen maddenin 5 nci fıkrasında da (bunlardan iş kanunu uyarınca, işçi niteliğinde bulunanlar için hizmetin gerektirdiği giyecek ve yiyecek sağlanabilir) denilmekte ve böylece işçi niteliğinde olan hizmetlilere sağlanabilecek menfaatlerin en yüksek sınırı gösterilmektedir. Eğer işçi niteliğinde olan hizmetlilere munzam ücret ödemesi de gerekseydi. kanun koyucu 5 nci maddenin 5 nci fıkrasında bu yöne de açıkça yer verirdi.

7244 Sayılı kanunun kaldırdığı kanunların sayıldığı 11 nci maddede, 6772 sayılı kanunun anılmamış olması, bu kanunun hizmetli durumunda bulunan işçilere için yürürlükte kalmış olmasını kabul etmeye yetmez. Sözü geçen kanun, hizmetli durumunda bulunmayan ve 7244 sayılı kanunun kapsama dışında kalan Devlet işçileri için

yürürlükte kalacağından, onun kaldırılmış bulunduğu açıkça anılamazdı...” denilmek suretiyle 7244 sayılı kanunun 5 nci maddesi şümulüne giren hizmetlilerin 8772 sayılı kanuna göre ilâve tediyeleden istifade edemeyecekleri, zira bu kimselerin hak ve menfaatlerinin anılan madde ile sınırlandırıldığı, memura verilmeyen ilâve tediyeleden hizmetlinin de faydalanamayacağı açıklanmıştır.

2 — TAHLİL :

Anayasamızın 116 ncı maddesi ile genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişileri olarak tanımlanan mahalli idarelerde, 3656 sayılı kanunun 19, 3659 sayılı kanunun 10 ncu maddelerine göre istihdam olunan hizmetlilerin bir takımı malî ve sosyal, hak ve menfaatleri; 7244 sayılı kanunun 934 sayılı kanunla değişik 5 nci maddesi ile tâyin ve tesbit edilmiş bulunmaktadır.

Aynı maddenin 4 ncü fıkrasında “memurlar için kanunen tanınmamış olan hak ve menfaatler, hizmetliler için de kabul edilemez.” hükmünün mefhumu muhalifinden, kanunlarımıza göre memurlara tanınmış olan hak ve menfaatlerin aynı esas ve nisbetler dahilinde hizmetlilere de teşmilinin mümkün bulunduğu anlamı çıkmaktadır. Yani; bu fıkra hükmü ile memurlara tanınan hak ve menfaatlere müşabih hak ve menfaatlerin hizmetlilere de teşmili kanunidir. Aksi halde kanunun bu fıkrasının vaz’ı maksatsız sebepsiz kalırdı.

Yukarıda da belirtildiği şekilde mahalli idareler müstakil bütçeleri bulunan kamu tüzel kişileri bulduklarına göre, memurlara müşabih hak ve menfaatlerin, bu hizmetlilere de teşmilinde; genel bütçeden ücret alan hizmetlilerde olduğu gibi bir kanun mevzuunun olmaması gerekir. Mahalli idarelerin yetkili organlarınca bütçele- rine bu yolda gerekli ödenekler konulmak ve karar verilmek suretiyle, hizmetlilere de aynı esas ve nisbetler dahilinde; yeni 3656 sayılı kanunun 19 ncu maddesine tabi hizmetliler için 3656 sayılı kanuna tabi memurlara tanınan hak ve menfaatlerin, 3659 sayılı kanunun 10 ncu maddesine tabi hizmetliler için 3659 sayılı kanunun şümulüne giren memurlara tanınan hak ve menfaatlerin; tanına- bileceği kanaatındayız.

Bu hak ve menfaatler cümlesinden olarak;

4593 sayılı kanunun 5049 sayılı kanunla değişik 6 ncı maddesi icabı aylık ve ücretli memurlara verilen çocuk zammının;

4598 sayılı kanunun 7 nci maddesi B fıkrası icabı ölüm yardımının;

4598 sayılı kanunun 7 nci maddesi A fıkrası ve 5504 sayılı kanunun 1 nci maddesi icabı aylık ve ücretli memurlara tanınan doğum yardımının;

3656 sayılı kanunun 19 ncu ve 3659 sayılı kanunun 10 ncu maddeleri şumulüne giren hizmetlilere yetkili organlarından karar alınmak suretiyle verilebileceği;

Keza, 4598 sayılı kanunun 7351 sayılı kanunla değişik 9 ncu maddesi icabı tedavi masraflarının;

3656 sayılı kanunun 22 nci maddesinde belirtilen fazla mesai ücretinin;

3656 sayılı kanunun 19 ncu maddesine tabi hizmetlilere yukarıda belirtilen şekilde verilebileceği;

Ve yine 3659 sayılı kanunun değişik 13 ncü maddesinde belirtilen bir takım hak ve menfaatler ile yine bu kanunun 4621 sayılı kanunla, değişik 14- ncü maddesinde yazılı fazla mesai ücretinin, 3659 sayılı kanunun 10 ncu maddesine tabi hizmetlilere verilebileceği;

kanaatındayız.

Buradaki yetkili organların 21 Özel İdareleri ve Belediyelerde en yüksek karar uzvu olan İl Genel Meclisi ve Belediye Meclisi olması gerekir.

Diğer taraftan, 7244 sayılı kanunun 934 sayılı kanunla değişik 5 nci maddesi 5 nci fıkrasında “ancak bunlardan iş kanuna, göre işçi vasfında bulunanlar için hizmetin gerektirdiği nisbette giyecek ve yiyecek temin olunabilir” denilmiştir. 3008 sayılı. iş kanununun 931 sayılı iş kanunu ile yürürlükten kaldırıldığına ve yeni iş kanununda da, bedenen veyahut bedenen ve fikren çalışma esas alınarak işçi niteliği tâyin edilmeyip, bir hizmet aküne dayanarak herhangi bir işde ücret karşılığı çalışan kişiye işçi denildiğine göre; halen tatbikatta, anılan fıkradaki iş kanunundan maksadın yürürlükten kaldırılan 3008 sayılı iş kanununun, yoksa 931 sayılı yeni iş kanununu olduğu tereddüt olunmaktadır.

Kanaatımızca, 7244 sayılı kanunun 5 nci maddesi, 931 sayılı iş kanunundan sonra yürürlüğe konulan 934 sayılı kanunla değiştirildiğine ve ilgili 5 nci fıkrada da iş i kanunundan bahsolunduğuna göre, buradaki iş kanunundan maksadın 931 sayılı iş kanunu olması gerekir.

3 — SONUÇ VE TAVSİYELER :

A — 3656 sayılı kanunun 19, 3659 sayılı kanunun 10 ncu maddeleri şümulüne giren ve mahallî idarelerde çalışan hizmetlilere, 7244 sayılı kanunun 934 sayılı kanunla değişik 5 nci maddesi 4 ncü fıkrası gereğince; ilgili buldukları memurlara kanunen tanınmış olan hak ve menfaatlerin aynı esas ve nisbetler dahilinde ve en yüksek ilgili karar organlarından karar almak suretiyle kabul olunabileceği ;

B — 7244 Sayılı kanunun 934 .sayılı kanunla değişik 5 nci maddesi 5 nci fıkrasında sözü edilen iş kanunundan maksadın 931 sayılı iş kanunu olman gerektiği; ancak 931 sayılı kanunda, 3008 sayılı kanunda olduğu gibi işçi niteliğinden söz edilemeyeceği ve yeni kanunda işçi tanımında hizmet akti esas alındığına ve kamu görevlisi hizmetliler için de hizmet akti bahis konusu olamayacağına göre, ilgili fıkradaki giyecek ve yiyeceğin hangi vasıftaki hizmetlilere verilebileceği hususunda, ilgililerce Damştayın istişari mütalâasının alınmasının uygun olacağı; görüşündeyiz.

TERCÜMELER

**FRANSA'DA ÇİFT YANLI İDARİ
KOMİSYONLAR, ÇİFT YANLI
TEKNİK KOMİTELER ve KAMU
MEMURİYETİ YÜKSEK KONSEYİ**

Çeviren :
Dr. Jur. Â. Ş. ONARAN
Teknik Kumlu Müşaviri

Konuya Giriş :

Fransa'da İllerde ve Bölgesel Faaliyet Çevrelerinde DEVLET HİZMETİNİN YENİDEN TEŞKİLÂTLANMASI konusu, 14 Mart 1964 gününde çıkarılan 64/250 - 252 sayılı kararnamelerle tanzim edilmeden önce; 10 Nisan 1962 günlü ve 62/392 sayılı Kararname ile İllerde yeni düzenlemelerin bir tecrübesi ve yine 29 Temmuz 1963) günü ve 63/782 sayılı Kararname ile pilot bölge olarak seçilen Bourgogne ve Haute Normandie'de bir İdarî reform deneyi yapılmış; bu deneylerden olumlu sonuç alındıktan sonradır ki, 1964 yılında İdarî reform bütün Fransa'ya teşmil edilmiştir.

Bu deneylere ve bu deneylerin ışığı altında bütün Fransa'ya teşmil edilen İdarî reforma ait mevzuat, Bakanlığımızın Teşkilât ve Hizmetlerini Geliştirme Araştırmalarına doküman teşkil edecek şekilde dilimize çevrilmiş ve teksir edilerek ilgililerin incelemelerine sunulmuştur.

Aslında, Fransa'daki İdarî reform hareketleri, 2. Cihan Harbi'ni izleyen devrede, özellikle, 1950'den sonra ortaya çıkmıştır. Bu cümleden olmak üzere, 20 Şubat 1959 günlü (Journal Officiel'de yayınlanan 14 Şubat 1959 günlü ve 59/306 - 59/311 sayılı bir seri kararnamede, Devlet personelinin tâyinleri, terfileri, izinleri, görevle ilişkilerinin kesilebileceği durumlar, disiplin prosedürleri ve memurların çeşitli özlük hakları ile ilgili problemlerle meşgul olan çift yanlı İdarî komisyonlarla çift yanlı teknik komiteler ve bir bakıma bunların itiraz mercii olan Kamu Memuriyeti Yüksek Konseyi'ne ait kararnameler yayınlanmıştır.

Fransız Anayasasının 37. maddesi gereğince, “Kanun alanına giren hususların dışında kalan hususlar, nizâmî bir karakter arzederler.

“Bu konulara giren teşriî biçimdeki metinler, Danıştay’ın görüşü alındıktan sonra, çıkarılan kararnamelerle tadil edilebilir. Bu metinlerden Anayasa’nın yürürlüğe girmesinden sonra kabul edilenler, Teşriî Konsey’ce bir önceki fıkra muvacehesinde nizâmî karakteri haiz oldukları açıklanmadıkça., kararnamelerle tadil edilemezler.”

Bu bakımdan, kanun değeriinde olan yukarıda anılan kararnamelerle vaki tanzim faaliyeti alanına giren mevzuattan memurların teminatı yönünden çıkarılmış Çift yanlı İdarî Komisyonlar ile Çift yanlı Teknik Komiteler ve Kamu Memuriyeti Yüksek Konseyi’nin Hukukî Statüsü’nü tanzim eden 14 Şubat 1959 günlü ve 59/306 ve 59/307 sayılı kararnamelerin dilimize çevrilmesi uygun görülmüştür.

Çeviren

**KAMU İDARESİNİN DÜZENLENMESİNİ GÖZETEN YE
KAMU MEMURİYETİ YÜKSEK KONSEYİ HAKKINDA
14 Şubat 1959 GÜNLÜ ve 59/306 SAYILI KARARNAME**

(20 Şubat 1959 günlü ve 43 sayılı Resmî Gazete)

Başbakan,
Maliye ve Ekonomik İşler Bakanı'nın raporu üzerine;
4 Şubat 1959 günlü ve 59/244 sayılı olup Memurların Genel Statüsü
Hakkındaki Ordonnance'ı, özellikle bu Ordonnance'm 15. maddesini
gözönünde tutarak;
Danıştay'ın da görüşü alınarak;
Şu kararnameyi ihdas etmiştir :

I. BAŞLIK

KAMU MEMURİYETİ YÜKSEK KONSEYİNİN YETKİSİ

1. MADDE. — Kama Memuriyeti Yüksek Konseyi, kamu memuriyetini veya memurlarını ilgilendiren, genel nitelikte olup Başbakan veya üyelerinden biri tarafından sevkedilebilecek bütün meseleleri çözümler. Çalışmalarının sonucunu veya tekliflerinin formülünü Başbakana sunar.

2. MADDE. — Kamu Memuriyeti Yüksek Konseyi, 4 Şubat 1959 günlü Ordonnance'ın 15. maddesinin öngördüğü komisyon ve komiteler bakımından koordinatör organ rolünü oynar.

Bundan başka, 4 Şubat 1959 günlü Ordonnance'ın 31, 45 (2. fıkra), 52 ve 54. maddelerinin ve kamu idaresinin düzenlenmesi ve memurların tâyin ve terfilerinin genel şartları hakkındaki 14 Şubat 1959 -günlü ve 59/308 sayılı kararnamenin 17. maddesinin derpiş eylediği hallerde, Kamu Memuriyeti Yüksek Konseyi, yüksek itiraz komisyonu rolünü oynar. (*)•

Bu madde ile kendisine tanınan yetki çerçevesinde, Kamu Memuriyeti Yüksek Konseyi, görüş ve tavsiyelerde bulunur.

(*) Memurların terfi tablolarına yapılacak itirazlarla ilgili. —Çeviren.

II. BAŞLIK

KAMU MEMURİYETİ YÜKSEK, KONSEYİNİN TEREKKÜBÜ

3. MADDE. — Kamu Memurîyeti Yüksek Konseyi, ondördü, en çok temsil kabiliyeti olan memur sendikası teşekküllerinin teklifi üzerine, diğer ondördü de idare temsilcileri niteliğiyle seçilmiş ve Bakanlar Kurulu kararıyla tâyin edilmiş yirmisekiz asil üyeden teşekkül eder.

İdare temsilcileri şunlardır :

— Danıştay'dan bir daire başkanı (başkan) ve bir Devlet Müşaviri (üye) ; veya iki Devlet Müşaviri (üye) ;
— Sayıştay'dan bir Başmüsavir (conseillers-maître);
— Kamu İdaresi ve Kamu Memurîyeti Genel Müdürü;
— Maliye ve Ekonomik İşler Bakanlığı Bütçe (Genel) Müdürü;
— Uhdelerinde personel idaresi veya hiç değilse, bir bakanlığın personelini ilgilendiren meseleleri inceleme görevi bulunan Merkezî İdare'nin dokuz müdürü.

4. MADDE. — İki kategorinin her bir üyesi için, hini hacette tâyinlerindeki sıraya göre davet edilmek üzere, aynı şartlara uygun olarak sekiz yedek üye tâyin edilir.

5. MADDE. — Kamu Memurîyeti Yüksek Konseyi'nin görevleri ücretsizdir. Başbakan, Maliye ve Ekonomik İşler Bakanı'nın müşterek kararnamesi ile tâyin edilecek şartlar dahilinde yer değiştirme ve ikamet masrafları verilebilir.

6. MADDE. — Kamu Memurîyeti Yüksek Konseyi'nin üyeleri üç yıl için ı tâyin edilir.

Görevleri yenilenebilir.

7. MADDE. — Kamu Memurîyeti Yüksek Konseyi'nin görevleri sebebiyle tâyin edilmiş olan üyeleri, işbu tâyinlerini gerektiren görevlerinden ayrılmalariyle aynı zamanda üyelik sıfatlarını kaybederler.

Bir sendika teşekkülünün teklifi üzerine tâyin edilmiş üyelerin, bu teşekkülün talebi üzerine veya bu teşekkül esaslı organik tadilâta uğradığı takdirde, Konsey'le alâkalan kesilir, tik durumda, ilişik kesme, talebin alınmasını izleyen bir aylık bir süre sonunda tahakkuk eder, ikinci durumda, bu tadilâtın icabettirdiği temsil görevinin sona ermesi keyfiyeti, Bakanlar Kurulu'nun bir kararnamei ile sağlanır; bu kararname, yukarıda 3. maddede derpiş edilen şartlar içinde yapılacak yeni tayinleri de kapsar.

8. MADDE. — Ölüm, istifa ve diğer her hangi bir sebeple münhal vaki olduğu takdirde, bir aylık bir süre içinde, görevi Konsey'in müteakip yenilenişinde son bulacak olan, yeni bir üye tâyin edilir.

9. MADDE. — Bu kararname'nin 2. maddesinin (2. fıkrasında) derpiş edilen hallerde, Kamu Memuriyeti Yüksek Konseyi'nin İdare'ye mensup olmayan üyelerinin yerleri, aynı miktarda memur üye ile doldurulur.

III. BAŞLIK

KAMU MEMURİYETİ YÜKSEK KONSEYİ'NİN TEŞKİLÂTI YE İŞLEYİŞİ

10. MADDEİ. — Kamu Memuriyeti Yüksek Konseyi, toplu oturum halinde veya bölümler halinde toplanır.

İdarî bölüm, yukarıdaki 3. maddede gösterilen İdare'yi temsil eden Konsey üyelerini; sendika bölümü, aynı maddede gösterilen sendika teşekküllerinin teklifi üzerine tâyin edilen üyeleri ihtiva eder.

Toplu oturuma Başkan riyaset eder.

İdarî bölüme, Danıştay üyelerinden biri, bunlar bulunmadığı zaman Kamu idaresi ve Kamu Memurluğu Genel Müdürü riyaset eder.

Sendika bölümüne, Sayıştay yaygısı, o bulunmadığı zaman Kamu idaresi ve Kamu Memurluğu Genel Müdürü riyaset eder.

Toplu oturumun ve idari bölümün başkanlarının oy hakkı vardır; ve oyların eşitliği halinde başkanın bulunduğu tarafın oyları yeğ tutulur, sendika bölümünün başkanı oylamaya iştirak etmez.

Kamu Memuriyeti Yüksek Konseyi'nin her bir teşekkülünün kararları, ancak, üyelerinin üçte ikisinin hazır bulunmasıyla alınmışsa, geçendir.

11. MADDE. — Yedek üyeler, iki tarafın asil üyelerinin iştirak ettiği bölüm toplantılarına iştirâî görüş bildirmek üzere katılabilirler.

Bundan başka, idarî bölümün müzakerelerinde, Yüksek Konseyin üyesi olmayan Merkezî İdarelerin personel işleriyle görevli müdürleri bulunabilirler.

Yedek üyeler, ancak, adetçe noksan bulunan miktarlar üzerinden, mani durumu bulunan asil üyelerin yerini doldurmak üzere davet edildikleri takdirde, toplu oturum toplantılarında bulunurlar.

Yüksek Konsey'in çeşitli teşekküllerinin başkanları, bulunmalarım zarurî gördükleri şahısları, iştirâî sıfatla, bu teşekküllerin toplantılarına davet edebilirler.

12. MADDE. — Yukarıdaki 2. maddenin 2. fıkrası gereğince yapılacak itirazlar, doğrudan doğruya toplu oturumlara dermeyan edilir.

Kamu Memuriyeti Yüksek Konseyine Hükümet veya üyelerinden biri tarafından tevdi edilen meseleler, Yüksek Konsey başkanın kararı üzerine, ya doğrudan doğruya toplu oturumun gündemine sokulur; veya incelenmek üzere bölümlerin her ikisine de sevk edilir.

İkinci durumda, iki bölümün görüşleri, her hususta mutabık bulunursa, Kamu Memuriyeti Yüksek Konseyi, bu görüşlere uygun olarak karar vermiş sayılır; şayet aksine, iki bölümün görüşleri, kısmen bile olsa, farklı bulunuyorsa; bölümlerdeki incelemeler tamamlandıktan sonra; dâva, toplu oturuma getirilir.

13. MADDE. — Toplu oturum, en az üç ayda bir yapılır.

Üyelerinin üçte birinin talebi üzerinde toplanabilir.

Oturumun gündemi, toplantıdan en az bir hafta önce üyelere yollanır.

14. MADDE. — Başbakanlık kararnamesiyle tâyin edilen raportörler, kendilerine tevdi edilen işler hakkında iştirâî görüş bildirmek üzere, Konsey'e katılırlar.

15. MADDE. — Kamu Memuriyeti Yüksek Konseyi, iş tüzüğünü kendisi hazarlar.

16. MADDE. — Konseyin sekretaryası, Kamu İdaresi ve Kamu Memuriyeti Genel Müdürlüğü'nce sağlanır.

17. MADDE. — Yukarıdaki 10. madde ile derpiş edilen bölümlerin üyelerinin herbiri; Kamu Memuriyeti Yüksek Konseyi'ne tevdi edilenlerin dışındaki meseleler hakkında danışılmak üzere, Başkanın teşebbüsüyle komisyon halinde biraraya gelebilir.

Bu durumda, Konsey'in bir uzvunu teşkil etmiş olmazlar.

IV. BASLIK

KAMU MEMURİYETİ YÜKSEK KONSEYİNİN İTİRAZ KOMİSYONU OLARAK GÖREVLENDİĞİ HALLERDE ÇALIŞMASI

18. MADDE. — 2. maddenin 2. fıkrası gereğince tertiplenmiş itirazlar, Kamu Memuriyeti Yüksek Konseyi Sekretaryası'nda müracaat tarihinde kaydedilir.

Konsey Sekretaryası, derhal itiraz edilen karan veren daire ile, ilgili memura başvurarak görüşlerini alır. Bu görüşler, kendilerine tebligat yapıldığı tarihi izleyen onbeş gün içinde Sekretarya'ya ulaştırılır.

Bu süre, İdare'nin ve ilgilinin, müddetin bitiminden önce vaki talepleri üzerine sadece bir def'a yenilenebilir.

19. MADDE. — Her dâva için, itiraz komisyonu başkanı 14. maddede derpiş edilen raportörlerden birini görevlendirir.

Başkan, bu raportörün kendisine teklif edeceği talimat ve araştırma ile ilgili bütün işlemleri yerine getirir. Raportör, ilgili daireler nezdinde bütün soruşturma yetkilerini ihraz eder.

20. MADDE. — Yukarıdaki 18. maddede derpiş edilen görüşlerin istihsalini veya başkan tarafından tespit edilen müddetin hitamım müteakip, dâva, komisyon toplantılarından birinin gündemine kaydolunur.

21. MADDE. — Toplantı esnasında, raportör, dâvanın hususiyetlerini ortaya koyan bir rapor sunar.

İtiraza konu teşkil eden mes'ele, disiplin müeyyidesinin uygulanmasını gerektiriyorsa, ilgili memur toplantıda bulundurulur.

Raportörün ve gerektiği hallerde ilgilinin, ve başkanın dinlenmesine lüzum gösterdiği diğer kimselerin dinlenmesinden soma; itiraz komisyonu, raportörün kaleme aldığı bir görüş veya tavsiye taslağı üzerinde, gizli celsede, müzakerede bulunur.

Kendisini yeter derecede aydınlanmış bulunduğu hallerde, kesin biçimde, esbabı mucibeli bir red görüşünü veya bir tavsiyeyi havi metin üzerinde karar verir.

Komisyon, dosya kendisine tevdi edildikten sonra en geç iki ay zarfında karar isdar etmek zorundadır.

Komisyon, kendisini kâfi derecede aydınlanmış bulmadığı hallerde, ek bir aydınlanma sağlanmasını talep eder. Yeniden ilgiliyi veya bir başka şahsı celbedebilir. Bu durumda, dâva, müstakbel bir toplantıya talik edilir. Komisyon, dâva, kendisine tevdi edildikten sonra, en geç dört ay içinde karar vermelidir.

İtiraz komisyonuna celbedilen memur, kendi seçeceği bir müdafî tarafından yardım görmek veya temsil edilmek hakkını haizdir.

22. MADDE. — Komisyon müzakerelerinin zaptı tutulur; bu zabıt, her toplantının sonunda başkan tarafından karara bağlanır.

Kararın sureti, sekreter tarafından, bir yandan çift yanlı idari komisyona, diğer yandan kararma itiraz edilen yetkili İdare'ye ve nihayet ilgili memura gönderilir.

Bu suretlerin aslına uygunluğu, komisyon sekreteri tarafından tasdik olunur.

23. MADDE. — Kamu Memuriyeti Yüksek Konseyi'ne vaki itirazlar, hiç bir harca tabi değildir.

Memur ve, gerektiği hallerde, anılan komisyona celbedilen diğer şahıslar, yer değiştirme ve ikamet masraflarının ödenmesi hakkına sahiptirler; bu masraflar, ilgili memurun mensup bulunduğu İdare'ye yüklenir.

24. MADDE — 16 Ocak 1947 günlü ve 47/185 sayılı muaddel kararname ilga edilmiştir.

Bununla beraber, yukarıda anılan kararname ile tespit edilmiş şartlar içinde tâyin olunmuş bulunan Kamu Memuriyeti Yüksek

Konseyi üyelerinin görevi, ancak, bu kararnamenin neşri tarihinde devam etmekte olan devrenin nihayetinde son bulacaktır.

25. MADDE. — Bu kararname Fransa Cumhuriyet Resmî Gazetesi'nde yayınlanacaktır.

Paris'te, 14 Şubat 1959 tarihinde,

Başbakan tarafından hazırlanmıştır. **MICHEL DEBRE.**

Maliye ve İktisadî İşler Bakanı
ANTOINE PINAY

**KAMU İDARESİNİN DÜZENLENMESİNİ GÖZETEN VE
ÇİFT YANLI İDARİ KOMİSYONLARLA ÇİFTYANLI
TEKNİK KOMİSYONLAR HAKKINDA 14 ŞUBAT 1959
GÜNLÜ ve 59/307 SAYILI KARARNAME**

(20 Şubat 1959 günlü ve 43 sayılı Resmî Gazete)

Başbakan,

Maliye ve Ekonomik İşler Bakanı'nın teklifi üzerine;

4 Şubat 1959 günlü ve 59/244 sayılı olup memurların genel statüsü ile ilgili Ordonnance'ı, özellikle bunun 15. maddesini gözönünde tutarak;

Danıştay'ın da görüşünü aldıktan sonra;

Şu kararnameyi ihdas etmiştir :

I.BAŞLIK
UYGULAMA ALANI

1. MADDE. — Bütün kamu idarelerinde ve, ilerde işaret edilecek istisnalar ve ilga edilmiş hususlar hariç, 4 Şubat 1959 günlü Ordonnance'ın 1. maddesinin tâyin eylediği şartlar dahilinde memur istihdam eden bütün hizmet daireleri ve müesseselerde, ister adı anılan Ordonnance'ın 2. maddesinin 2. fıkrası hükmünün uygulanması dolayısıyla, ister bu kararnamenin 57. maddesi muvacehesinde olsun, sunulan kararnamede belirtilen kaidelere uygun olarak çift- yanlı İdarî komisyonlar ve çift yanlı teknik komiteler ihdas edilmiştir.

II. BAŞLIK
ÇİFT YANLI İDARÎ KOMİSYONLAR
I. BÖLÜM. — TEŞKİLÂT

2. MADDE. — Başbakanla ilgili bakanlığın müşterek kararnamesi ile, her memur topluluğu (corps de fonetionnaire) için bir çift yanlı İdarî komisyon ihdas edilmiştir.

Bu kararnamenin uygulanması bakımından “sınıf”, derece terfi için, 4 Şubat 1959 günlü Ordonnance ile tesbit edilen işleme göre elde edilmişse, “derece”ye tekabül eder.

Bu maddenin birinci fıkrasının vazettiği kaidenin bir istisnası olarak, aynı fıkırada işaret edildiği şekilde, bir memur topluluğunun kuvvesi, bu birliğe has bir tek komisyon ihdasına elvermiyorsa; birden fazla topluluk için müşterek bir tek çift yanlı İdarî komisyon kurulabilir.

3. MADDE. — Her çift yanlı İdarî komisyon, ilgili topluluğa mensup personelin idaresi ve özellikle ferdî dosyaların toplu halde bir arada tutulup günü gününe işlenmesi ile görevli genel müdür veya hizmet yöneticisi (chef de service) ’nin nezdinde bulunur.

Bir memur topluluğunun, aynı bakanlığın çeşitli müdürlükleriyle idare edildiği hallerde, bakanlığın bir kararnamesi ile İdarî komisyonun nezdinde bulunacağı genel müdür, müdür ve hizmet yöneticisi belirtilir.

Bir memur topluluğun çeşitli bakanlıklara istinat ettiği hallerde, bu belirtme, Başbakanla ilgili bakanların müşterek bir kararnamesiyle tahakkuk ettirilir.

4. MADDE. — Bu kararnamenin 2. maddesinin derpiş eylediği kararnameler, faaliyette bulunan memurların kuvvesinin önemi gerektirdiği takdirde, ilgili bakanlığın taşra idaresi bünyesinde bu idareyi yönetenler nezdinde de, aynı şekilde, mahallî çift yanlı İdarî komisyonlar ihdas edilebilir.

II. BÖLÜM. — TERKİP

I. KESİM. Genel Hükümler.

5. MADDE. — Çift yanlı İdarî komisyonlar, İdare temsilcileri ile personel temsilcilerini eşit sayılarla ihtiva eder.

Bu komisyonlarda asil üyelerle birlikte aynı miktar yedek üye vardır. Yedek üyeler, asil üyelerin yerine kaim olmadıkça toplantılara katılamaz.

6. MADDE. — Personel temsilcilerinin miktarı, İdarî komisyonun tekabül ettiği memur topluluğunun her !bir derecesi için iki asil, iki yedek üyedir.

Bununla beraber, aynı dereceden memurların adedi yirmiden aşağı olduğu zaman, bu derece için personel temsilcilerinin adedi, bir asil ve bir yedek üyeye irca edilebilir.

7. MADDE. — Çift yanlı İdarî komisyonların üyeleri üç yıllık Dir devre için tâyin olunurlar. Görevleri yenilenebilir.

Görevin süresi, hizmetin menfaati bakımından, özellikle bir hizmet veya hizmet grubuna ait bulunan müteaddit komisyonların aynı zamanda yenilenmesine imkân sağlamak üzere, yetkili çift yanlı teknik komitenin görüşü alındıktan sonra, ilgili bakanın kararnamesiyle, istisnaî olarak, kısaltılabilir veya uzatılabilir.

Bu kısaltma veya uzatmalar, altı aylık bir süreyi aşamaz. Bununla beraber, bir topluluğun statüsünün, temel bir metnin araya girmesiyle tadilâta uğramış bulunması halinde, ilgili bakanlığın kararnamesiyle, (bu memur topluluğu bakımından) yetkili kılınmış İdarî komisyonların üyelerinin görev süresine, hiç bir kayda tabi olmadan, son verilebilir.

Çift yanlı İdarî bir komisyonun yenilenmesi dolayısıyla; yeni üyeler, bundan önceki hükümlerin uygulanması bakımından, yerini aldıkları üyelerin görevinin son bulunduğu tarihte hizmet deruhte ederler.

8. MADDE, — Çift yanlı İdarî komisyonların idare temsilcisi asil, ve yedek üyeleri, yukarıda işaret edilen üç yıllık süre içinde istifa, 4 Şubat 1959 günlü Ordonnance'ın 36. maddesine binaen uzun süreli izin hali, vekâlet emrine alınma veya açığa çıkarılma hali ve

terfi hariç, diğer her hangi bir sebeple, tâyinine esas teşkil eden görevle ilişkisini keserse; veya bu kararname ile bir çift yanlı İdarî komisyona katılması için gerekli şartları ihraz edemez duruma girerse, aşağıdaki 9. maddede işaret olunan şekilde yeri doldurulur.

9. MADDE. — Görev müddetinin sona ermesinden önce, komisyonun asil üyesi olan bir personel temsilcisi, yukarıdaki 8. madde.- de sayılan sebeplerden biriyle görevlerini icra imkânsızlığı içinde bulunuyorsa; çift yanlı komisyonun yenilenmesine kadar yedeği, asil olarak onun yerine tâyin edilir.

Asil üyenin bıraktığı boşluğun doldurulması imkânsızlığı, bir istifadan neş'et etmemişse veya istifa mücbir sebep hali dolayısıyla ferdî bakımdan verilmiş ve İdare'ce kabul edilmiş bulunuyorsa; yukarıda işaret olunan şartlar dahilinde asil üye olarak tâyin edilen yedek üye(nin yeri), kendisinden sonra en çok rey almış olup aynı üsteye girmemiş bulunan namzet tarafından doldurulur.

Seçilmemiş namzetlerin yeter miktarda bulunmaması dolayısıyla, bir derece içinde hak sahibi asil üyelerin yerini alması bakımından, bir önceki fıkradaki şartlara göre yedek üye sağlayacak liste olanaksızlık arz ediyorsa; komisyonun genel olarak yenilenmesine gidilir.

Mücbir sebebin dışındaki sebeplerle, teşkil edilmiş bir listedeki temsilcilerin istifası halinde, yedeklerin ve bunu müteakip muhtemelen asillerin yeri boşalırsa; aşağıdaki 21. maddenin (b) bölümü-' nün sonuncu fıkrası gereğince işlem yapılır.

Personel temsilcisi bir asil üye, bir derece terfiinden müstefit olsa da, evvelce tâyin edilmiş bulunduğu derecenin temsilciliğini devam ettirir.

II. KESİM. — İdare Temsilcilerinin Tâyini.

10. MADDE. — 2. maddenin gözettiği idari komisyonların bünyesindeki idare'nin asil ve yedek temsilcileri, bu kararnamenin 19 - 23. maddeleri ile derpiş olunan seçimlerin sonuçlarının ilânını takiben onbeş gün içinde ilgili bakan veya bakanların kararnameleriyle tâyin edilir. Bunlar, ilgili idare'nin memurları veya bu idare üzerinde bir kontrol icra eden, en az ikinci derecede idareci derecesini veya bu dereceye tekabül eden benzer görevleri icra edenler arasından ve özellikle aşağıdaki 27. madde muvacehesinde komisyon başkanlığını ifa edebilecek kalifiye memurları ihtiva edecek şekilde seçilir.

Kalifiye memur niteliği, 4 Şubat 1959 günlü Ordonnance'ın 3. maddesinin uygulanması bakımından, tâyini Hükümetin takdir haklıma bırakılmış personelin, istihdam edildikleri idare'nin temsilcisi olmaları halinde, aranmaz.

Aynı idare'de, ikinci sınıf idareci veya bunun eşdeğer derecesindeki memurların miktarı yetersizse İdare temsilcileri, A kategorisine sokulmuş bir memur topluluğuna mensup bulunmak şartıyla, bir derece aşağıdaki memurlar arasından tâyin edilebilir.

Bu kararnamenin 3. maddesinin 3. fıkrasında derpiş edilen durumda, İdare temsilcileri, başbakan veya ilgili bakanların müşterek kararnameleriyle tâyin edilirler.

(Taşradaki) mahallî komisyonların asil ve yedek üyeleri, derece tefriki olmaksızın, bu komisyonların teşkil edildiği bölge yöneticisinin kararıyla tâyin edilebilirler.

III. KESİM : — Personel Temsilcilerinin Tâyini.

11. MADDE. Bir komisyonun öne alınmış olarak yenilenmesi hâriç, çift yanlı İdarî komisyonlarda seçim, yukarıdaki 7. maddede tayin edildiği sürede, faaliyette bulunan üyelerinin görev sürelerinin son bulunduğu tarihten en fazla dört ay, en az 15 gün önce yapılır. Bu seçimlerin tarihi ilgili bakanlıkça tesbit edilir.

12. MADDE, — Belli bir İdarî komisyonun seçiminde, seçmenler : bu komisyona, temsilci göndermeleri istenen memur topluluğuna mensup faaliyet halinde bulunan memurlardır.

Muvakkat görevle bir başka dairede çalışmakta olan memurlar, aynı zamanda, hem esas itibariyle bağlı bulunduğu dairenin, hem de muvakkat görev vermekte olduğu dairenin seçmenidir.

Bu kararnamenin 4. maddesine uygun olarak, mahallî komisyonların ihdası halinde, bu komisyonların teşkiline dair kararlar, her bir komisyonun seçmen çevresinin bileşimini tâyin eder.

13. MADDE — Seçim icraatının tekemmülü bakımından, seçmenler, seçim hususunda verilen kararla, oy verme gruplarına ayrılabilirler.

Bir oy verme grubunda oy vermeğe davet edilenlerin listesi, bu grup'un teşkil edildiği dairenin yöneticisi tarafından tesbit edilir

Bu liste bu oy verme grubunda, oy kullanma için tesbit edilen tarihten en az 15 gün önce ilân edilir.

Yayım izleyen sekiz gün içinde, seçmenler, listeye sokulup sokulmadıklarını incelerler; ve gerekli halde, itirazlarını yaparlar. Aynı süre içinde ve bu sürenin sona erişini izleyen üç gün içinde; seçim listelerinin muhtevası veya listede gösterilmesi unutulmuş isimler hakkında müracaatlar yapılabilir.

İlgili bakan, bu müracaatlardaki talepleri geciktirmeksizin karara bağlar.

14. MADDE — Belli bir İdarî komisyona üye olarak seçilebilmek için; bu komisyonun seçim listesine (seçmen olarak) kaydedilme bakımından gerekli şartları İbrâz etmek kâfidir.

Bununla beraber, 4 Şubat 1959 günlü Ordonance'ın 36. maddesi gereğince uzun süre izinli bulunan memurlarla, af kanunu hükümlerine tabi tutulmadıkça veya kamu idaresinin düzenlemesini gözeten ve memurlara müteallik disiplin işlemleri hakkındaki 14 Şubat 1959 günlü ve 59/311 sayılı kararnamenin 14. maddesi hükmünde gösterilen şartlar dahilinde cezaları kaldırılmadıkça, derece tenziline uğramış veya memuriyetten muvakkaten ihraç edilmiş ve Seçim Kanunu'nun 5 ve 6. maddelerinde gösterilen yetersizliklere uğramış memurlar, seçilemezler.

Mahallî komisyonların (üye) namzetleri, seçilecekleri memuriyet mahallinde, oylama tarihinden en az üç aydan beri vazife görmekte bulunmalıdır.

15. MADDE. — Her namzet listesi, belli bir derece için asil ve yedek üye olarak doldurulacak yer kadar ismi ihtiva eder.

Listeler, seçimler için tespit edilmiş tarihten en az üç hafta önce tevdi edilmeli; ve sandık sayımının tahakkuk ettiği yerde mukim ve bütün seçim işlemlerini, özellikle 21. maddenin öngördüğü seçme'nin icrası bakımından yatkınlığı olan bir memurun adını taşımalıdır.

Her liste tevdi edilirken, başkaca, her bir namzedin imzaladığı bir namzetlik beyannamesi de buna eklenmelidir.

16. MADDE. — Hiç bir liste, bundan önceki maddede derpiş edilen sürenin hitamından sonra kabul edilemez ve değiştirilemez.

Şayet, bu tarihten sonra, (tevdî edilmiş) bir listede gösterilen namzetlerin, seçim yeterliği bulunmadığı veya istifa ettiği anlaşılırsa; bu liste, tekabül ettiği derece bakımından hiç bir namzet ihtiva etmemiş sayılır.

Bununla beraber, istifa bir mücbir sebep hali bakmandan vuku bulmuşsa, veya seçim yeterliğinin bulunmaması keyfiyeti (l'ineligibilite)'ne sebep olan olay, listenin tevdii için gözetilen limit tarihten sonra vukua gelmişse; seçimlerin tarihinin değiştirilmesini mahal bulunmaksızın, bir başkası tarafından kusurlu namzedin yeri doldurulur.

17. MADDE. — Oy pusulası, İdare tarafından sağlanan örnek bir modele göre bastırılır. Bu pusulalar, oy verme grupları nezdinde ihdas edilmiş bulunan dairelerin yöneticilerine, bu grubun seçim listeleri üzerinde yazalı seçmen adedinin miktarına eşit bir miktarda olmak üzere, tevdî edilir. Bunlar, idare'nin ihtimamiyle, bu kararnamenin 13. maddesinde zikredilen oy verme gruplarında oy vermeleri kabul edilmiş memurlara aktandır,

18. MADDE. — Teşkil edilecek her komisyon için, bir merkez oy bürosu kurulur. Bakanlık kararlarıyla, bu kararnamenin 13. maddesinde zikredilen oy verme gruplarında oy büroları da ihdas edilebilir. Bu durumda, oy verme gruplarında toplanan oylar, mühürlü zarflar içinde, her grubun, nezdinde teşkil edildiği daire yöneticisi vasıtasıyla, mevcutsa özel bir oy bürosuna, aksi takdirde, merkez oy bürosuna yollanır.

Kurulmuş oldukları takdirde, özel oy büroları, oy pusulalarının sayımına geçer ve sonuçları merkez oy bürosuna bildirir.

Özel oy büroları bulunmadığı takdirde, merkez oy bürosu, oyların sayımını sağlar. Her durumda, sonuçlar ilân edilir. Merkez oy bürosu ve, ihdas edilmişse özel oy büroları, ilgili bakan veya bakanlar tarafından tâyin edilmiş bir başkan, bir sekreter ve hazır bulunan her liste için bir temsilciyi ihtiva eder.

19. MADDE. — Seçim işlemleri, çalışma yerlerinde ve mesai saatlerinde herkesin içinde yapılır.

Oy gizlice ve zarf içinde verilir.

Seçmenler

a) Ya her hangi bir isim işaret edilmeyerek tam liste üzerinden

- b) Ya listenin bir veya birkaç ismini çizerek;
 c) Veya çeşitli listelerdeki o dereceye ait isimlerden bir karma liste yapmak suretiyle oy verebilir.

Bu kararnamenin 2. maddesiyle derpiş edilen kararnamelerle tespit edilmiş şartlar dahilinde, muhabere yoluyla da oy verilebilir.

20. MADDE. — Oy bürosu :

- Her nazmet için verilen oy miktarını;
- Her listeden elde edilen oyların yekûn miktarını;
- Her liste başına verilmiş ortalama oy miktarını tâyin eder.

Her listeden elde edilen oyların yekûnu miktarı, bu listede namzet olarak görülen her namzedin aldığı oylar toplanarak elde edilir.

Her liste başına verilmiş ortalama oy miktarı, her listeden elde edilen oyların yekûn miktarı, nazarı itibara alınan memur topluluğunun temsili için seçilecek asil ve yedek temsilcilerin adedine bölünmek suretiyle elde edilir.

Oy bürosu, bundan başka, geçerli olarak kullanılmış yekûn oy miktarını, memur mevcudunun tümü için seçilecek temsilci adedine bölerek, seçim bölümü (harici kısmeti)’nü tâyin eder.

21. MADDE. — Çift yanlı İdarî komisyonların bünyesindeki personel temsilcileri, gizli oyla, nisbî esasa göre seçilir. Asil üyelerin tâyini bu maddede gösterilen tarzda tahakkuk ettirilir (*)

22. MADDE. — Her liste ve derece için ilgili derecenin temsili bakımından, bu listede seçilmiş asil temsilcilerin miktarına eşit yedek temsilci yeri ayrılır.

Namzetler, her biri için verilen oy miktarına göre, çoktan aza doğru sıralanarak yedek temsilci sıfatıyla seçilmiş buldukları ilân edilir. Bununla beraber, her iki namzet kategorisinin elde et-

(*) Bu maddede, “(a) Her listeye ayrılmış asil temsilcilerin yerinin yekûn miktarı, (b) Listelerin asil temsilcileri ihtiva edeceği derecelerin tespiti, (c) Her derecenin asil temsilcilerinin tâyini ve (d) Özel hükümler” başlıkları altında, komisyonun asil ve yedek üyelerinin listedeki yerlerine derecelerine ve tâyinlerine dair teferruatlı teknik malûmat verildiği görüldüğünden, tümünün çevirisi gereksiz bulunmuştur. — Çeviren.

tikleri oylardaki farklılık, oy itibariyle en düşük durumdaki namzedin oy sayısının % 8'ini .geçmediği takdirde, listenin sunulduğu sıraya göre tâyin yapılır.

23. MADDE. — Oy bürosu tarafından seçim işlemlerine dair bir zabıt tutulur; ve hemen ilgili bakanlığa yollanır.

24. MADDE. — Seçimlerin muteberliğine karşı yapılacak itirazlar, sonuçların ilânını izleyen beş günlük sürede, İdarî kaza mercilerine müracaat hakkı saklı olmakla beraber, ilgili bakanlığa yapılır.

III. BÖLÜM : GÖREVLER

25. MADDE. — Çift yanlı İdarî komisyonlar, memuriyete alınışlarda, asaleten atanma tekliflerini değerlendirir.

Aynı zamanda, bu başlığın IV. Bölümünde işaret olunan şartlar dahilinde, 4 Şubat 1959 günlü Ordonnance'ın 8, 25, 28, 31, 38, 44, 45, 48, 50 (1. /fıkra), 52 ve 54. maddelerinin uygulanmasıyla ortaya çıkan ferdî nizamdaki mes'eleleri de değerlendirir. Ve nihayet personel'e müteallik ferdî nizamdaki bütün mes'eleleri inceler.

26. MADDE. — Mahallî komisyonlar, bu kararnamenin 2. maddesinde zikrolunan komisyon çalışmalarını hazırlar. Bununla, beraber, kuruluşlarına müteallik kararnameler, bu komisyonlara, özel yetkiler tanıyabilir.

IV. BÖLÜM : İŞLEYİŞ

27. MADDE. — Çift yanlı İdarî komisyonlara, nezdinde ihdas edildikleri genel müdür, müdür veya hizmet yöneticisi başkanlık eder.

Bununla birlikte, manî durumlarda, hiyerarşik bakımdan en yüksek istihdam seviyesinde bulunan en yaşlı idare temsilcisi tarafından yeri doldurulabilir.

28. MADDE. — Mahallî komisyonların başkanlığı, buna tekabül eden taşra idaresi yöneticisine, manî durumlarda, komisyon bünyesindeki en yüksek derecede bulunan en yaşlı idare temsilcisine aittir.

29. MADDE. — Her idari komisyon, iç tüzüğünü kendi hazırlar. Bu içtüzük, ilgili bakanın tasvibine sunulmalıdır.

Sekretarya, komisyon üyesi olması gerekmeyen, bir idare temsilcisi tarafından yönetilir.

Komisyon içindeki bir personel temsilcisi, komisyon tarafından yardımcı sekreter görevlerini icra etmek üzere seçilebilir.

Her toplantıdan sonra bir zabıt tutulur.

30. MADDE. — İdarî komisyonlar, başkanlarının daveti veya asil üyelerinin üçte birinin yazılı talepleri üzerine ve, her durumda, yılda en az bir kere toplanır.

31. MADDE, i— İdarî komisyonlar, başkanlarının tensibi veya personel temsilcilerinin yarısının imzalarıyla vaki talep üzerine yetkilerine giren bütün meseleleri müzakere eder. Görüşlerini, mevcut üyelerinin çoğunluğuyla bildirir.

Oylamaya geçerse, bunu iş'arî reyle yapar. Oyların eşitliği halinde, başkanın bulunduğu tarafın oyu üstün görülür".

32. MADDE. — İdarî komisyonun toplantıları, umuma açık değildir.

33. MADDE. — İdarî komisyonlar, 4 Şubat 1959 günlü Ordonnance'ın 25, 28, 31, 52 ve 54. maddelerinin uygulanmasını gerektiren hususların dışındaki hususlar bahis konusu olunca bütün üyelerinin mevcudiytle toplantı yaparlar.

İdarî komisyonunda, adı geçen maddelerin bahis konusu olduğu hususlarda; müzakerelere sadece asil üyelerle, gerektiği hallerde, memurun ait bulunduğu dereceyi temsil eden yedek üyeler, ve üst dereceyi temsil eden asil ve yedek üyelerle idare'nin eşit «ayıldaki temsilcileri davet edilir.

Kendisine ait mesele, komisyonun incelemesine sunulmuş olan memur, ilgili memurlar topluluğunun en yüksek derecesine mensup olduğu hallerde, 5. maddenin nihaî hükmüne rağmen, bu derecenin iki temsilcisi; veya, bu kararnamenin 6. maddesinin derpiş ettiği durumda, tek temsilci; ve bunların yedekleri komisyona katılır; ve karara iştirak ederler.

Çeşitli memur topluluklarına mensup memurların müşterek bir terfi tablosu yoluyla aynı dereceye sokulmuş oldukları haller-

de, ilgili memur topluluklarına ait İdarî komisyonlar nezdinde bulunan, bu tabloyu hazırlamakla görevli komisyonda, ilgili memurların derecelerinin her birinin temsilini sağlamak üzere iki personel temsilcisi bulunur. Bu durumda, sadece asil üyeler ve, hini hacette, namzetliği incelenen memurun mensup bulunduğu dereceyi temsil eden yedekleri[^] ve bir üst derecenin asil ve yedek üyeleri müzakerelere davet edilir.

Şayet üçüncü fıkrada anılan faraziyeye göre, personelin hiç bir temsilcisi (komisyonda) gereğince yer almamışsa; bu şartlar bakımından, bu kararnamenin 21. maddesinin (b) bendinin son fıkrasında öngörülen kur'a çekimi işlemi uygulanabilir. Bu hâl çaresi, özellikle ilgili derecenin kuvvet durumu itibarıyla, uygulanamazsa komisyon, seçilmiş üyeler arasından aynı şartlarla tâyin edilecek üyelerin eklenmesiyle, veya, bu da mümkün değilse, ilgililerin hiyerarşik bakımdan mensup buldukları derecenin bir üstündeki derecenin eklenmesiyle tamamlanabilir. Bu şartlar altında, özellikle manî durumlar dolayısıyla, ve bu tarzda tâyin edilmiş üye veya üyelerin itiraz edilerek düşürülmesi veya istifa yoluyla görevi reddetmeleri sebebiyle, komisyonu ihdas etmek bakımından kat'î imkânsızlık bulunduğu takdirde, personel temsilcilerinin boş bulunan yerleri, komisyonun üç kişiyle teşkili zorunlu olduğuna göre, idare temsilcileri ile doldurulur.

Her durumda, bir terfi tablosuna kaydedilmeğe müstait bulunan memurlar, komisyon müzakerelerine iştirak edemezler.

34. MADDE. — Kanunî görevlerini icra edebilmek için İdarece, çift yanlı İdarî komisyonlara her türlü kolaylık gösterilmelidir. Emirlerine yer tahsis edilmelidir. Bundan başka, vazifelerinin yerine getirilmesinde lüzumlu kâğıtlar ve dokümanlar kendilerine yollanmalıdır.

İdarî komisyonun üyeleri, bu sıfatla kendilerine tevdi edilen bütün olaylar ve belgeler dolayısıyla, meslekî sırrı saklamak zorundadırlar.

35. MADDE. — İdarî komisyonların çalışmalarında müşkilâtle karşılaşıldığı hallerde, ilgili bakan bu durumu başbakana açıklar; o da Kamu Memuriyeti Yüksek Konseyi'nin görüşünü aldıktan sonra, gereğini yapar.

36. MADDE. — İdarî komisyonların aldıkları kararlar, ancak, 4 Şubat 1959 günlü Ordonnance'la kabul edilen kuruluş ve işleyiş-

lerine dair hükümler, bu kararnamenin hükümleri ve içtüzüklerinin hükümleri gözönünde tutulmak partiyle icra kılınmışsa geçerlidir.

Bundan başka, üyelerinin en az üçte biri karar almırken hazır olmalıdır. Bu çoğunluk mevcut değilse, sekiz gün sonra toplanılmak üzere komisyon üyelerine yeni bir davette bulunulur; bu durumda üyelerinin yarısı mevcutsa geçerli toplantı nisabı elde edilmiş sayılır.

27. MADDE. — Kamu Memuriyeti Yüksek Konseyi'nin görüşünü aldıktan sonra, bir İdarî komisyon, kuruluşu için öngörülen şekle uygun olarak dağılabilir. Bu durumda, iki aylık bir müddet zarfında ve normal prosedüre göre, yeni bir komisyonun kurulmasına gidilir ki, bunun ihdası da yukarıdaki 7 ve 11. maddelerin tâyin ettiği şartlara tabidir.

III. BAŞLIK

ÇİFTYANLI TEKNİK KOMİTELER

I. BÖLÜM

TEŞKİLAT

38. MADDE — Her bakanlık dairesinde, başbakanla ilgili bakanın müşterek kararnamesiyle, bakan nezdinde bir bakanlık teknik komitesi ihdas edilir.

39. MADDE. — Aynı şekilde, merkezi idarelerin özlük işleri müdürleri nezdinde, her İdare'nin merkezdeki veya hariçteki hizmetini yöneten genel müdür veya müdürü nezdinde, aynı zamanda ilgili bakanlık dairelerine bağlı Devlet kamu teşekküllerinin her genel müdürü veya müdürü nezdinde de merkez teknik komiteleri kurulur.

40. MADDE, — 38. maddede zikredilen kararname, niteliği ve önemi gerektirdikçe, hizmet daireleri veya hizmet daire gruplarında ve yine ilgili bakanlığın taşra çevrelerinde mahallî komiteleri o ihdasını öngörebilir.

41. MADDE.— Teknik komitelerin terkibi ve üyelerinin adedi, bu kararnamenin 38. maddesinin derpiş ettiği kararname ile tespit edilir.

Bununla beraber, asil üyelerinin adedi, bakanlık komiteleri bakımından 30'u; diğer komiteler bakımından 20'yi geçmemelidir,

III. BÖLÜM TERKİP

42. MADDE. — Çift yanlı teknik komiteler, İdare'nin ve personelin eşit miktarlar üzerinden temsilcilerini ihtiva eder. Bunlar asil üyelerle, miktarı asil üyelerinkine eşit bulunan yedek üyelerdir. Yedek üyeler, ancak asil üyelerin yerini doldurmak üzere komitede yer alırlar.

43. MADDE. — Asil ve yedek olarak teknik komite bünyesinde bulunan İdare temsilcileri, mahallî teknik komitelerden ayrı olarak, ilgili bakanın kararnamesiyle, en az ikinci sınıf idareci derecesindeki veya buna muadil derecedeki memurlar arasından veya teknik komitelerin yetkilerine giren hususlarla meşgul olabilecek özel nitelikteki memurlar arasından tâyin edilir. Mahallî teknik komitelerdeki İdare temsilcileri, bu komitelerin nezdinde teşkil edildiği hizmet dairesi veya çevre yöneticisi tarafından tâyin edilir.

44. MADDE. •— Teknik komitelerdeki personel temsilcileri, 4 Şubat 1959 günlü Ordonnance'ın 14. maddesinin gerektirdiği şartları ihraz eden ve tâyin yapıldığı sırada ilgili personelin en iyi temsilcisi telâkki edilen memur sendika teşekkülleri tarafından tâyin edilir.

Bu maksatla, tu kararnamenin 38 ve 40. maddelerine uygun olarak bir teknik komite ile donatılması gereken her hizmet dairesi, hizmet daireleri grubu veya İdarî bölge için; ilgili bakanlığın kararnamesi ile, temsilci tâyin etmek durumunda bulunan teşekküllerin listesi tespit; ve sendika teşekküllerinin en temsîlî nitelikte olanının değerlendirilmesi hakkında müştereken kabul edilmiş kaidelere uygun olarak, bunların herk Dire muhassas asil ve yedek üyelerin miktarı tâyin edilir. Bu kararname, personel temsilcilerinin tâyini için bir müddet tanır.

Bir sendika teşekkülünün teklifi üzerine tâyin edilen üyelerin, bu teşekkül yazılı olarak teklif ettiği takdirde, teknik komite ile ilişkisine son verilir.

Görev ilişkisinin kesilmesi, buna dair talebin alınmasından sonra bir aylık bir sürenin bitiminde tahakkuk eder.

45. MADDE — Teknik komitenin asil ve yedek üyeleri, bir önceki maddenin 3. fıkrası hükmü saklı kalmak şartıyla üç yıl için tâyin edilir. Bununla beraber, bu üyelerin görev süresi, bu karar-

namenin 7 ve 11. maddelerinde tespit olunan şartlar dahilinde, bir hizmet dairesi veya hizmet daireleri grubuna tekabül eden çift yanlı İdarî komisyonların yenilenmesini izleyerek altı aylık bir sürede bu daire ve daire gruplarını ilgilendiren teknik komitelerin de yenilenmesini sağlamak bakımından, ilgili bakanın kararnamesiyle değıştirilebilir. Bu üyeler, katılmağa davet edildikleri komitenin teşkil edildiği bakanlık dairelerine, idare'ye, hizmet dairesine veya müesseseye, altı ay önceden beri ait bulunmuş olmalıdır veya aynı süre bakımından adı anılan teşekküllerde muvakkaten istihdam edilmelidirler.

Bundan başka, mahallî teknik komiteler bakımından, ancak, ilgili İdarî çevrede en az altı aydır görev veren memurlar, üye olarak tâyin edilebilirler.

Bu kararnamenin, İdarî komisyonlara üye tayiniyle ilgili 8 ve 14. maddelerinin hükümleri, teknik komite üyelerinin tayininde de uygulanır.

III. BÖLÜM GÖREVLER

46. MADDE. — Teknik komiteler, ilgili bakanlık tarafından aşağıdaki hususlara müteallik olarak, yollanan her türlü problemi ele alır :

- 1) İdarelerin, müesseselerin ve hizmet dairelerinin ihdası;
- 2) İdare ve hizmet dairelerinin işleyişi ve özellikle çalışma usul ve tekniklerinin modernleştirilmesi ve personelin randımanı;
- 3) Uzmanlıkları dolayısıyla hizmete sokulmuş personele müteallik statü hükümlerinin hazırlanması veya tadil edilmesi.

47. MADDE. — Bu başlığın I. Bölümünde öngörülen çeşitli komitelerin karşılıklı yetkileri, kendilerine düşen görevlerin sınırı içinde, bu kararnamenin 38. maddesinin gerektirdiği kararlarla saptanır; (bu hususta) aşağıdaki hükümler de gözönünde tutulur :

- 1) Bakanlık teknik komitesi, ilgili bakanlık daire hizmetlerinin tümünü ilgilendiren meseleleri inceler;

2) Merkezî özel veya mahallî teknik komiteler, nezdinde ihdas edildikleri hizmet dairesi veya İdarî bölge yöneticisinin emri altındaki servislerin teşekkülüne ve işleyişine ait meseleleri inceler.

Bununla beraber, merkezî idare özlük işleri müdürleri nezdinde kurulan merkezî teknik komite, aynı idarenin hizmetlerinin tümünü ilgilendirir mahiyette olup yukarıda anılan meselelerin incelenmesi bakımından da yetkilidir. Bu komite, taşra hizmet daireleri personelinin statüsüne ait. her çeşit meseleyi, - personel müdürü, aynı zamanda, bu personelin genel idaresiyle de görevli bulunduğundan - incelemek bakımından da yetkilidir; yeter ki, aynı müdür nezdinde, bu maksatla, özellikle, ikinci bir teknik komite kurulmamış olsun.

IV. BÖLÜM İŞLEYİŞ

48. MADDE. — Bakanlık teknik komitelerine, nezdinde ihdas edildikleri bakan veya temsilcisi tarafından başkanlık edilir.

49. MADDE. — Merkezî ve mahallî teknik komitelere, yukarıdaki İdarî komisyonların başkanlığına ilişkin 27 ve 28. maddelerle karşılıklı olacak tespit edilmiş şartlara göre başkanlık edilir.

Özel teknik komitelere, nezdinde ihdas edildikleri hizmet dairesi yöneticileri başkanlık ederler.

50. MADDE. — Merkezî teknik komitelerde, idare'yi temsil eden memurlardan biri tarafından devamlı bir sekretarya sağlanır. Komitece, kendi bünyesinden, bir personel temsilcisi, yardımcı sekreter görevlerini icra etmek üzere, tâyin edilebilir.

Her toplantıdan sonra bir zabıt tutulur.

51. MADDE. — Görevlerini icra etmeleri için üyelere ve sekretere, her türlü kolaylık sağlanır.

52. MADDE. — Bu kararnamenin 46. maddesinin 3. fıkrasının uygulanması bakımından teknik komite'ye sunulmuş statü meselelerinin incelenmesi için, ilgili memur topluluğuna ait İdarî komisyon tarafından tâyin edilen, bu komisyonun iki personel temsilcisi dinlenir.

Teknik komitenin hazırladığı projeler ve kararlaştırdığı görüşler, ilgili bakana yollanır. Bakanlık ve merkez komiteleri tarafından hazırlanan projelerin bir nüshası başbakana sunulur.

Teknik komiteler, üç aylık bir süre içinde, tekliflerinin neticelerinden haberdar edilmelidirler.

53. MADDE. — Bu kararnamenin 38. maddesinde anılan karar, teknik komitelerle, bu kararnamenin 46. maddesinde sayılan mes'eleleri incelemeğe yetkili bakanlık dairelerinin servis veya servisleri arasındaki ilişkileri tâyin etmelidir.

54. MADDE, — Bu kararnamenin 33. maddesi müstesna, 29-37. maddeleriyle tespit edilmiş olup İdarî komisyonların işleyişine ilişkin kaideler, teknik komitelere de uygulanabilir.

IV. BAŞLIK ÖZEL VE GEÇİCİ HÜKÜMLER

55. MADDE. — İdarî komisyonların ve teknik komitelerin üyeleri, bu komite ve komisyonlardaki görevlerinden dolayı her hangi bir tazminat (oturum hakkı) almazlar. Başbakanın, Maliye ve İktisadî İşler Bakam ile ilgili bakanın müşterek kararnamesiyle tâyin edilen şartlar dahilinde, kendilerine, yer değiştirme masrafları ve ikamet yevmiyeleri verilebilir.

56. MADDE. — Bu kararnamenin II. Başlığının II ve IV. Bölümlerinde öngörülen süreler, Fransa'nın Avrupa Ülkesi dışındaki Devlet hizmetleriyle normal olarak meşgul memurların temsil edilmesi bakımından, komisyonların kuruluşunu sağlayan kararnamelerle tadil edilebilir.

57. MADDE. — Askerî dairelerde sivil personelin işgal ettiği hizmetler bakımından ihdas edilmiş teknik komitelerin rolü ve özel şartları, kendine has bir kamu idaresi düzenlemesinin konusunu teşkil eder.

30 Aralık 1948 günlü ve 48/1966 sayılı kararnamenin hükümleri yürürlükte tutulmaktadır.

58. MADDE. — 4 Şubat 1959 günlü Ordonnance'ın 2. maddesi (3. fıkra)'nde anılan idareler ve hizmet dairelerinde, bu kararnamenin hükümleri, ancak, 19 Ekim 1946 'günlü Kanunun yürürlüğe

girişinden sonra başgösteren özel statülerle donatılmış memur topluluklarına uygulanabilir.

59. MADDE. — 24 Temmuz 1947 günlü ve 47/1370 sayılı kararname ilga edilmiştir.

Bununla beraber, bu kararnamenin yayın tarihinde faaliyette bulunan çift yanlı idari komisyonlar, üyelerinin görev süresinin sonuna kadar iş görmeğe devam edecektir. Halihazırda faaliyette bulunan çift yanlı teknik komitelerin üyelerinin görev süresi bir yıl daha uzatılmıştır.

60. MADDE. — Bakanlar, Fransa Cumhuriyeti Resmi Gazetesinde yayınlanacak olan bu kararnamenin icrasıyle görevlidirler.

MICHEL DEBRE

14 Şubat 1959 günü,
Başbakan tarafından
Paris'te hazırlanmıştır.

Maliye ve Ekonomik İşler Bakanı
ANTOINE PINAY

**AMERİKAN POLİSİNDE PERSONEL
NOKSANI DOLAYISI İLE ORTAYA
ÇIKAN TEHLİKELİ DURUM**

Bu yazının aslı “Our Alarming
Police Shortage” başlığı altında
Reader’s Digest’in 1968 ocak
sayısında çıkmıştır.

Yazan :
WILLIAM SCHULZ

Çeviren :
DÜNDAR KARASAR
Em. Gn. Md. 3. Daire Başkanı,

Los Angeles şehrinde, bir hafta esnasında 2500 den fazla önemli suç
ika edilmektedir. Yirmi beş kadına zorla tecavüz edilmekte, dört
vatandaş bir cinayete kurban gitmekte, 190 kişi de ya bıçaklanmakta ya
da tabanca ile yaralanmaktadır. Polis raporları, gene bir hafta içinde, 153
silâhlı soygun. 445 otomobil ve 637 eşya hırsızlığı ile 1076 eve girerek
yapılan hırsızlık olayı vuku; bulduğunu göstermektedir. Bu kanunsuzluk
salgınında Los Angeles polisinin kusuru bulunduğunu söyleyemeyiz.
Polis Şefi Thomas Reddin : “Suçu kontrol altında tutabilmek için yeterli
insan gücüne malik değiliz, ihtiyacımız 10.000 kişi olduğu halde kanunî
kadro miktarımız olan 5383 kişilik kuvvetimizi dahi
tamamlayamıyoruz.” demektedir.

Her bölgedeki yetkili memurlar polis şefi Reddin’in bu şikâyetini
aksettirmektedirler. Amerika suçların nüfusa göre altı misli daha fazl a
arttığı bir yamanda, ümitsiz bir şekilde himayesiz görünmekte ve durum
sür’atle daha, kötüye doğru gitmektedir. Yetersiz ücretlerle moralleri
bozulmuş, adliyenin kılı kırk yaran kararları ile ümitsizliğe düşmüş ve
vatandaşın ilgisiz davranışı yüzünden kırılmış binlerce polis, bir
tarafтан, istifa ederken bir taraftan da başka sahalarda, iş aramak için
mesleklerini terketmektedirler. Boston’dan Honolulu’ya kadar, 36 polis
idaresinde yapılan bir inceleme, bu idarelerin hiçbirinin tam personele
sahip olmadığı-

nı ortaya koymuştur. ABD Genel Savcı Yardımcısı Fred Vinson, Jr'un, memleket çapında 50.000 polis noksanı olduğunu söylemesi korku vericidir. Polis kadrolarındaki noksanın sebepleri şöyle sıralanmaktadır:

a — Polisin aşırı şekilde çalışmak zorunda kalması.

New York şehrinin 73 üncü bölgesi - Brooklyn'in kaynıyan semti Brownsville - bu millî problemin en iyi bir misalini teşkil etmektedir. Bu semtin normal olarak 374 polisle emniyeti sağlanırken geçen vaz yüzden fazla noksan personelle görev yapılmıştır. Yorgun polisler, kanun ve nizamı muhafaza edebilmek için günde 16 saat çalışmıştır. Fakat canilerle başedememişlerdir. Dükkânlar tekrar tekrar soyulmuş, bizzat polisler güpe gündüz suçlular tarafından atlatılmıştır. Çalışmaktan bitkin halde olan bir devriye polisi; “Bizim meşgul olduğumuz andan istifade ediyorlar ve bunu da biliyorlar,” diye acı bir şekilde dert yanmıştır.

Duruma bir çare bulmak üzere, New York şehrinin yetkili memurları hararetli bir kampanya açtılar. En yalnız onların basma gelen bir dert değildir. Washington DC., deki polis idaresi de, 3100 kişilik kadrosundaki 400 münhali doldurabilmek için doğu eyaletlerinde duyurma yapmıştır.

Bu arada, geçen 12 aylık bir devrede devlet merkezinde yüzde 38 nisbetinde bir suç artışı olmuştur.

Bu istatistiki rakamların ötesinde asıl ıstırap çekenler fertlerdir. Ticaret yapanlar devamlı soygunlar sebebiyle işlerini terketmekte, genç kızlar bir mütecavizin yüzlerinde açtığı jilet yarasını hayatları boyunca taşımağa mahkûm olmakta ve silâhli bir soygun sonunda genç ev kadınları dul kalmaktadır. Bir diğer kurbanın siz olmayacağını kim temin edebilir?

Chicago'da 1866 yılı ortasında, vukua gelen nümayişleri bastırmak için yüzlerce polisin noktalarından alındığı esnada, personel noksanı sebebiyle suç artışı daha bariz bir şekilde görülmektedir. Chicagolu polislerin nümayişlerin kesif bulunduğu sekizinci Bölgeye sevkolunduğu zaman zarfında, şehirdeki suç nisbeti 21 bölgeden 20 sine bir önceki yıla göre yüzde 29.8 nisbetinde artış kaydetmiştir. Yegane suç nisbeti artmayan Sekizinci Bölge olmuştur.

b — Yüksek Risk, düşük ücret.

Geçen yaz yüzden fazla şehir halkının nümayişleri esnasında vukua gelen üzücü olaylar polisin insan gücü durumunu daha kesin bir şekilde ortaya koymuştur. Meselâ New Jersey Eyaletinin Plain- field şehrinde, polis memurluğu için açılacak sınava kabul edilmeleri için 20 kişi başvurmuştu. Bu arada şehirde nümayişler başladı ve bir polis memuru ayaklanmış azgın bir gurup halk tarafından öldürüldü. Bu olay üzerine sınav için başvuranlardan ancak beşi teste katıldı. Bunlardan da yalnız ikisi aranan vasıfları haiz idi. Newark civarında bir polis memuru da temmuz nümayişleri esnasında mavzerle öldürülen polis memuru Frederik Toto'yu kastederek : “Tanıdığım en iyi polisi öldürdüler, benim korkum yok ama eşim korku krizleri geçirmekten ölecek,” demiş ve istifasını vermiştir.

Fakat nümayişler konunun yalnız bir kısmıdır. Geçen aylarda memleketi bir başta dolaşmış ve genç polislerle olduğu kadar emektar polislerle de mülakatlar yapmışım. Onların anlattıklarından şu acıklı malî tablo ortaya çıkmaktadır :

İktisat Dairesi her ne kadar dört çocuklu bir çiftçi ailesinin yıllık gelirin en az 3200 dolar olması gerektiğini ortaya koyuyorsa da, Tennessee'nin Dickson şehrinde bir devriye polisi yılda 2400 dolarla; Oklahoma'nın Durat şehrinde 2760 dolarla, Kentucky'nin Glasgow şehrinde 3000 dolarla işe başlamaktadır. İdaho eyaletinin Coeur d'Alene şehri, devriye polislerine yılda 5280 dolar ücret vermekle beraber kendilerinden haftada 54 saatlik bir mesai istemektedir.

Ücretler daha büyük şehirlerde daha yüksek olmakla beraber utanc verici miktarda az bulunmaktadır. Seattle şehrinde, kablo döşeyiciler bir ayda polisin aldığından daha fazla olan 375 dolarlık bir ücret almaktadır. Chicago'daki elektrikçiler saat başına 1.40 dolar ücretle polislerden çok kazanmaktadırlar. Aynı şekilde New York'ta marangozlar saat başı hesabıyla polislerden yüzde 50 fazla ücret almaktadır. Dahası, kablo döşeyici elektrikçi ve marangoz haftada 35 veya 40 saat çalışmakta ve ayrıca fazla mesai ücret? de almaktadır. Polis memuru geceleri ve tatillerde nadiren fazla mesai alarak, inanılmaz bir tahammülle ve hayatı sık sık tehlikeye maruz bir durumda, feragatla çalışmaktadır - 1966 yılında 23.000 polis memuru vazife sırasında tecavüze uğrayarak yaralanmıştır.

Bir çok polisleri asil dehşet içinde bırakan şey, düşük ücretten ziyade halkın davranışdır. Baltimore'de emektar bir polis "Bütün arzum vatandaştan biraz destek görmektir," demekle bu hissi ifade etmiştir.

Halk, halâ bunun aksini yapmaktadır. Meselâ, California'da, iki karayolu devriye polisi, San Pedro körfezinde 185 feet yüksekliğindeki köprü üzerinde, intihar etmek isteyen bir adamı kurtarmak için yarım saat mücadele etmişler ve geçen otolardan yardım istedikleri halde hiç bir kimse durup ta yardım etmek için kendilerini sıkıntıya sokmamıştır.

Diğer bir olay da, San Francisco şehrinin ana caddelerinden biri üzerinde iki sarhoşu tevkife yeltenen bir polis memurunun başından geçmiştir. Polis memuru bu teşebbüsünden kırk dakika sonra burnu kırılmış, yanağı yarılmış olarak hastaneye kaldırılmıştır. Polis : "Kalabalık sarhoşların beni dövmesine müsaade etti, halk polisin düşmanı imişcesine hareket ediyor," demiştir.

c — Hakimlerin dâvalara bakmaktan imtina etmesi :

Polis moralinin acıklı halinin bir diğer sebebi de geçenlerde yüksek mahkeme tarafından alınan bir seri kararlardır. (*) Senatonun Ceza Kanunları ve Usulleri Alt Komisyonuna arzedilen, aşağıdaki tipik dâvaları gözden geçirdiğimizde bu hususta bir fikre sahip olabiliriz :

— R. Island eyaletinin Providence şehrinde vukua gelen bir trafik kazasına el koyan polise, şikâyetçi olan hiddetli bir otomobil sürücüsü, kendisine çarpan diğer oto sahibini göstererek :

"Bu şahıs kırmızı ışığa bakmadan üzerime geldi ve bana çarptı," demiştir. Bunun üzerine polis memuru, ikinci şahsa dönerek "Böyle mi olmuştur?" diye sormuştur. Bu şahıs suçunu kabul ederek ışığa riayet etmediğini beyan etmiştir. Fakat daha sonra kendi aleyhine elan bu dâva mahkemece rüyet olunmamıştır. Çünkü, polis memuru, "Böyle mi olmuştur?" diye sormadan önce, 1966 yılında Yüksek Mahkemece Miranda olayı vesilesiyle verilen karar gereğince belirtilen, sanığa ait hakları bildirmekte kusur etmişti.

(*) Miranda kararına göre, soruşturma esnasında söylediği he*-hangi bir sözün mahkemede kendisi aleyhine olabileceği, parası olmasa dahi bir avukatın yardımından faydalanmak ve sorulara cevap vermemek hakkı bulunduğu, sanığa mutlaka hatırlatılmalıdır.

— California eyaletinin Torrance şehrinde bir polis memuru narkotik maddeler kullandıkları iddiası ile iki genç adamı yakalamıştı. Miranda kararından kesin bir şekilde bilgi sahibi olan memur sanıklara hitanla : “Aleyhinizdeki dâva safhasında bir avukatın yardımından istifade etmek hakkına sahipsiniz,” demiştir. Hakim Otto Willett bunu kâfi görmiyerek dâvaya bakmaktan imtina etmiştir - Hakimin beyanına göre, polis memurunun sanıklara : “Soruşturmadan önce bir avukatın yardımından istifade etmek hakkına sahipsiniz.” demesi gerekmekte idi. Bu olayda, davalılar tebessüm ederek mahkeme salonunu terketmişlerdir.

Torrance şehri narkotik büro başkanı teğmen Lee J. Ashman : “Bu şekildeki kılı kırk yararcasına verilen kararlar kuvvetimiz üzerine tehlikeli bir tesir icra etmektedir. Bazı yaşlı polisler bu konuda o kadar ümitsizliğe kapılmıştır ki görevlerinden ayrılmak zorunda kalmışlardır.” demiştir -

d — Adliyenin tutumu :

Bir çok hakimlerin genç suçlulara karşı takındıkları tavır da aynı derecede moral kırıcıdır. Geçenlerde, Washington D. C de, islâh evinden serbest bırakılan genç suçlulardan Harry Sylvester Jones, Jr. olayını gözden geçirelim.

Suç hayatında ırza tecavüz dahil, oto çalmış ve çeşitli hırsızlık suçlarına iştirak etmişti, sekiz senede üç defa hapse mahkûm olan Jones verdiği namus sözü üzerine veya göz hapsinde kalmak şartıyla üç defa serbest bırakılmıştı. Üçüncü defa serbest bırakıldıktan sonra, yedi ay içinde bıçak tehdidi ile iki kadının ırzına tecavüz etmiş, kilisede dua etmekte olan bir diğer kadını hançerlemiş ve üçüncü ırza tecavüz suçunu asansöre sıkıştırdığı 54 yaşındaki bir kadına karşı işlemiştir.

Jones gibiler az değildir. Her eyalette, polis dosyaları, realiteye uymayan mahkeme kararları ve yemin verdirek suçluları serbest bırakan memurların hatalı hareketleri yüzünden cemiyetteki masum insanların başına gelen olaylarla doludur. Otuz yaşlarında, yirmi beş defa tevkif olunmuş iki California’lı Gregory Ulas Powell ile Jimmy Lee Smith’in suç hayatları son derece tipikti”.

1963 yılının 9 Mart gecesi, Powell ve Smith iki hafta içinde beşinci silâhlı soygunlarını yapmak üzere otomobil ile giderken arka lâmbaları yanmadığı için Los Angeles polis memurlarından Ian

James Campbell ve Kari Hettinger tarafından durdurulmuşlardı. Hiç bir şeyden şüphelenmeyen polisler, derhal silâh tehdidi altında arabaya bindirilerek kaçırıldılar ve şimalde ıssız bir yere götürüldüler. Polisler elleri havada ayakta dururken Puwell, sakin bir şekilde, 32 kalibrelik tabancasını Campbellin ağzına boşalttı. Hettinger dönerek mucizevi bir şekilde Powellin atışları arasında kaçarken Smith ölmekte olan Campshell'in vücuduna dört el daha kurşun sıkıyordu.

Bu mart gecesinden adliyenin ders alması lâzımdır. Campbell'in katillerinin ikisi de verdikleri namus sözü üzerine serbest bırakılmışlardı. Şartlı tahliyede, sekiz defa adli müsamahadan istifade etmişlerdi.

Bu defa şansları yaver gitmedi. Cinayetten sonra yakalanarak muhakeme edildiler ve ölüme mahkûm olundular. Fakat geçen temmuz ayında, California yüksek mahkemesi dâvanın, iadei mahkeme suretile, yeniden görülmesine karar verdi. Zira davâlılar hakları üzerinde kâfi derecede aydınlatılmamışlardı.

FBI direktörü J. Edgar Hoover : "Mükerrer suçlulara yaptığımız muamelede gösterdiğimiz zaaf, emektar polis memurlarını ümitsizliğe düşürmektedir. - Daha, fenası, hizmetlerinden son derece yararlanacağımız gençlerin polis mesleğine girmekte isteksiz davranmalarına sebep olmaktadır" demiştir.

Tehlikeli polis gediğini nasıl kapıyabiliriz? Açıkça iki tedbirin alınması zaruridir :

1 — Polislere geçimlerini temin edecek bir ücret ödemeliyiz. 1966 yazında, Cincinnati polis idaresinden istifa suretiyle ayrılan iki çocuk babası James Rover : "Ben mütehassıs bir polisim, ücretim 9 sene sonra yılda 7507 dolardır. Her hangi bir dernek veya sendikam yok, medenî veya diğer pek az hakka sahibim. Personel işlerinden sorumlu yetkilî memur, beni yarı - mahir bir işçi sınıfına sokmaktadır. Yıllarca meslekî tecrübem, gördüğüm tekâmül eğitimi, kolej diplomam ve kıdemim nazara alınmıyor - Özel sanayi müesseseleri bana ileride artacak şekilde mühim bir ücret teklif etti. Cincinnati halkının bir hizmetlisi olarak görevimi tamamlıyamadığım için müteessirim," demiştir.

Şehir Meclisi Azası John. E. Held, Jim Royer'in tek olmadığını göreyerek telaşa kapıldı. Şehrin yetmiş bir çok polisleri, satış me-

mur, kamyon şoförü veya muhafızlık gibi işlerde daha yüksek ücret almak imkânını elde etmek için istifa ediyorlardı. Suçların nisbeti artmış, faillerin tevkifindeki nisbet ise bir önceki yıla nazaran yüzde 25 azalmıştı.

Held tarafsız bir suç komitesi kurulması için mücadele etti halkın desteğini tahrik ederek Cincinnatili polislerinin ücretinin artırılmasını sağladı. Bu gün, bir yıldan biraz fazla bir zaman sonra-, polisin morali ölçülebilir bir şekilde artmıştır. İstifalar ve emekliye ayrılmalar üçte iki azalmış ve polislik tekrar gençleri cezbetmeğe başlamıştır. John Held : “Anlamamız lâzımdır ki 'moral bozulmuş yetersiz miktarda polislerle suçları önleyemeyiz.’” demiştir.

2 — Polisin son derece muhtaç bulunduğu manevî desteği temin etmeliyiz. Bütün memlekette, toplum ile olan münasebetleri geliştirmek için polisin gösterdiği gayretler bir kötüleme kampanyası tarafından babalanmaktadır. En yaygın itham “polis sertliğidir. Bununla beraber, Başkana bağlı suç komisyonunun yaptığı bir incelemede, 850 saatlik bir zaman zarfında meydana gelen 5339 adet polis - halk çatışmasında, ancak 20 olayda polisin lüzumsuz cebir’ kullandığı tesbit olunmuştur. James J. Kilpatrick adlı bir makale yazarı :

“Bu incelemeye göre, yüzde 99.63 başarılı icraat bir rekordur. Başka hangi meslek daha iyi bir rekora sahip olmakla öğünebilir?” demiştir.

Northwestern Üniversitesi Ceza Hukuku profesörü Fred E. Inbau, polisleri tenkit eden guruplara karşı bir muvazene sağlıya- bilmek için kanuna saygı gösteren halkı ve onun koruyucularını temsil etmek üzere bir teşkilât kurmuştur. Memleketin bir çok suç ve ceza eksperleri tarafından, heyecanla desteklenen bu kuruluş millî mahkemelerdeki önemli dâvaları müzakere edecek; suçu önlemek üzere tasarılar hazırlayacak; ve haksız bir şekilde sertlikle itham edilen polisleri müdafaa edecektir.

Bu esnada, İndianapolis’te ev kadınları bir gösteri tertipliyerek, kanun ve nizamı korumak için mücadele etmek üzere herkesin gönüllü olarak kaydedilmesini istediler : 90 yaşındaki bir kadının gaddarca öldürülmesi üzerine galeyana gelen bir gurup kadın daha 1962 martında İndianapoliste suç işlemeye karşı seferber olmuştu. O zamandan beri, 60.000 den fazla kadın gönüllü kaydederek, İndianapolis polisinin ücretlerinin artırılması, suça karşı müessir ted-

birlerin alınması, ve 80.000 den fazla dâvayı takip etmek suretiyle başarı kazanıldı. Gösterilen gayretler suç miktarını azalttı ve Başkan'a bağlı suç komisyonunun takdirini kazandı.

Polis memurlarının mesleği terkedişleri durdurulabilir. Binlerce genç polisliği meslek olarak seçmek için ikna edilebilirler. Fakat bunun için vatandaşın, yalnız maddî değil, manevî desteği de lüzumludur. Virginia eyaleti temsilcisi Joel T. Broyhill : “Vatandaş olarak mücadele etmek için fazla bekledik. Bugün polis üniforması, kötü sıfatların hedefi olmuştur. Mahkemelerimizin daha realist çalışmasını; memurlarımızın daha karakterli olmasını ve edebil vatandaşlarımızın birlikte hareket etmelerini, istemek zamanı gelmiştir. Bu saçmalığı, gelecek hafta değil, yarın değil fakat bu gön durdurmalıyız,” demiştir.

YÖNETMELİKLER

İçişleri Bakanlığından :

6136 sayılı Ateşli Silâhlar ve Bıçaklar hakkındaki Kanunun 7 nci maddesinin 3 üncü bendi gereğince İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan Yönetmelik

Madde 1 — Ateşli Silâhlar ve Bıçaklar hakkındaki 6136 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin 3 üncü bendi gereğince İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanarak 31/3/1S64 tarihli ve 11670 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanmış bulunan Yönetmeliğın 2 nci maddesine (c) fıkrası eklenmiştir.

Madde 2 —

c) 1961 - 1965 dönemi Cumhuriyet Senatosu Üyesi veya Milletvekili olup da, dönemi içerisinde müracaat ederek silâh satın almamış ve dönem sonunda Senato Üyesi veya Milletvekili seçilmemiş bulunanlara, ha tıra olmak üzere, valiliklere veya kaymakamlıklara müracaatları halinde, Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumundan bir adet tabanca almaları için gerekli izin belgesi ile bu tabancalara bir bulundurma ruhsatı verilir.

Ancak, bu şekilde silâh alma izni verilecek olanlardan,

Yönetmeliğın 1 inci maddesinin de gösterilen silâh taşıma şartlarına sahip bulunanlara bu tabancalar için taşıma ruhsatı verilir.

(c) fıkrası hükmüne uygun olarak silâh alan ve bulundurma ruhsatı verilenlerden, sonradan silâh taşıma şartlarını haiz olacakların, müracaatları üzerine, bulundurma izinleri taşıma iznine çevrilebilir.

Madde 2 — Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

İçişleri Bakanlığından :

6136 sayılı Ateşli Silâhlar ve Kaçaklar hakkındaki Kanunun 7 nci maddesinin 3 üncü bendi gereğince İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan Yönetmelik

Madde 1 .— Ateşli Silâhlar ve Bıçaklar hakkındaki 6136 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin 3 üncü bendi gereğince İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanarak 19/3/1963 tarihli ve 11359 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmış bulunan Yönetmeliğın 10 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değıştirilmiştir.

Madde 10 — Bulundurma izin belgeli silâhi olup da taşımak isteyenler veya taşımak

üzere 6136 sayılı Kanununun 9 uncu maddesi uyarınca başkasından yahut da Makina ve Kim ya Endüstrisi Kurumundan silâh satınalma arzusunda olanlar, buldukları yerin vali veya kaymakamlığına başvururlar. İsteklilerin silâh taşımağa engel olabilecek halleri bulunup bulunmadığı ve silâh taşıma yeterlik ve yetkisine sahip olup olmadıkları : zabıtaca incelenir. Durumları uygun görülenlere vali veya kaymakamlıklarca gerekli izin belgesi verilir.

Madde 2 •— Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

İçişleri Bakanlığından :

İçişleri Bakanlığı Bütçesinin Belediyelere Yardım Tertibine Konan Ödeneğin Dağıtım Esaslarını Gösterir Yönetmeliğın bir maddesinin yürürlükten kaldırılması hakkında Yönetmelik.

Madde 1,— İçişleri Bakanlığı Bütçesinin Belediyelere Yardım Tertibine Konan Ödeneğin Dağıtım Esaslarını Gösterir Yönetmeliğın 12 nci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

Madde 2 — Yürürlük :

Bu Yönetmelik Resmî Gazete'de yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 3 Yürütme :

Bu Yönetmeliği İçişleri Bakanı yürütür

KARARLAR

Karar Sayısı : 6089

1 — Çubuk Kaymakamı Enver Hızlan'ın 800 lira kadrolu üçüncü sınıf Mülkiye Müfettişliğine,

Hadim Kaymakamı Lütfi Fikret Tuncel'in 800 lira kadrolu üçüncü sınıf Mülkiye Müfettişliğine,

İçişleri Bakanlığı Hukuk Müşavirliği Muhakemat Müdürü olup 5439 sayılı Kanununun 2 nci maddesi gereğince İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü Şube Müdürlüğünde çalıştırılan Rafet Üçelli'nin 800 lira kadrolu üçüncü sınıf Mülkiye Müfettişliğine,

Almakta oldukları maaşları ile,

Dicle Kaymakamı Yavuz Selim Bıyıktaş'ın Eflânı Kaymakamlığına, Gürpınar Kaymakamı Mehmet Fevzi Çobanoğlu'nun Başkale Kaymakamlığına, Felahiye eski Kaymakamı Mekin Özçamur'un Tefenni Kaymakamlığına, Çiçekdağ eski Kaymakamı Adil Özulucan'ın Derinkuyu Kaymakamlığına, Genç eski Kaymakamı Hihmet Güryıldız'ın Altıntaş Kaymakamlığına, Kalkandere eski Kaymakamı

Tahsin Aydın'ın Çamlıhemşin Kaymakamlığına, Yayladağ eski Kaymakamı İbrahim Göktepe'nin Silopi Kaymakamlığına, Adilcevaz eski Kaymakamı Muzaffer Ecemiş'in Yayladağ Kaymakamlığına, Azdavay eski Kaymakamı Yener Ünlüer'in Alaca Kaymakamlığına, Ovacık (Çankırı) eski Kaymakamı Alâettin Turhan'ın Şabanözü Kaymakamlığına, Lâdik eski Kaymakamı Fahri Öztürk'ün Şırnak Kaymakamlığına, Çatalzeytin eski Kaymakamı Z. Bekir Toksoy'un Çayıralan Kaymakamlığına, Aybastı eski Kaymakamı Mehmet Özden'in Artova Kaymakamlığına, Karaisalı eski Kaymakamı Yılmaz Türktekin'in Gürpınar Kaymakamlığına, Sarioğlan eski Kaymakamı Selami Teker'in Pozantı Kaymakamlığına, Karahallı eski Kaymakamı Şeyda Balkan'ın Diyadin Kaymakamlığına, Kuşunlu eski Kaymakamı Hüsni Tuğlu'nun Dicle Kaymakamlığına, Ayvacık eski Kaymakamı Doğan Pazarcıklı'nın Göksün Kaymakamlığına, Ordu eski Hukuk İşleri Müdürü Erdoğan Oyal'ın Lalapaşa Kaymakamlığına,

Naklen, terfian ve yeniden atanmaları,

Uygun görülmüştür.

2 — Bu kararı İçişleri Bakanı yürütür.

7/3/1968 Karar Sayısı : 6/9709

Bolu Vali Muavini olup

5439 sayılı Kanunun 2 nci maddesi uyarınca İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdür Muavinliğinde çalıştırılmakta olan Hamdullah

Şükrü Kenanoğlu'nun Bolu Valiliğinde,

Birinci Sınıf Mülkiye Müfettişi Hayrettin Ersöz'ün de Gaziantep Valiliğinde,

5439 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince kadro ve maaşları ile çalıştırılmaları; İçişleri Bakanlığının 21/2/1388 tarih ve 1. Muamelât : 511/1859 sayılı yazısı üzerine, Bakanlar Kurulunca 18/3/1968 tarihinde kararlaştırılmıştır.

DANIŞTAY KARARLARINDAN ÖZETLER(*)

Dâva Daireleri Kurulu Kararları :

1 — Dâva Daireleri Kurulu, 17/11/1967 gün ve 67-1082 sayılı kararında, Danıştay Dâva Daireleri Kurulu üyesi bulunan kimselerin 3499 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 6 ncı maddesinde yazılı derecede akrabası olanların bu kurulda avukatlık yapamayacağını oy çokluğu ile hüküm altına almış ve bu durumda olan bir avukat tarafından açılan dâva dilekçesini reddederek dâvanın yetkili kimseler tarafından açılabilmesi için davacıya 30 günlük bir mehil tanımıştır.

2 — Aynı Kural, 30/8/1967 gün ve 67-809 sayılı kararında, "788 sayılı Memurin Kanunu'nun değişik 42 nci maddesinde, bir derece veya sınıfta bulunan merkez veya mülhakat memurlarının lüzumu sabit olduğu takdirde tayinlerindeki usule göre vekâlet veya vilâyetçe aynı derece ve sınıftaki diğer memuriyetlere tayin olunabilecekleri hükmü yer almışsa da, davacı hakkında ileri sürülen iddialar hizmeti aksatacak ve sonuç olarak da kamu faydasını ihlâl edecek nitelikte görülmediğinden, lüzum unsuru mevcut

olmadığı gibi hizmetin iyi yürütülmesini temin için konulmuş olan nakil hükmünün ceza vermek maksadı ile kullanılması da hukuka uygun kabul olunamayacağı, diğer yandan Devlet Personel Dairesi Genel Sekreterliğine atanacak kimselerin, hizmet ve tecrübeleriyle de tanınmış kimselerden olması gerektiği 160 sayılı kanunda belirtilmiş olduğundan, bu hizmete tayin edilen bir kimsenin yetkisizliği hakkındaki iddiaların da kabul edilemeyeceği gerekçesi ile bir Bakanlık müsteşarlığından adı geçen sekreterliğe tayin işleminin iptaline oy çokluğu ile karar verilmiştir.

3 — Kurul, 19/1/1968 gün ve 68-54 sayılı kararı ile, Anayasanın 152 ncı maddesinin 3 üncü fıkrası ve 44 sayılı kanunun 50 ncı maddesinin 6 ncı fıkrasında, Anayasa Mahkemesince verilen iptal kararlarının geriye yürüyemeyeceği belirtilmişse de, bu hükmün iptal kararından önce idarece tesis olunmuş işlemler sorunda üçüncü şahısların haklarının ihlâlüne mani olunarak kamu düzeninin korunması maksadını istihdaf et

(*) Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Bülteni Sayı : 17

tiği açık olup bu hükmün Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarının ihtilâf haline getirilmemiş işlemlere tesir etmeyeceği şeklinde anlaşılması gerekir. Sonuca varmıştır. Daire, aksi düşünce kabul olunursa mahkemelerin itiraz yoluyla gönderdikleri işleri, Anayasa Mahkemesinin vereceği karara kadir geri bırakacakları yolundaki, Anayasanın 151 inci maddesinin birinci bendinde yer alan hükmün uygulama yeri kalmaz gerekçesi ile 5237 sayılı Belediye Gelinleri Kanunu'nun Anayasa Mahkemesince iptal olunarak 21 inci maddesinin üçüncü bendine istinaden düzenlenmiş tarifinin davacıya uygulanan kısmının iptaline oy çokluğu ile karar verilmiştir.

Azınlıkta kalan bir daire başkanı ile bir üye, Anayasanın 152 nci maddesinin üçüncü fıkrasında "iptal kararı geriye yürümez" denildiğinden, Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarının, bu kararın yürürlüğünden önce tesis edilmiş tasarrufların iptali dileğiyle açılan dâvalara mesnet olamayacağı oyu ile çoğunluk görüşüne katılmamışlardır

4 — Aynı Kurulun 14/4/1987 gün ve 65-506 sayılı kararında, 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 27 nci maddesiyle sinemalarda gösterilen yabancı filmlerden Belediye

Meclisince düzenlenecek tarifeye göre, sağlayacağı gayrisafi hasıllardan yüzde yetmiş nispetine kadar eğlence resmi alınabileceği hükme bağlanmıştır denerek, her ne kadar bu madde belediye meclisince yabancı filmlerden % 70 nispetine kadar resim alınabilmesi için tarife düzenleme yetkisini vermişse de komşu ilçelerde yabancı filmlerden alınan resim nispeti hiç bir zaman % 40 m üstünde tespit edilmemiş olduğundan davacı belediyenin bulunduğu ilçede eğlence resminin bu filimler için % 70 nispetinde tatbiki muamelesinin iptaline ilişkin İl İdare Kurulu kararında kanunsuzluk bulunmadığı gerekçesi ile Belediyece açılan temyiz dâvasını reddetmiştir.

Bu karar, idarenin takdirine bırakılmış hususların da belirli yönlerden yargı denetimine tabi tutulmasıyla ilgili ilkenin uygulanmasına bir örnek teşkil ettiğinden özetinin yayınlanmasında fayda görülmüştür.

Beşinci Daire Kararları :

1 — Daire, 10/10/1967 gün ve 67-4640 sayılı kararında, ilçe tarım teşkilâtında görevli bir teknisyenin iş saatleri dışında özel idameye ait meyveli ağaçlar fidanlığında yapacağı hizmete

karşılık kendisine ücret ödenmesi yolundaki İl Daimî Encümeni kararını kanuna aykırı bularak, meseleyi 3656 sayılı kanunun 22 nci maddesi gereğince Bakanlar Kuruluna intikal ettirmeyen davalı İçişleri Bakanlığı kararını, vesayet makamı olarak adı geçen Bakanlığın yetkisi dahilinde görerek ilgili memur tarafından bu kararın iptali talebiyle açılan dâvayı reddetmiştir.

2 — Aynı Daire, daha önce reddedilmiş bir dâvayı karar düzeltilmesi talebi sonunda inceleyerek verdiği 25/12/1967 gün ve 67-7023 sayılı kararda, 521 sayılı kanunun 65 nci maddesinde aralarında maddî ve hukukî bakımdan bağıllık varsa aynı şahsı ilgilendiren birden fazla işlem veya yargı karar aleyhine bir dilekçe ile dâva açılabileceği gibi birden fazla şahsı ilgilendiren işlemlerde birlikte dâva açılabilmesi de hak veya menfaate iştirak ve maddî ve hukukî sebepte birlik bulunmasına bağlı olduğu, dâva konusu fazla mesai ücreti ve ikramiyeye hak kazanmanın şekil ve şartları tamamen farklı olduğu, bunların bir kanunun değişik maddeleri ile düzenlenmiş olmasının aralarında hukukî bağıllığın mevcudiyetini ortaya koyamayacağı gibi, bu isteklerin aynı idareye yöneltilmiş olmasının da olayda maddî

bağıllığın varlığına delil teşkil edemeyeceği gerekçesi ile fazla mesai ücreti ile ikramiyeye talebine ilişkin isteklerin reddine dair kararların ayrı ayrı dâva konusu olması gerektiği yolundaki görüşünde bir değişiklik yapmamış ve düzeltme istemini reddetmişti”.

3 — Adı geçen Dairenin 7/2/1968 gün ve 63-278 sayılı kararı istifa konusuna ilişkindir. Bilindiği gibi, istisnaları saklı olmak üzere, memurların istifa etme hakları mevcuttur. Danıştay’ın yerleşmiş görüşüne göre de istifa, kabule bağlı olmaksızın tek taraflı hüküm ifade eden bir hukukî işlemdir. Bu na göre istifa ettiğini yazılı olarak idareye bildiren memur istifa etmiş olur.

İşte bu görüşe uygun olarak verilen, yukarıda gün ve sayısı yazılı kararda, 8/5/1967 günlü dilekçe ile istifa eden davacının 10/5/1967 günlü ikinci bir dilekçe ile istifadan vazgeçmiş olduğunu bildirmiş olması idarenin bu talebi kabul edip etmeme hususunda haiz olduğu takdir hakkını kısıtlamayacağı gerekçesi ile dâva oy çokluğu ile reddolunmuştur.

Azınlıkta kalan bir üye davacının ilk istifa dilekçesinde 1/6/1967 gününde istifa edeceğini bildirmiş olduğu, bu ta-

rih dolmadan 10/5/1967 günlü dilekçesi ile istifa etmekten vazgeçtiğini bildirmiş elması sebebiyle istifa etmiş savılması mümkün olmadığından çoğunluk kararım katılmamıştır.

4 — Aynı Daire, 5/12/1967 tarihli karar ile 8 inci sayımızda (s. 8, sütun 1) özetini yayınladığımız 9/7/1966 gün ve 66-7 sayılı içtihadı birleştirme kararının uygulanması ile ilgili yeni bir görüşe varmıştır. Bu anlayışa göre, sözü edilen içtihadı birleştirme kararı gereğince kıdem den sayılması gereken süre, ancak ilk terfide kıymetlendirilebilir. Artan kısmın daha sonraki aylık derecelerinde değerlendirilebilmesi, intibakı sağlayan özel hükümler bulunmasına bağlıdır.

5 — Daire, 5/12/1967 gün ve 67-5710 sayılı kararda, idari yargılama usulü yönünden önemli bir hususu hükme bağlamıştır. Bilindiği gibi, 521 sayılı Danıştay Kanunu'nun 72 nci maddesinde tazminat dâvaları için özel bir dâva süresi tanınmıştır.

Dairenin yukarıda sözü edilen kararında beliren görüşe nazaran, iptal dâvasına konu elması gereken bir hususta iptal dâvası açılmadan tazminat dâvası açılmaz. Yine kararda beliren içtihada göre, Danıştay Kanununun 72 nci maddesinde

yer alan ve müstakilen tazminat dâvası açılmasını öngören hüküm, ancak ilgililerin hukukunu ihlâl eden idari eylemlerden doğan zararlar için uygulanabilir. Söz konusu kararda sonuç olarak “davacı İskenderun’a asaleten tayin edildiğinden kendisine geçici görev yolluğu ödenemeyeceğine dair karar idari bir işlem den ibaret olduğundan bu muamelenin kendisine tebliğinden itibaren kanunla belli 90 günlük süre içinde iptal dâvası veya onunla birlikte tam yargı dâvası açması halinde tetkiki mümkün olabilirdi. Kendisi hakkında uygulanan işlem ortada dururken onun sonucu olarak doğduğu iddia olunan alacakların tahsili için açılan tam yargı dâvasının tetkiki mümkün değildir” denilerek dâva reddolunmuştur.

6 — Daire 28/11/1967 gün ve 67-5618 sayılı kararla 4398 sayılı Üniversiteler Kanunu'nun 38 inci maddesinde asistanların görevine son verilmesinin şekil ve şartlarının tespit edilmiş olduğu, bu hükme göre kürsü profesörünün veya bu görevi yapan öğretim üyesinin aynı kürsüdeki diğer öğretim üyelerinin yazılı düşüncelerini aldıktan sonra yapacağı teklif üzerine fakülte yönetim kurulunun onamı ile rektör tarafından asistanlık la ilişkilerinin kesilmesi gerekir.

Davacının asistan olarak çalıştığı kürsüde beş öğretim üyesi olduğu halde bunlardan ikisinin yazılı düşüncesinin alınmadığı, yazılı düşüncesi sorulan ve davacının en çok beraber çalıştığı eğitim üyesi de adı geçenin kliniğe çok faydalı bir eleman olduğunu ve çalışmaları ile temayüz ettiğini belirtmiş bu Umduğundan işine son verilmesi işleminin usul ve esas yönlerinden kanuna aykırılığı sebebiyle iptaline hükümlenmiştir.

7 — Aynı Daire, 30.11.1967 gün ve 66-6040 sayılı kararın da, çeşitli idarelerce ödenen fazla mesai ücretlerinin 253 sayılı kanunla aylık ve ücretlere yapılan yüzde otuz beş zam nazara alınarak ödenmesi sözü geçen kanun hükümlerine göre mümkün bulunmadığından aksi iddialarla açılan dâvayı reddetmiştir.

Çok sayıda personeli ilgilendiren bu kararın özetini yayınlamakla, aynı taleplerle açılacak dâvalar yüzünden ilgililerin dâvayı kaybedip ayrıca yargılama giderleri olarak avukatlık ücreti ödemek zorunda kalmalarını önlemek suretiyle bir hizmette bulunduğumuzu sanıyoruz.

Sekizinci Daire Kararı :

1 — Daire, 20/6/1967 gün ve 67-2394 sayılı kararında,

Yüksek Hakimler Kurulu Birinci Bölümünün yargıçların birinci sınıfa ayrılmalarıyla ilgili kararları kendiliğinden genel kurulun incelenmesine tabi tutulduğundan, kesin olmayan bu konuya ilişkin bölüm kararlarının dâva konusu olamayacağını belirtmiş ve bölüm kararı aleyhine açılan dâvayı incelemeyen reddetmiştir.

Onuncu Daire Kararları :

1 — Bu daire, 10/4/1967 gün ve 67-921 sayılı kararında, 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu'nun 39 ncu maddesinin b bendi gereğince idaresince resen emekliye ayrılan bir memurun emeklilik işlemi Danıştay'ca kanuna aykırı bulunarak iptal edildiği ve bu iptal kararı dâvâlı idareye tebliğ edildiği tarihte dâvacının emekliye ayrıldığı sırada işgal ettiği kadın boş olduğu halde kendisinin bu yere atanmamış olması yüzünden meydana gelen zararın, Anayasanın 114 üncü maddesi gereğince davalı idarece tazminen ödenmesine hükmetmiştir. Danıştay kararlarının zamanında yerine getirilmemesi sebebiyle buna benzer tazminat kararlarının verildiğine Bülten'in daha önceki sayılarında da değinilmişti.

2 — Aynı Daire, 17/5/1967 gün ve 67-1362 sayılı kararın-

da, bir askerî birliğin denetlenmesi sırasında tank üzerinden atlayan ve bu atlama yüzünden midesinde mevcut ülser sebebiyle midesi delinen davacılar murisi yüzbaşının ölümünü 5434 sayılı kanunun 45 inci maddesinde belirtilen görevden doğma ve görev sırasında meydana gelmiş sayarak davacılar vazife malûlü aylığı bağlanacağı yakında T.C. Emekli Sandığı'na verilmiş kararı iptal etmiştir.

Danıştay'ın bu kararı, 5434 sayılı kanunun 45 inci maddesinde yazılı "vazifeden doğma" teriminin nasıl anlaşıldığını belirtmesi yönünden ilgi çekicidir.

3 — Aynı Daire, 17/4/1967 gün ve 67-1022 sayılı kararında, 5434 sayılı kanunun 39 ncu maddesine göre idaresince resen emekliye ayrılan davacıya, dâvâli idarenin tutumu sonucu dâva dosyasında mevcut ve davacıyı rencide edici yazılar ve basma intikal ettirilen ağır, ithamkâr ve tevali eden yayınlar yüzünden katlandığı manevî ıstırap ve huzursuzluk sebebiyle on bin lira tazminat ödenmesine oy çokluğu ile karar" vermiştir.

Azınlıkta -kalan Başkanla bir üye, olayın meydana geliş ve gelişme şekline göre manevî tazminat verilmesine yer olmadığı kanısıyla çoğunluk kararı na karşı

olduklarını belirtmişlerdir.

İki üye de davacı hakkındaki işlemin niteliği, uygulanış şekli ve seyrine göre, olayda ilgili Bakanın şahsî kusurunun da mevcut olduğu, bu sebeple idarenin Bakanın şahsına rücu edebileceğinin karara yazılması gerekeceği oyu ile yazılış tarzı ve gerekçe yönünden muhalif kalmışlardır.

On İkinci Daire Kararları :

1 — Daire, 18/4/1967 gün ve 67-606 sayılı kararında, yabancı memleketlerde Türk Asıllı ve Yabancı Uyruklu Öğretmenlere Sosyal Yardım Yapılması hakkındaki 168 sayılı kanunun birinci maddesinde, yabancı uyruklu öğretmenlerin görevlerinden ayrılmaları halinde kendilerine veya vefatlarında dul ve yetimlerine bu kanun hükümlerine göre yardım yapılacağı belirtilmiş, ancak yapılacak sosyal yardımın hangi tarihte başlayacağı tasrih olunmamıştır. Bu itibarla ilgililerin sosyal yardıma ihtiyaç hissettikleri tarih olan dâvâli idareye baş vurma gününün esas alınması gerekeceği oyu ile muamelemin tekemmül ettiği tarihin yardımı, esas alınması suretiyle yapılan işlemin iptaline oy birliği ile karar verilmiştir.

2 — Aynı Dairenin çeltik ekim ve sulanmasına ilişkin 18.4.1987 gün ve 67-625 sayılı kararında, 3038 sayılı Çeltik Ekimi Kanununun 9 uncu maddesinde çeltik ekiciler in hangi süre içinde ve ne şekilde dilekçe vereceklerini belirtmiş, 2 inci maddesinde de çeltik ..kimi için ilgilileri komisyondan izin almaya mecbur tutmuş ve bu hususla ilgili diğer kararların alınmasında yetkinin adı geçen komisyona ait bulunduğunu belirtmiş bulunmaktadır. Diğer taraftan, bir yıl evvel daha fazla dönüm arazi için tahsis edilen suyun ilgililer için müktesep hak teşkil etmesinin de söz konusu olamayacağı açıktır. Bundan başka çeltik ekimi kanunu hiç bir şekil ve surette su satın alınması, kiralınması ve su satılması hallerini tecviz etmediği gibi, şahıslar tarafından açtırılmış bulunan tarlalara su verileceğini de âmir değildir. Bu sebeple fiilen çeltik ekmeyip kendilerine tahsis edilen suyu satmayı veya kiraya vermeyi bir ticaret

haline getirmiş olanlara çeltik komisyonunca su tahsis edilmemiş olmasında kanunsuzluk bu İlnmadığı gerekçesi ile dâvayı reddetmiştir.

Çeltik ekim bölgelerinde devamlı anlaşmazlıklara ve şikâyetlere yol açan su tevzi işlerine ilişkin bu kararın geniş bir kitleyi ilgilendireceğini sanıyoruz.

2 — Aynı Daire, 30/6/1967 gün ve 67-1192 sayılı kararında, müteahhitlik karnesi almadan bir devlet ihalesine girmek ve dolayısıyla bir işi yapıp bitirmek mümkün olmadığına göre ilk defa karne almak için baş vuran kimselerden böyle bir vesika istenmesi doğru bulunmadığından ve Bayındırlık Bakanlığı ile bu Bakanlığa bağlı idarelerin eksiltmelerine iştirak yönetmeliğinde bu hususu zorunlu kılan bir hüküm de mevcut olmadığından, aksine verilmiş kararın iptaline hükmetmiştir.

BİBLİYOGRAFYA

INTERNATIONAL REVIEWV OF ADMINISTRATIVE SCIENCES

(Cilt XXXIII, Sayı 2 ve 3, 1967)

I. TANITMA :

Belçika'da, Brüksel'de Milletlerarası İdarî Bilimler Enstitüsü (I.I.A.S.)'nce 33 yıldanberi üç ayda bir yayınlanan dergi, İngilizce, Fransızca ve İspanyolca olarak üç ayrı dilde neşredilmekte; ayrıca, her ayı dildeki baskısında bu dillerden biri esas tutulmakla beraber, diğer iki dilden birinde de makalelerin özetleri verilmekte; bazı makalelerin kabul edilen esasa rağmen müelliflerinin orijinal dilinde yayımlandığı da görülmektedir.

Yazarlar Kurulu'nda, Başkan olarak, İspanya'dan, Madrid Üniversitesi Profesörlerinden Laureano Lopez RODO; üye olarak : Arjantin'den, Buenos Aires Kamu İdaresi Yüksek Enstitüsü Amerikalılar arası Eğitim Merkezi Müdürü Carlos Davalos RODAS; İspanya'dan, Alcalade Henarez'deki Devlet Kamu İdaresi Okulu Müdürü Andres de la OLIVA DE CASTRO;

Derleyen :
Dr. Jur. Âlim Şerif ONARAN
Tetkik Kurulu Müşaviri

İngiltere'den, Leeds Üniversitesi Siyasî Hukuk Profesörü A. H. HANSON; Danimarka dan, Sosyal İşler Bakanlığı Daimî Sekreteri Erik P. LASSEN; Belçika'dan, Louvain Üniversitesi'nde Profesör olup aynı zamanda Kraliyet Kalemî Mahsus Müdürü Andre MOLITOR; Yugoslavya'dan, Belgrad Üniversitesi Profesörlerinden Nikla STJEPANOVIC; İtalya'dan, Torino Üniversitesi İdare Hukuku Profesörü Giuseppino TREVES; A.B.D.'nden, Kaliforniya Üniversitesi Devlet İşleri Enstitüsü Müdürü Dwight WADDO; Fransa'dan, Paris Hukuk Fakültesi'nde Profesör olup aynı zamanda Anayasa Heyeti Üyesi Marcel WALINE ve Birleşmiş Milletler Teşkilâtından, Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesi'ne bağlı Kamu İdaresi Şubesi Müdürü Chi-Yuen WU bulunmaktadır.

Dergide, başlıca., Kamu idaresi, Milletlerarası Teknik İşbirliği ve Ekonomik Yardım konularında yayımlar yapılmakta; bu konularla ilgili milletlere mensup yazarların makaleleri dışında., seçkin bibliyografya

haberleri, kısaca diğer haberler ve Enstitü Kroniği intişar etmektedir.

Milletlerarası Mukayeseli İdare Hukuku, Kamu İdaresi ve Teknik ve İktisadî İşbirliği konularında cidden değerli bir yayın organı olan Dergi'nin boyutu 27x20 olup her bir sayısı ortalama 100 sahifedir.

Tek nüshaları 150 Belçika francı veya 3 dolar; yıllık abonesi (4 sayı olarak) 500 Belçika francı veya 10 dolardır.

Başvurma adresi : International Institute of Administrative Sciences, 25, Rue de la Charite, Bruxelles 4, BELGIQUE'dir.

II. MUHTEVA :

A. Derginin incelediğimiz 1967 yılının 2. sayısındaki makalelerin özetleri aşağıya çıkarılmıştır , :

1) L. DE LA MORENA Y DE LA MORENA : "EL CONTROL ADMINISTRATIVO Y OTRAS FIGURAS AFINES : INTENTO DE DELIMITACION".

Makale orijinal olarak İspanyol dilinde kaleme alınmış olup 10 sahife tutmaktadır.

Makalede, "İdarî Kontrol ve Bununla İlgili Nosyonlar : Bunların Sınırlandırılması Hakkında Bir Teşebbüs" konu edinilmekte; İdare'nin girift

fonksiyonlarından biri olarak İdarî Kontrol'un, plânlama, teşkilât, idare ve koordinasyondan ayrı olarak ele alınması gerektiği; ancak bu nosyonların da kontrolla ilgili yönlerinden dolayı, bunun kolay olmayacağı; bundan dolayı, kontrol nosyonunun sınırlarının teşrifinin zor olduğu; bu belirsizliğin, "İdarî veya teknik dahilî veya haricî, genel veya özel, önceden veya sonradan yapılan çeşitli işlemlerde bol bol kullanılmakta olan teftiş, istişare ve tavsiye, mutemetlik, tetkik, tasvip, denetleme gibi tabirlerle; muhasebe, istatistik, kayıt, istihbarat, araştırma, izin verme veya tasvip gibi kontrol usullerine ait terimlerle" daha da çok arttığını; bu kargaşalığı bertaraf etmek için esaslı bir "terminoloji." çalışması yapılması gerektiğini; bu arada, Fayol, Gulick, Barnard'ın bu konudaki çalışmalarının niteliklerinin ne olduğunu; İspanya'da ve Milletlerarası Teşekküllerde bu terimlerin ne şekilde kullanılmakta bulunduğunu açıklamaktadır.

2) Hahn-Been LEE (Seoul Devlet Üniversitesi, Kamu İdaresi Okulu Profesörü ve Dekanı) , "FROM EUCOLOGY TO TI Me : A Time Orientation Approach to the Study of Public Administration".

Dergide İngilizce olarak intişar eden II sahife tutan makale, aslında California ' da, Berkeley'de 1965 Haziran-Temmuz'unda yapılan Mukayeseli İdarî Grup (ASPA) Seminerine verilmiş bir tebliğden özetlenmiş olup; "Ekoloji (*)'den Zamana : Kamu İdaresinin İncelenmesine Zaman Oryantasyonu Yoluyla Yaklaşma" başlığı altında, "İdarî Tekniklerin Gelişmekte olan Ükelere İntikali Hareketi", "Mukayeseli İdare Hukuku : Kültürel Durum Bertaraf Edilmek Suretiyle İnceleme", "Gelişen İdare Üzerinde Dinamik Nazariyelere Müncer Olacak Araştırmalar", "Sosyal Değişme : Nitelikleri ve Çeşitleri", Sosyal Değişmeyi İdrakte İçsel Kategori Olarak : Zaman Oryantasyonu", Zaman Oryantasyonunun Yeni bir Tipolojisi" ve "Zaman Oryantasyonları ve Seçkinlerin Program Oryantasyonları" arabaşlıklarıyla konuya eğilinmekte ve sosyal değişme ile müterafik olarak İdare'nin de değişiklikler kaydetmesinde zaman oryantasyonunun araştırmalar ve politika bakımından niteliği ve etkililiği İncelenmektedir.

3) Antonio de JUAN ABAD (Malî İdare Profesörü,

İspanya,

Alcala de Henarez Devlet Kamu İdaresi Okulu Genel Sekreteri), "EL CONTROL FINANCIERO EN LA ADMINISTRACION PUBLICA ESPANOLA".

İspanyolca olarak kaleme alınan ve Dergide 6 sahife tutan makalede, yazar, "İspanyol Kamu idaresinde Malî Kontrol" başlığı altında, malî kontrolün, dahili bir kontrol olup muhasebe ile olduğu kadar hukukî ve İdarî doğruluk (exactitud, correccion) ile de ilgili bulunduğunu; bunun, dışarıdan kontrol edilen faaliyetler (activities) üzerinde bir kontrol olmayıp tasarruflar (acts) üzerinde bir iç kontrol olduğunu ; mukayeseli hukukun kısaca gözden geçirilmesiyle, dünyadaki bütün sistemlerde, hangi şekle bürünürse bürünsün, iç ve dış kontrol arasında bir muvazene arandığının ortaya çıkacağını;

İspanya'da, iç ve dış malî kontrol işinin Maliye Bakanlığının "Intervencion General de la Administracion del Estado" Dairesi ile (Tribunal de Cuentas) denilen teşekkül tarafından yürütüldüğünü; bu kuruluşların 1437 yılına, II. Juan Devrinde çıkarılan ordonanslara

(*) Ekoloji : Yaşayan varlıkların, tabii çevreleriyle olan ilişkilerini inceleyen ve biyolojinin bir dalını teşkil eden bilim.

kadar geri gidebilen bir geleneği olduğu; “Intervencion General” in muhasebe, kontrol ve yol gösterme diye özetlenebilecek üçlü bir fonksiyonu bulunduğunu; ayrıca İçişleri Bakanlığı "Mahallî İdareler Genel Müdürlüğünde teşkil edilmiş özel bir teftiş cihazının da tüm İdarî sektörü malî bakımdan kontrol, etmekte bulunduğunu açıklamaktadır.

Diğer Makaleler :

Dergide ayrıca İngilizce veya Fransızca olarak kaleme alınan aşağıdaki makaleler bulunmaktadır :

4) Keshav C. SHARMA, "DEVELOPME NT PLANNING AND DEVELOPMENT ADMINISTRATION" ("Gelişme Plânı ve Gelişme İdaresi"); (İngilizce, 8-9 sh.);

5) Miodrag JOVICIC (Belgrad Mukayeseli Hukuk Enstitüsünden), "LES RAPPORTS ENTRE LES ORGANES REPRESENTATIFS ET LES ORGANES EXECUTIFS NOTAM ENT EN (YOUGOSLAVIE)" ("Özellikle Yugoslavya'da, Teşriî Organlarla icraî Organlar Arasında İlişkiler"); (Fransızca olarak 9 sahife); .

6) Abelardo G. SAMONTE (Filipin Üniversitesi Kamu İdaresi Profesörü), "THE ROLE OF PUBLIC ENTREPRISE IN

PHILIPPINE NATIONAL DEVELOPMENT" ("Filipin Kalkınmasında, Kamu Teşebbüsünün Rolü"); (İngilizce olarak, 6 sahife);

7) Alberto D.R. SALINAS, "SALARY ADMINISTRATION IN A DEVELOPING COUNTRY" ("Kalkınmakta Olan Bir Ülkede Ücret İdaresi"), (İngilizce olarak, 6 sahife);

8) Tahir AKTAN, (Orta Doğu Teknik Üniversitesinde Yardımcı Profesör), "THE NEW STATE PERSONED DEPARTMENT IN TURKEY" ("Türkiye'de Yeni Devlet Personel Dairesi"), (İngilizce olarak 4 sahife).

9(Dergide ayrıca, seçkin bir bibliyografyada, İngilizce, Fransızca, İspanyolca, Almanca, İtalyanca, ve flamanca olarak yazılmış 75 eserin kısaca tahlili yapılmakta ;

43 makalenin yayınlandığı süreli yayınlar belirtilmekte;

Konunun gelişimiyle ilgili haberler II sahifede özlü olarak verilmekte; ve Enstitü'nün 3-7 Temmuz'da Kopenhag'da yaptığı Yuvarlak Masa Toplan tısı ile Enstitü'ye ait diğer haberler bir kronik çerçevesi içinde 12 sahifede bildirilmektedir.

B. Derginin, incelediğimiz, 1967 yılının 3. sayısındaki ma-

kalelerin özeti aşağıya çıkarılmıştır :

1) Keith M. HENDERSON, (New York Üniversitesi Kamu İdaresi Okulu Profesörlerinden), "TOWARD AN UNDERSTANDING OF THE LOCAL COMPONENT IN DEVELOPMENT ADMINISTRATION" ("Kalkınma İdaresi Konusunda Mahallî Unsur").

Makalede, "Mahallî Unsur Deyimi Alâka", "Tahlilî Problemler", "Gelişen Mahallî İdare : Bünye, Prosedür ve Personel" ve "Tüm Olarak Kalkınma Bakımından Komplikasyonlar" ara başlıkları altında :

Gelişme safhasındaki bir çok ülkelerde, Kamu İdaresi' nin, strüktürleri, prosedürleri ve personelleri bakımından, Merkezi idare'nin veya mahallî idarelerin bahis konusu olmasına göre, iki ayrıntılı veçe arzettiğini; böylece, İdare sahasındaki bir çok nazariyecilerin rağmına, Benjamin Higgins gibi iktisatçıların, teknolojik plân da, metropoller ve büyük şehirlerdeki) "modern" sektörle (taşradaki küçük şehirler ve kırsal olarak) "geri" sektörler arasında bir "dualisme" bulunduğunu açıkladıklarını; iki sektör arasındaki bu muvazenesizliğin - etkenlikleri ve

denetlemeleri azalacak korkusuyla - millî kalkınmadan sorumlu olanların, mahallî idareleri kuvvetlendirmekten kaçınmaları halinde da ha da artabileceğini;

Bu konuda, "Amerikan Toplumunun Kamu İdaresi Hakkındaki Mukayeseli İdare Grubu" ("Comparative Administration Group of the American Society for Public Administration")'nın bir alt - komisyonunun meşgul olduğunu ve 1967 Ocak ayından beri bültenler yayınladığını; diğer taraftan Birleşmiş Milletler Mahallî İdareler Komisyonunun da, buna paralel çalışmalarda bulunduğunu; bu teşekkülün 1962 de yayınladığı bir raporda, "Gelişmekte olan çeşitli ülkelerin hükümetlerinin, halihazırda, mahallî idarelere daha çok önem vermeğe çalıştığının ve sosyal ve ekonomik kalkınmanın mahallî seviyede gerektirdiği hizmetlerin idaresine halkın iştirakini gözetken çeşitli "yerinden yönetim" şekillerini benimsediğinin" açıklandığını; özellikle, Hindistan, Pakistan, Birleşik Arap Cumhuriyeti ve Nijerya'da bu konuda çalışmalar yapıldığını; mahallî seviyede teknik ve istişarî yardımda bulunmak üzere kalkınma idarelerinin Asya, Afrika, Orta-Doğu ve Lâtin Amerika'daki kamu idaresi me-tod ve personelinin geliştiril-

mesi bakımından, her ülkenin özelliklerini gözeterek bunları beş ayrıntılı sistem içinde mütalâa ettiklerini; gelişmekte olan ülkelerin mahallî idarelerinin bünye, prosedür ve personel bakımından, bu sistemler içinde, iyileştirileceğini belirtmektedir.

2) Luis Fernando CRESPO MONTES, “ORGANIZACION Y RESULTADOS DEL REGISTRO DE PERSONAL EN LA ADMINISTRACION ESPANOLA” (“İspanyol İdaresinde Personel Sicili : Teşkilât ve Neticeler”).

İspanyolca olarak kaleme alınmış olup 6 sahife tutan bu makalede, “Diğer Ülkelerdeki Kaynaklar ve Tarihçe”, “Teşkilât ve Görevler”, “Kayıt İşlemi : a) Meslekî Memurlar, b) Müstahdem Memurlar, e) Mukaaveleli Personel d) Diğer Personel”, “Bakanlıklar arası Genel Mevcudat İdaresi (Administracion de Cuerpos Generales)” (*) “Kamu Görevi Üzerinde istihbarat ve İstatistikler” ve “Sonuçlar” arabaşlıklarıyla İspanyol kamu personelinin durumu incelenmektedir.

Diğer Makaleler :

Dergide ayrıca, Fransızca ve

İngilizce olarak kaleme alınan aşağıdaki makaleler bulunmaktadır :

3) Jean-Claude MAESTRE, (Madagaskar Üniversitesi Hukuk ve İktisadî Bilimler Fakültesinde Öğretim Görevlisi), “ASPECTS ORIGNAUK DE LA FONCTION PUBLIQUE MALGACHE” (“Madagaskar’da Kamu Görevinin Kendine Has Yönleri”); (Fransızca olarak 32 sahife) ;

4) J.W. HOPKINS, (Georgia Devlet Üniversitesi Siyasî Bilimler Fakültesinden), “SOCIO - BACKGROUNDS OF PERUVIAN GOVERNMENT EXECUTIVES” (“Peru’da Yüksek Devlet Görevlerinin Sosyal Veçheleri”), (İngilizce olarak 20 sahife);

5) Lateef N. AHMED, (Missouri Üniversitesi İş ve Kamu İdaresi Okulu, Kamu İdaresi Profesörü), “THE SECRETARY GENERAL AND INTERNATIONAL DEVELOPMENT ASSISTANCE, The Legal Basis for his Central Coordinative Role” (“Genel Sekreter ve Milletlerarası Kalkınma Yardımı, Merkezi Koordinasyondaki Rolünün Hukukî Temelleri”), (İngilizce olarak 9 sahife);

(*) Bakanlıklardaki memurların dört büyük kategori halinde kayıtlı buldukları idareler.

6) Dergide, ayrıca İngilizce, fransızca, almanca, İtalyanca, İspanyolca, İsveççe ve polonezce olarak yazılmış 74 adet kitabın bibliyografik özetleri verilmekte; 37 makalenin yayımlandıkları süreli yayınlar işaret edilmekte; ve 8 sahifelik "Haberler" ve 2 sahifelik "kronik" bölümleri bulunmaktadır.

FRANSA'DA İLLERDE YE BÖLGESEL FAALİYET ÇEY RELERİNDE DEYLET HİZMETLERİNİN TEŞKİLÂT LANMASI

İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu tarafından teksir halinde yayınlanan kitap, 29 x 20 cm. eb'adında, 242 sayfa tutmakta olup; Fransa'da 14 Mart 1964 tarihli ve 64/250 - 64/252 sayılı kararnamelerle tahakkuk ettirilen İdarî reformu ve bu kararnameleri takiben çıkarılan 29 adet çeşitli mevzuatla bu reformun İdarî, sosyal ve İktisadî problemlerinin ne yolda çözümlendiğini göstermektedir.

Tercümelemler Tetkik Kurulu Müşavirlerinden Dr. Jur. Âlim Şerif ONARAN tarafından yapılmıştır.

FRANSA'DA TOPLUM ZABITASI

Yine İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu tarafından teksir halinde yayınlanan bu kitapta,

Dr. Jur. Âlim Şerif ONARAN

tarafından tercüme edilmiş olup 29 x 20 cm. eb'adında. 37 sayfa tutmakta; ve Fransız Toplum Zabıtasına ait mevzuatla bu konudaki bir incelemeyi ihtiva etmektedir.

İLİM İŞİĞİNDA YOBAZLIK VE ATATÜRK

Korgeneral Faruk GÜVEN TÜRK ve Merkez Valisi Fuat KADIOĞLU tarafından telif olunarak Ankara'da Ulusal Basımevi'nde basılan kitap, 22x16 cm. eb'adında olup 185 sayfa tutmaktadır.

Muhteva olarak, önsözünü takiben, konu : "İslâm Dinî", "İslâmiyet ve İnsanlık", "Dinde Zorlama ve Güçleştirme", "İslâmiyette İyilik", "İbadet ve Yardım İsteme", "İslâmiyet ve Taassup", İslâmiyette Çalışmanın Önemi", "Müslümanlık ve Ticaret", "İslâmiyette Kadın", "İslâmiyet Açısından Tabiat İstikrarı", "İslâmiyet, Putperestlik ve Bâtil İnanışlar", "İslâmiyette Bilginin Değeri", "Atatürk'ün İlme Hizmeti", "Büyük Tehlike : Nurculuk ve İyüzü", "Saidi Kürdî'nin Peygamberlik İddiası", "Alevilik", "İslâmiyetin Türk Toplumunu Üzerindeki Etkisi", "Atatürk ve Yobazlık" ve "Lâiklik" başlıkları altında İncelenmektedir. Kitabın fiyatı, 10 liradır.

ABONE BEDELİ

Türkiye için yıllığı	:500 kuruş
Yabancı memleketler için yıllığı	: 750 kuruş

ABONE BEDELİNİN GÖNDERİLMESİ ŞEKLİ**A — Türkiye'de :**

Bulunan yerin Malsandığına tutarı yatırılarak mukabilinde alınacak (çeşitli gelir makbuzu) aynen ve taahhütlü mektupla;

İçişleri Bakanlığı Yayın Müdürlüğü — Ankara
adresine gönderilmelidir.

B — Yabancı memleketlerde :

Abone bedeline, makbuz pulu için 4 kuruş eklendikten sonra hâsıl olan meblâğ, posta veya, banka havalesi olarak yukarıdaki adrese gönderilmelidir.

YAZI İŞLERİ

İdareyi ilgilendiren mevzularda, hazırlanacak etüdler kabul olur.

Gönderilecek yazıların iki nüsha olması ve 25, 25 sahifeyi, geçmemesi, makinada seyrek satırla yazılmış olması ve yarım sahifeyi geçmeyen ayrıca bir de özü bulunması lâzımdır.

Dergiye dercolunmayan yazılar iade edilmez.

Yazı işleri için **İçişleri Bakanlığı Yayın Müdürlüğü**'ne müracaat edilmelidir.

Sahibi : İçişleri Bakanlığı

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden İdare Mes'ul Müdürü : **Yiğit KIZILCAN**